

Sport en Interculturaliteit

*Naar een sociaal sportbeleid in een
interculturele samenleving*

Een samenwerking tussen sport - en integratiesector:

**Hakim Benichou, Hilde Bekaert, Marc Boeckx , Sophie Cools, Gert Eeraerts,
Pia Plasmans, Jan Thuy, Kim Van Caudenberg, Piet Van der Sypt, Eva Vonck**

Facilitators: Pascal Verschuere en Tatjana Van Driessche

Inhoud

1.	Een traject sport en interculturaliteit.....	1
2.	Wat voorafging.....	2
2.1	Het Vlaams actieplan interculturaliseren.....	2
2.2	Opzet en proces van de werkgroep.....	3
3.	Het beleid in Vlaanderen betreffende de participatie van personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond.....	14
3.1	Het Integratiebeleid.....	14
3.2	Het Sportbeleid.....	17
4.	Een diverse sportsector.....	20
5.	Onderzoek en cijfers.....	22
5.1	Cijferboek Lokaal Sportbeleid 2008-2010.....	22
5.2	Gelijkheid van kansen en sport.....	23
5.3	Sport als vorm van sociale activering.....	27
5.4	Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in Vlaanderen.....	30
6.	Praktijkvoorbeelden.....	34
6.1	Projecten ter bevordering van sportparticipatie van kansengroepen.....	34
6.2	Proeftuinen sport in het participatiedecreet.....	37
6.3	Initiatieven met raakvlakken sport.....	42
7.	Zes thema's besproken in de werkgroep sport en interculturaliteit.....	46
7.1	Discriminatie op en naast het veld.....	47
7.2	Ouderbetrokkenheid.....	55
7.3	Participatie van vrouwen.....	62
7.4	Sectoroverschrijdende samenwerking.....	68
7.5	Competentie-ontwikkeling door sport.....	79
7.6	Vrijwilligers bereiken, behouden en opleiden.....	86
8.	Een actieplan sport en interculturaliteit.....	93
9.	Bibliografie.....	98

1. Een traject sport en interculturaliteit

Minister Muylers wil professionals uit de brede sport- en integratiesector consulteren over de prioriteiten voor het sportbeleid in de komende jaren om de participatie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aan sport te verhogen. In 2011 legde een groep experts een traject af. De leden van deze werkgroep dachten vanuit hun expertise na over de huidige situatie en de wenselijke situatie om vandaar uit een aantal voorstellen te doen over hoe de wenselijke situatie bereikt kan worden. De samenstelling van de werkgroep streefde een mix na van actoren betrokken bij de uitvoering van het Vlaams sportbeleid gericht op de participatie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en mensen met ervaring binnen de integratiesector. Op basis van de ervaringen binnen de integratiesector met interculturele projecten in de sport is het van belang de brug te maken tussen beide sectoren en aanknopingspunten te vinden als basis voor een dynamisch beleid. Het traject liep onder begeleiding van het Kennisknooppunt Interculturaliseren van het Departement Cultuur, Jeugd, Sport, Media en Dēmos vzw.

Eén van de doelstellingen van de Vlaamse Regering bij haar aantreden in 2009 was het werken aan een hechte sociale samenleving waar iedereen, ongeacht de verschillen, op een volwaardige manier kan participeren aan het sociale leven. De Vlaamse Regering wil, met respect voor de verscheidenheid van de verschillende individuen en groepen, individuen en groepen de mogelijkheden geven om zich te emanciperen in een niet-discriminerende samenleving. Betreffende interculturaliteit zegt het Vlaams Regeerakkoord:

“De aanwezigheid van meerdere culturen in onze samenleving is een feit, waar we positief mee aan de slag gaan, een belangrijke bron van vernieuwing. Het is een voortdurend leerproces van interactie, waarin ruimte is voor uitwisseling en onderhandeling. Bij conflicten wordt er samen gezocht naar oplossingen. Interculturaliteit is nu al een dagelijkse realiteit die we moeten inzetten als motor voor onze gezamenlijke toekomst. Interculturaliteit betekent niet dat mensen hun eigenheid verliezen. Mensen die met respect voor elkaars eigenheid in interactie gaan, creëren een nieuw perspectief en bouwen zo samen aan de toekomst van Vlaanderen.”

Via het Vlaams Regeerakkoord wordt van elke Vlaamse minister dus verwacht dat hij of zij binnen de eigen bevoegdheden acties onderneemt om de participatie van alle groepen in de samenleving te

bevorderen en extra aandacht te besteden aan die groepen die drempels ervaren om te participeren. Eén van die groepen zijn mensen met een andere etnisch-culturele achtergrond.

Inzake het sportbeleid schreef minister bevoegd voor het Sportbeleid Philippe Muyters het volgende in zijn beleidsnota:

De praktijk toont aan dat omwille van divers uiteenlopende redenen een aantal mensen nog steeds niet of te weinig participeren aan het sportaanbod. Zowel op het vlak van actieve sportbeoefening als op het vlak van passieve sportbeleving dient er een inhaalbeweging te gebeuren. Door het nemen van drempelverlagende maatregelen op het vlak van gelijke kansen en diversiteit wordt het sportaanbod toegankelijker gemaakt voor kansengroepen. Bijzondere aandacht dient te gaan naar het ontwikkelen van een sportaanbod in de onmiddellijke leefomgeving. Via onder andere lokale samenwerkingen met diverse partners kunnen de sportactoren rekenen op de expertise van anderen om een voor iedereen toegankelijk sportaanbod uit te bouwen. Voor een aantal welomschreven doelgroepen ontwikkelt de Vlaamse overheid een specifiek participatiebeleid dat evenredige participatie van verschillende doelgroepen bewerkstelligt: alleenstaande vrouwen met kinderen, mensen in armoede, mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, personen met een handicap, gedetineerden, drugverslaafden.

2. Wat voorafging

2.1 Het Vlaams actieplan interculturaliseren

Met het Vlaams Actieplan interculturaliseren van, voor en door cultuur, jeugdwerk en sport (februari 2006) is vanuit de Vlaamse overheid een eerste impuls gegeven aan een interculturaliseringsbeleid binnen deze sectoren. In het actieplan werd een tweesporig beleid opgezet: het verankeren van interculturaliteit en begeleidende maatregelen en experimenteerruimte. Het actieplan omvatte verschillende strategische doelstellingen voor de sportsector hoofdzakelijk op het vlak integrale benadering, vrijwilligersbeleid, aanbod en participatie. In het kader van een evaluatie-onderzoek naar de effecten van het actieplan interculturaliseren, werd een 'rondetafelgesprek sport' opgezet. Dit legde enkele aandachtspunten bloot:

- Sportfederaties hebben nood aan expertise met betrekking tot interculturaliteit.
- Er is nood aan professionalisering van de sportsector.
- Er zijn participatieverschillen tussen mannen en vrouwen

- Er is weinig tot geen representatie van etnisch culturele minderheden in de bovenbouw (ISB, VSF, raden van bestuur,...)
- Er zijn knelpunten bij het projectmatig werken: weinig structurele inbedding, vernieuwingskansen, verankering & experimenteer ruimte
- Er dient meer aandacht besteed te worden aan sectoroverschrijdend werken

Eén van de conclusies van het onderzoek naar de effecten van het actieplan was dat het beleid betreffende sport en interculturaliteit verder moet vorm gegeven worden. Sport niet enkel om de sport, maar ook om de sociale meerwaarde verbonden aan sport. Sport als middel tot sociale integratie & activering, als middel tot sociale cohesie, als middel tot sociale ontplooiing, sport als een recht voor iedereen.

2.2 Opzet en proces van de werkgroep

Om het beleid betreffende de participatie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond vorm te geven gaf minister Muyters de opdracht aan het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media en Dēmos vzw om een denkproces op te zetten met een aantal experts uit de sportsector, aangevuld met experts uit de integratiesector.

2.2.1 Samenstelling van de werkgroep

Om een maximale kruisbestuiving tussen de integratiesector en de sportsector te realiseren werd ervoor geopteerd om de werkgroep samen te stellen uit een breed spectrum van organisaties uit beide sectoren. Volgende organisaties werden gevraagd een expert in de werkgroep aan te brengen:

Bloso

Bloso is sinds 1/04/2006 een Intern Verzelfstandigd Agentschap met rechtspersoonlijkheid (IVArp Bloso). Bloso is de sportadministratie van de Vlaamse overheid en voert het sportbeleid in Vlaanderen uit. Voluit heet Bloso: het Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie. Het IVArp Bloso maakt vanaf dezelfde datum deel uit van het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM).

Bloso heeft 13 sportcentra. In deze Bloso-centra worden de Bloso-sportkampen georganiseerd tijdens de vakantieperiodes. Maar zowat iedereen kan er terecht: scholen voor hun sportklassen en schoolspordagen, sportclubs en sportfederaties voor trainingen en stages, bedrijven voor hun

bedrijfssportdagen en ook de individuele sporter. Bloso subsidieert de Vlaamse sportfederaties en de provincies/steden/gemeenten/VGC voor hun Sport voor Allen beleid

Een andere opdracht van Bloso is de promotie van de sport: zo veel mogelijk Vlamingen, en vooral de jeugd, sensibiliseren om aan sport te doen, bij voorkeur op regelmatige basis (=sporten in clubverband). Om dit te realiseren organiseert Bloso sportpromotiecampagnes en sensibiliseringsacties op Vlaams niveau om de jeugd in contact te brengen met zo veel mogelijk verschillende sporten. Hierbij doet Bloso een beroep op verschillende partners, zoals de Vlaamse sportfederaties en hun clubs, de provinciale en gemeentelijke sportdiensten, de Stichting Vlaamse Schoolsport, ...

In de 5 Vlaamse provincies is er een Bloso-inspectiedienst. Dit zijn de antennes op het terrein die de provinciale en lokale actoren bijstaan, informeren en adviseren.

Bloso voert ook het Vlaams topsportbeleid uit en speelt een belangrijke coördinerende rol tussen de verschillende topsportactoren (Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité, topsportfederaties, topsporters). In het Vlaams regeerakkoord wordt Bloso aangewezen als het enige loket voor topsport in Vlaanderen.

Voorts is er de Vlaamse Trainersschool als het decretaal erkende opleidingsorgaan in de sport (trainers, begeleiders, clubbestuurders, sportfunctionarissen, redders,...). Het is een samenwerkingsverband tussen Bloso, de Vlaamse Sportfederatie en de Vlaamse universiteiten en hogescholen met een opleiding Lichamelijke Opvoeding.

Bloso organiseert ook grote evenementen, zoals De Gordel (elke eerste zondag van september), de Gordel voor Scholen (eind juni), de actie Sporttak in de Kijker (het hele jaar door) en tal van andere sportpromotionele evenementen.

Specifieke acties van Bloso met betrekking tot intercultureelheid:

De Vlaamse Trainersschool besteedt binnen haar opleidingen aandacht aan de thematiek intercultureelheid. Meer specifiek wordt er in het algemeen gedeelte van de Initiatoropleidingen een fiche rond intercultureelheid opgenomen. Deze fiche is tot stand komen in samenwerking met het Antwerps Minderhedencentrum De 8. Binnen de Vlaamse Trainersschool merken we een ruime interesse van allochtone cursisten in o.a. de opleidingen voetbal, bewegingsanimator en boksen.

De dienst sportpromotie staat oa in voor het evenement SportMix. Kleurrijk sporten is een Vlaams multicultureel sportevenement voor jongeren (12 - 16j) uit de hele wereld die thuis zijn in Vlaanderen. Dit Vlaams multicultureel sportfeest is een sportgebeuren dat aan autochtone en allochtone jongeren de kans biedt om met en tegen elkaar te sporten. Sport is hét bindmiddel bij uitstek waarlangs jongeren interactief kunnen leren om op een faire manier met elkaar om te gaan. Respect creëren voor en tussen verschillende culturen is een belangrijke maatschappelijke doelstelling waartoe ook sport zijn steentje wil bijdragen.

Daarnaast stond de dienst sportpromotie in voor 5 city-events in 2011. Een City-event is een sportpromotioneel stadsevent dat mensen wil sensibiliseren om aan sport te doen. Het event is opgebouwd uit drie luiken: sportinitiatie, -informatie en demonstratie. Tijdens deze events is er extra aandacht voor de deelname van maatschappelijke kwetsbare jongeren (o.a. mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond). Uiteraard zijn alle andere evenementen en acties van sportpromotie toegankelijk voor een breed en divers publiek.

Het Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB)

Het ISB is coach voor een waardevol lokaal en regionaal sport- en recreatiebeleid. Als overkoepelende ledenvereniging van ambtenaren actief in de lokale sportsector en sportdiensten, beleidsmandatarissen en verantwoordelijken van sportinfrastructuur, zwembaden en recreatiedomeinen wil het ISB de rol opnemen van kenniscentrum voor en door hun leden en iedereen die actief is in de sport- en recreatiesector.

Specifiek in deze materie is ISB de spreekbuis voor haar leden om met de overheid en organisaties uit de eigen en de belendende sectoren constructieve gesprekken aan te gaan. Op die manier kunnen er realistische plannen, doelstellingen en acties uitgewerkt worden via een transversale aanpak met optimale inzet van ieders expertise. Ook het verlenen van informatie, het aanbieden van praktijkgerichte vormingsinitiatieven, begeleidingstrajecten en het voorzien van de nodige aandacht voor dit thema in ISB-publicaties zijn zaken waarin ISB zijn steentje bijdraagt aan de interculturalisering van de sportsector. ISB wil hiermee meewerken om het lokale sport voor allen-beleid een echt sport voor allen-beleid te maken, waarbij diversiteit als realiteit wordt erkend. Via het andersgeorganiseerd sportaanbod stimuleert het ISB gemeenten om (in samenwerking met partners) ook mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te laten participeren aan sport en bewegen. We inspireren gemeenten ook om sportclubs te ondersteunen bij de maatschappelijke

uitdaging van interculturaliteit.

Specifieke acties van ISB met betrekking tot interculturaliteit:

Eind 2011 of begin 2012 komt er een infobrochure uit aangaande dit thema, inclusief 8 praktijkverhalen van kleine, middelgrote en grote sportdiensten. In het recente verleden was er een begeleidingstraject voor een aantal gemeenten rond sport en interculturaliseren, ISB werkt ook mee aan de actiedagen interculturaliseren en organiseerde diverse vormingsmomenten hieromtrent.

De Vlaamse Sportfederatie (VSF)

De VSF is de koepelorganisatie die 83 erkende Vlaamse sportfederaties bundelt. De VSF ondersteunt, informeert en vertegenwoordigt deze federaties, goed voor meer dan 19.000 clubs en 1.400.000 sporters, en is daarmee de spreekbuis van de sportfederatiesector. De VSF wil een positieve bijdrage leveren aan de uitbouw van kwalitatief hoogstaande sportfederaties. De VSF ziet voor haar leden drie grote taken weggelegd met betrekking tot sport en interculturaliteit: informeren, sensibiliseren en het stimuleren van drempelverlagende initiatieven.

De Vlaamse sportfederaties werken rond sport en interculturaliteit binnen volgend wetgevend kader:

1. Basisopdrachten decreet op de sportfederaties.
2. Facultatieve opdracht jeugdsport (aandacht voor maatschappelijk achtergestelde jongeren en diversiteit).
3. Facultatieve opdracht prioriteitenbeleid: binnen deze facultatieve opdracht werken de sportfederaties rond de verhoging van de sportparticipatie van een bepaalde doelgroep, en hun aansluiting bij de sportclub. Enkele jaren geleden was de doelgroep mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond de focus van het prioriteitenbeleid (nadien personen met een handicap, momenteel 55-plussers).
4. Ethisch verantwoord sporten: sportfederaties werken verplicht rond (minstens) één van de zes thema's die de Vlaamse Overheid uitvaardigt. Twee van deze thema's hebben betrekking op S&I: inclusie en respect voor diversiteit.

De VSF ondersteunt haar federaties in deze opdrachten en informeert hen met betrekking tot deze thema's.

Stichting Vlaamse Schoolsport (SVS)

SVS wil alle leerlingen uit het basisonderwijs en het secundair onderwijs stimuleren tot een fitte, veilige en gezonde levensstijl én hen levenslang aanzetten tot deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten, zowel in georganiseerd verband binnen een sportvereniging als in los georganiseerd of ongeorganiseerd verband. SVS wil dit realiseren in samenwerking met de besturen op alle beleidsniveaus en met instanties die dezelfde doelstellingen nastreven.

Door haar actieve rol in de scholen heeft SVS het potentieel om leerlingen uit alle doelgroepen aan te spreken. SVS tracht de sportparticipatiedrempels bij leerlingen te verlagen door gratis recreatieve sportactiviteiten in de directe schoolomgeving aan te bieden. Bij deze activiteiten is de tijdsinvestering en het engagement van de ouders niet altijd een noodzakelijke (en beperkende) voorwaarde.

Brede school met sportaanbod => Met dit laagdrempelig project worden meer bewegingskansen in en rondom de school geboden: SportSNACK (basisonderwijs), Sport Na School (SNS) (secundair onderwijs). Deeltijds gedetacheerde leerkrachten lichamelijke opvoeding (de follo's) trachten het netwerk en de samenwerking tussen de scholen, de lokale sportactoren en lokale overheden te bestendigen en te intensifiëren. (<http://www.sportsnack.be> / <http://www.sportnaschool.be>)

Sport- en welzijnsdienst Sint-Niklaas

Sint-Niklaas heeft een ruime kennis en ervaring opgebouwd betreffende sport en interculturaliteit:

1. Aanstellen van een halftijdse specifieke medewerker voor anders georganiseerde sport en diversiteit/toegankelijkheid van de sportsector. Hij komt over van de welzijnsdienst en combineert dit met een halftijdse functie binnen de dienst welzijn als buurtmanager en medewerker doelgroep – en locatie-evenementen; door deze combinatie is ook de link tussen sport en welzijn, waaronder integratie, vluchtelingenveldwerk, buurt- en straathoekwerk, gelegd. Het feit dat 1 persoon zowel thuis is in de welzijns- als de sportsector, maakt veel verschil. Volgend overzicht is de concrete invulling van deze functie.
2. Ondersteuning sportclubs rond diversiteit en interculturaliteit:
 - door een specifiek subsidiereglement met inhoud rond doelgroepenwerking (met mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond als één van de doelgroepen)

- door vormingsavonden specifiek rond het thema, oa. In samenwerking met het Antwerps Minderhedencentrum de 8
 - door begeleiding op maat naargelang de vraag en/of de situatie
 - door een specifieke opstartsubsidie voor “startende sportgroepen uit doelgroepenwerking”
3. Ondersteuning van zelforganisaties, sociale partners rond sport en interculturaliteit:
- trajecten op maat met Vlos (Vluchtelingen ondersteuning Sint-Niklaas) en Rode Kruis Opvangcentrum: bv. samenwerking met voetbalclub rond voetbal voor mensen zonder papieren, volleybal voor mensen in het opvangcentrum ism. een volleybalclub, doorverwijzing en introductie van mensen uit het opvangcentrum en vluchtelingen in sportclubs.
4. Loket sportdienst en ter plekke, op het terrein – specifiek aanspreekpunt rond interculturaliteit in de persoon van de specifieke medewerker:
- Ontvangen van de moedergroepen van de integratiedienst op de sportdienst met de nodige uitleg en de jeugdsportbrochure over de verschillende sportmogelijkheden
 - Promotoer langs de verschillende sociale organisaties om het (specifieke) sportaanbod te promoten en voor te stellen
 - Promotoer langs de pleinen met dezelfde doelstelling, vaak gaat het dan over allochtone kinderen en jongeren
 - Behandelen van mogelijke gevallen van discriminatie, die binnenkomen op de sportdienst en via het meldpunt discriminatie
5. Mede-organisatie van laagdrempelige sport- en spelactiviteiten waar een divers publiek gemakkelijk op af komt, vaak ook in samenwerking met sportclubs:
- Pretcamionette, sport en spel in de buurt (opgestart vanuit welzijn, nu opgenomen door de jeugddienst)
 - Buitenspeeldag, ism. de jeugddienst
 - Open Stadion Cup, buurtvoetbal
 - Lotto Street Soccer

- Sportmarkt voor scholen, ook meisjes sporten!
6. Specifieke activiteiten waar een multicultureel publiek naar toe komt, op maat van de doelgroep:
- Fietscursus – vooral allochtone dames nemen hier aan deel
 - OKAN-sportdag – specifieke sportdag voor de OKAN-klas van Sint-Niklaas met voor iedere groep een bezoek aan de sportdienst waar ze uitleg krijgen over de werking en de mogelijkheden, de sportkampen, sporthallen en zwembad en een overzicht van de clubs met jeugdwerking; twee sporttakken in een stedelijke sporthal ism. de daar actieve clubs, een bezoek aan een fitnesscentrum en het open stadion project met uiteraard voetbal.
7. Op zoek gaan naar gepaste binneninfrastructuur, gericht op anders georganiseerde sporters, bv. voor zaalvoetbaltornooien die vaak door allochtone jongeren zelf worden georganiseerd.

Buurtsport Brussel

De doelstellingen van Buurtsport Brussel zijn tweeledig. Enerzijds creëert en optimaliseert Buurtsport Brussel sportkansen en zet het mensen aan tot een regelmatige sportbeoefening op lange termijn. Anderzijds creëert Buurtsport Brussel - via de sport - opleidings- en tewerkstellingskansen voor laaggeschoolde, langdurig werklozen opdat hun kansen op een duurzame tewerkstelling, bij voorkeur in de sport- en socioculturele sector, worden verhoogd. De twee doelstellingen versterken elkaar wederzijds wat op termijn kan leiden tot een verbetering van het Brusselse sportlandschap.

Buurtsport Brussel richt zich hierbij prioritair naar Brusselse wijken die te kampen hebben met maatschappelijke achterstelling en wenst maximaal in te spelen op de vraag van de buurt en haar bewoners. Hoewel iedereen (jong-oud, rijk-arm, werkend-werkloos, allochtoon-autochtoon, ...) welkom is op ons activiteiten aanbod, tracht Buurtsport Brussel steeds die mensen, die wegens culturele, sociale of economische drempels uitgesloten zijn van het reguliere sport- of tewerkstellingsaanbod, maximaal te betrekken en aan te zetten tot levenslange sportbeoefening of tewerkstelling.

Buurtsport Brussel doet aan sport in de ruimste betekenis van het woord. Het heeft hierbij grote aandacht voor nieuwe vormen van sport of alternatieve/laagdrempelige organisatievormen, om zijn doelpubliek zo volledig mogelijk aan te spreken. Het creëren van een eigen sportaanbod op maat, het gericht voeren van promotie en het opzetten van een opleiding- en tewerkstellingstraject

“buurtsportwerker” zijn belangrijke methodieken op een lange lijst van mogelijke actievormen om onze doelstellingen te bereiken.

Buurtsport Brussel gelooft in samenwerking met partnerorganisaties, verzelfstandiging van eigen acties en sensibilisering van buurtbewoners en overheden ten behoeve van een betere (sport)wereld met kansen voor iedereen. Sociale integratie, maatschappelijke ontplooiing en empowerment zijn voor Buurtsport Brussel logische gevolgen van een goed uitgewerkt sport- en tewerkstellingsbeleid in een interculturele stedelijke context.

1. In Brussel is er een tekort aan laagdrempelige Nederlandstalige sportclubs waar personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aansluiting bij vinden. Vandaar heeft Buurtsport Brussel enkele sportclubs zelf opgericht in samenwerking met de doelgroep. Belangrijk is de combinatie met lagere scholen waarbij men start op de school om tijdens de middagpauze wekelijks een les aan te bieden. In een volgende stap organiseert Buurtsport Brussel op school naschoolse sport, waarna enkele schoollessen geclusterd worden en een club wordt opgericht. Men probeert enkele middelbare scholieren uit de doelgroep hierbij te betrekken en hen op te leiden tot lesgevers. Ook via het werkervaringsproject probeert Buurtsport mensen te scholen en te betrekken in de club. Door het betrekken van de doelgroep kunnen de bestaande drempels overstege worden.

Kritische succesfactoren:

- link met de scholen - trekker van het geheel is een professional, die niet bang is om zelf op de trainingsmat te gaan staan.
 - doelgroep betrekken in alle aspecten uit de club, vertrekkend vanuit de kracht en interessepunten van de doelgroep.
2. Opleiding en werkervaringsproject. In Brussel zijn er meer dan 100.000 werklozen, waaronder heel wat jongeren met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Buurtsport Brussel organiseert een traject van twee jaar dat een combinatie van taalopleiding en sportopleiding is. Het geeft de kans om een A2-diploma opvoeder te halen en heel wat werkervaring op te doen onder begeleiding van ervaren monitoren. 70% van de doelgroep, bijna allemaal personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, vindt een job en houdt deze ook. Zij vinden vaak werk in naschoolse opvang, jeugdwerk of preventie. Via deze mensen kunnen nog meer kinderen van sportactiviteiten worden voorzien.

Kritische succesfactoren:

- ervaren begeleiders op het terrein
- capabele coaches
- de taal leren opent deuren
- combinatie opleiding en werkervaring

3. Om het tekort aan sportclubs te compenseren, heeft Buurtsport Brussel samen met een jeugdwerkorganisatie d'broej een bokscub opgericht. Hun boks-coaches hebben zich geschoold samen met een stafmedewerker van Buurtsport Brussel en kwamen er al snel achter dat zij via de bokssport hun doelstellingen van het jeugdwerk, emancipatie, empowerment, ... kunnen bewerkstelligen. Op deze manier worden er jeugdmiddelen ingezet in de sport en niet omgekeerd.

Kritische succesfactoren:

- de eigenheid van beide organisaties wordt gerespecteerd.
- het jeugdwerk begrijpt dat een sportclub een ideale setting is om hun doelen te bereiken.

4. De vrouwen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond hebben Buurtsport hard nodig. Vandaar dat men hier extra op inzet met datgene wat ze vragen. Een bevraging heeft geleerd dat 90% van de groep kiest voor een exclusief vrouwelijk aanbod. Buurtsport Brussel creëert dit dan ook en probeert die vrouwen mee op te nemen in het aanbod.

Het Minderhedenforum

Het Minderhedenforum wil de maatschappelijke positie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in Vlaanderen versterken en het respect tussen groepen bevorderen. Sinds 2000 treedt het Minderhedenforum op als spreekbuis en belangenbehartiger van de mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in Vlaanderen en Brussel.

Rol ivm sport: omdat in veel clubs buitenlandse spelers actief zijn, wordt diversiteit in het topvoetbal tegenwoordig als vanzelfsprekend beschouwd. Niettemin bereiken het Minderhedenforum nog elke week berichten over racisme op en langs de velden. Passing Diversity toont hoe voetbalclubs momenteel diversiteit benaderen en in welke mate dit racisme indijkt. Het Minderhedenforum hoopt dat deze documentaire inspireert om diversiteit positief te benaderen en racisme terug te dringen.

Het Kruispunt Migratie en Integratie

Het Kruispunt M-I werkt aan een samenleving die verantwoord omgaat met migratie, die constructief omgaat met diversiteit en waaraan iedereen evenwaardig deelneemt. Het ontwikkelt en ontsluit kennis en expertise over migratie, integratie en etnisch-culturele diversiteit. Het Kruispunt M-I heeft het thema sport niet specifiek in haar werking opgenomen, maar zien het als het een belangrijke hefboom voor maatschappelijke participatie en individuele ontwikkeling. Sporten gebeurt bovendien in een context waar “samen-leven in diversiteit” concrete vorm krijgt.

Het Antwerps Minderhedencentrum de8

De8 is het integratiecentrum voor de stad Antwerpen en maakt deel uit van de integratiesector. Haar hoofdopdracht is het interculturaliseren van instellingen, organisaties en diensten in de samenleving. Om dit te bereiken geeft De8 advies op maat, vorming, procesbegeleiding en werkt samen met partners projecten uit.

De werking sportparticipatie van de8 begeleidt sportclubs in Antwerpen bij het omgaan met etnisch-culturele diversiteit. Daarnaast sensibiliseert en informeert De8 mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond rond zinvolle vrije tijd, met een focus op het sportaanbod voor kinderen. Vanuit deze praktijkervaring geeft De8 haar expertise en manier van werken inzake sport en diversiteit door aan partners en beleid in Antwerpen en op Vlaams niveau.

Succesverhalen:

3 mooie filmpjes op de website www.sportendiversiteit.be (in hoofdmenu: succesverhalen)

Good practices (vooral uit het ondersteunen van sportclubs)

- ouderbetrokkenheid stimuleren in een voetbalclub, zodat allochtone moeders mee koken op een sportkamp en allochtone jongeren zich inschrijven voor dat kamp.
- een voetbalclub advies geven rond het omgaan met racistische uitlatingen aan het adres van hun jongeren, door clubs waartegen ze moeten spelen.
- ondersteuning geven aan sportclubs bij het inschrijvingsmoment, een uniek moment om contact te leggen met àlle ouders.
- een denkoefening doen met bestuursleden en trainers, om de algemene negatieve teneur te doen keren door positieve initiatieven en realisaties omtrent diversiteit uit de eigen club zichtbaar te maken.

- bestuursleden en trainers van verschillende sportclubs samen brengen om samen op een positieve manier uit te wisselen rond etnisch-culturele diversiteit.
- werken met allochtone sleutelfiguren bij de ouders, om de communicatie tussen club en ouder te verbeteren.
- werken met allochtone trainers en delegees om de verstandhouding en het vertrouwen van spelers op tienerleeftijd te verbeteren.

Onthaalbureau deSOM

Vzw deSOM overkoepelt het Onthaalbureau inburgering, het Integratiecentrum en de Sociaal Tolkendienst van West-Vlaanderen. Onze drie deelwerkingen hebben hetzelfde doel : personen en organisaties begeleiden en ondersteunen in een proces om iedereen als evenwaardige burger deel te laten nemen aan de samenleving.

Het onthaalbureau begeleidt en ondersteunt inburgeraars door vormingen op maat (NT2,MO,LO)¹ en individuele trajectbegeleiding. Binnen het inburgeringstraject wordt gewerkt aan de levensloopbaan van inburgeraars. De uitbouw van het sociaal perspectief is gericht op de uitbouw van het sociaal, cultureel, sportief kapitaal van de inburgeraar in de nieuwe context.

Binnen het inburgeringstraject wordt gewerkt aan de levensloopbaan van inburgeraars. Inburgeraars die hun levensloopbaan oriënteren binnen het sociaal perspectief kunnen kiezen om zelfstandig hun weg te zoeken (al dan niet met ondersteuning van trajectbegeleider) of ze kunnen kiezen om in te stappen in het project 'inburgeringscoaches'. Hierbij realiseert de inburgeraar zijn sociaal perspectief onder begeleiding van een inburgeringscoach met supervisie van de medewerker LO-sociaal.

Inburgeringscoaching wil concreet werken aan de participatie van inburgeraars. Hierbij gaat het om het vormen van een duo van vrijwilliger en inburgeraar. Samen werken ze aan integratiedoelen op maat van de inburgeraar. De inhoud van de coaching is afhankelijk van de vraag van de inburgeraar maar stimuleert bij het zetten van stappen richting vrijwilligerswerk, cursussen, buurtactiviteiten , vrijetijdsbesteding, sport. Inburgeringscoaching gaat over plezier maken, elkaar leren kennen en Nederlands oefenen in informele sfeer.

¹ Nederlands als tweede Taal (NT2), Cursus Maatschappelijke Oriëntatie (MO), Loopbaanoriëntatie (LO)

2.2.2 Werkwijze

Op basis van gesprekken met een aantal sleutelfiguren uit de sportsector en vertegenwoordigers van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond identificeerden het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media en Dēmos zes prioritaire thema's om over in debat te gaan met de experts. De geïdentificeerde thema's zijn: discriminatie, sportparticipatie van vrouwen, ouderbetrokkenheid, sectoroverschrijdend werken, competentieontwikkeling en vrijwilligers.

De werkgroep boog zich gedurende 6 maanden over deze thema's. Elke maand besprak de werkgroep een thema en formuleerde zij een aantal voorstellen van acties voor het Vlaamse sportbeleid.

De discussie en beleidsvoorstellen werden, aangevuld met bevindingen uit onderzoek, neergeschreven in sneuvelnota's. Deze nota's werden met de werkgroep opnieuw bediscussieerd en verfijnd. Alle bevindingen, analyses en voorstellen werden nadien gebundeld in voorliggende expertennota. In een laatste fase maakte de werkgroep op basis van het voorliggende materiaal een actieplan op.

3. Het beleid in Vlaanderen betreffende de participatie van personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond

We bespreken eerst het integratiebeleid in haar algemeenheid, vervolgens staan we stil bij het beleidsinstrumentarium dat in het sportbeleid werd ontwikkeld om de doelstellingen van het integratiebeleid mee te realiseren.

3.1 Het Integratiebeleid

Culturele en etnische diversiteit in onze samenleving is een feit. De aanhoudende immigratie in combinatie met een groeiende groep mensen met een diverse achtergrond maakt dat Vlaanderen nog verder zal verkleuren.

Om je plaats te kunnen vinden in de maatschappij moet iedereen gelijke kansen hebben op vlak van onder meer onderwijs, werk, sociale contacten... Dat impliceert een blijvende en versterkte aandacht voor de toegankelijkheid van reguliere voorzieningen (bv. Kind en Gezin, VDAB, lokaal bestuur,

school, CAW, sportclub....) voor alle burgers. Anderzijds moeten mensen gestimuleerd en ondersteund worden om te participeren aan de samenleving.

Een doeltreffend en efficiënt integratiebeleid is noodzakelijk om tot een leefbare samenleving te komen. Hiervoor moet de Vlaamse overheid binnen de eigen organisatiestructuur een doorgedreven horizontaal integratiebeleid voeren. De integratiesector biedt hierbij ondersteuning.

Ook inburgeringsbeleid vormt een onderdeel van het integratiebeleid². Wie nieuw is in Vlaanderen of Brussel, heeft sinds enkele jaren recht op een inburgeringstraject. Sommige nieuwkomers zijn verplicht zo een traject te volgen. De onderdelen van het traject zijn:

- een basiscursus Nederlands
- een cursus maatschappelijke oriëntatie (MO)
- een pakket loopbaanoriëntatie

Mensen die een inburgeringstraject volgen, worden begeleid door een trajectbegeleider.

Het integratiebeleid is een driesporenbeleid dat streeft naar:

- Emancipatie:
Het emancipatiebeleid streeft naar een evenredige participatie aan de samenleving van de 'bijzondere doelgroepen'³.
- Toegankelijkheid:
Reguliere voorzieningen moeten toegankelijk zijn voor alle burgers. Iedere burger heeft recht op een kwaliteitsvolle dienstverlening, los van zijn of haar herkomst.
- Samenleven in diversiteit:
Samenleven in diversiteit is een verantwoordelijkheid van iedereen. De overheid wil daarom een ruimer draagvlak creëren voor een diverse samenleving. Onder andere door sensibiliseringsacties op te zetten, de sociale cohesie te versterken en samenlevingsproblemen op te lossen.

² Met integratiebeleid- en inburgeringsbeleid wordt gerefereerd naar het beleid dat gevoerd wordt op basis van de respectievelijke decreten (Decreet betreffende het integratiebeleid van 1998 en het decreet van 2003 betreffende het Vlaams inburgeringsbeleid). Een onderdeel van het integratiebeleid, is het horizontale integratiebeleid, waarvan deze nota onderwerp uitmaakt.

³ De bijzondere doelgroepen van het integratiebeleid zijn: *personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens een van de ouders bij geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat, in het bijzonder diegenen die zich in een vaststelbare achterstandspositie bevinden personen die legaal in België verblijven en die wonen of woonden in een woonwagen als vermeld in artikel 2, 33°, van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, of waarvan de ouders dat deden met uitzondering van bewoners van campings of gebieden met weekendverblijven."*

Een geïntegreerd actieplan dat per beleidsdomein doelstellingen en maatregelen vooropstelt, garandeert een inclusieve aanpak over beleidsdomeinen heen. De opmaak van dit actieplan en de coördinatie en evaluatie ervan gebeurt door de Commissie Integratiebeleid waarin de verschillende beleidsdomeinen, de doelgroep en het middenveld vertegenwoordigd zijn. Ook voor het Sportbeleid zullen er doelstellingen in dit plan worden opgenomen.

Om de uitvoering van het integratiebeleid op het terrein te ondersteunen, subsidieert de Vlaamse overheid integratiecentra en integratiediensten en een Vlaams expertisecentrum Migratie en Integratie.

Het integratiebeleid moet in de eerste plaats gevoerd worden op het lokale niveau. Lokale besturen hebben een belangrijke rol als regisseur van het integratiebeleid op hun grondgebied. Lokale besturen kunnen een erkenning en subsidiëring aanvragen bij de Vlaamse overheid om een integratiedienst op te richten. Integratiediensten zorgen voor de toegankelijkheid van de gemeentelijke diensten en de andere voorzieningen op het grondgebied voor iedereen en in het bijzonder voor de specifieke doelgroepen van het integratiedecreet, bevorderen de participatie van de doelgroepen aan het beleid en nemen initiatieven om het harmonieus samenleven in diversiteit tussen alle burgers te bevorderen.

Verder zijn er 5 provinciale integratiecentra, waarvan drie vzw's (in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen) en twee openbare provinciale integratiecentra (in de provincies Limburg en Vlaams Brabant), twee lokale integratiecentra (in Antwerpen en in Gent) en één hoofdstedelijk integratiecentrum (De Foyer).

De integratiecentra hebben als kerntaak om het integratiebeleid te analyseren, evalueren, ondersteunen en stimuleren. Zij informeren en bieden advies en vormingen aan organisaties, verenigingen, voorzieningen en besturen inzake toegankelijkheid, participatie en samenleven in diversiteit. Zij stimuleren en ondersteunen vernieuwende projecten en ontwikkelen methodieken. Zij begeleiden en ondersteunen veranderingsprocessen van voorzieningen, organisaties of verenigingen.

Het netwerk van integratiecentra en integratiediensten wordt gecoördineerd door een Vlaams expertisecentrum Migratie en Integratie (Kruispunt Migratie en Integratie). Het Kruispunt Migratie en Integratie ondersteunt ook het inburgeringsbeleid en zorgt voor de link tussen inburgering en integratie en verzorgt de centrale ondersteuning voor Sociaal Tolken en vertalen.

Momenteel wordt er gewerkt aan een hervorming van de integratiesector. Hoe de integratiecentra, de integratiediensten en het Kruispunt M-I in de toekomst zullen georganiseerd zijn is nog niet duidelijk.

3.2 Het Sportbeleid

Wat betreft de sportparticipatie van bijzondere doelgroepen heeft de Vlaamse overheid de afgelopen jaren een beleidsinstrumentarium ontwikkeld waarbij een aantal maatregelen werden genomen om de sportparticipatie te verhogen. We geven hieronder de betreffende decreten met de relevante passages betreffende sportparticipatie van bijzondere doelgroepen.

3.2.1 Decreet 'sport voor allen'

Ten minste 10 procent van de door de Vlaamse Regering toegekende beleidssubsidie wordt door het gemeentebestuur aangewend voor de ondersteuning en stimulering van de toegankelijkheid tot sport en de diversiteit in sport, zoals voorzien in het hoofdstuk van het sportbeleidsplan, vermeld in artikel 15, 3°. Deze 10 procent mogen worden beschouwd ofwel als een onderdeel van de 50 procent voor de directe financiële ondersteuning van de sportverenigingen, ofwel van de 20 procent voor programma's of acties rond het anders georganiseerd sporten, ofwel verdeeld onder beide. Het gemeentelijk sportbeleidsplan bevat minstens vier hoofdstukken waarvan er twee betrekking hebben op het bevorderen van sportparticipatie:

2° de expliciete beleidsmaatregelen voor de ondersteuning en stimulering van de andersgeorganiseerde sport⁴;

3° de expliciete beleidsmaatregelen voor de ondersteuning en stimulering van de toegankelijkheid tot sport en de diversiteit in sport.

3.2.2 Decreet 'sportfederaties'

Subsidiëringcriteria voor de facultatieve opdrachten:

Om in aanmerking te komen voor aanvullende subsidies, zoals bedoeld in artikel 9, 2°, kunnen de gesubsidieerde unisportfederaties één of meer van de volgende facultatieve opdrachten uitvoeren :

1° realiseren van een specifiek jeugdsportbeleid, hierna te noemen "de facultatieve opdracht jeugdsport";

⁴ Eén van de elementen die in de projectfinanciering worden mee genomen is "aandacht voor diversiteit en interculturaliteit".

- 2° organiseren van sportkampen, hierna te noemen "de facultatieve opdracht sportkampen" ;
- 3° realiseren van een integraal topsportbeleid met bijzondere aandacht voor de begeleiding van beloftevolle jongeren, hierna te noemen "de facultatieve opdracht topsport" ;
- 4° organiseren van activiteiten die passen in het prioriteitenbeleid van de Vlaamse regering, hierna te noemen "de facultatieve opdracht prioriteitenbeleid".

De facultatieve opdracht prioriteitenbeleid, met de maatregelen en activiteiten die passen in het prioriteitenbeleid, zoals vastgelegd in de beleidsnota Sport van de Vlaamse regering, komt afzonderlijk aan bod in het beleidsplan. In het beleidsplan wordt ook de betrokkenheid vermeld van de sportclubs. De Vlaamse regering bepaalt het thema en de duur van haar prioriteitenbeleid alsook de doelstellingen die zij samen met de sportfederaties en hun clubs wil bereiken. De Vlaamse regering bepaalt de nadere voorwaarden waaraan de facultatieve opdracht prioriteitenbeleid moet voldoen.

3.2.3 Decreet 'medisch en ethisch verantwoord sporten'

Ethisch verantwoorde sportbeoefening: het geheel van positieve waarden en daarmee verband houdende preventieve en curatieve maatregelen, bepalingen en aanbevelingen die eenieder in acht moet nemen met het oog op de bewaring en bevordering van de ethische dimensie in de sport. Deze waarden kunnen onder andere zijn: de rechten van het kind, inclusie, fair play, de fysieke psychische integriteit van het individu, respect voor diversiteit, verantwoordelijkheidszin, solidariteit.

Inclusie - Respect voor diversiteit

Binnen die twee thema's gaat het om het wegwerken van verschillen tussen mensen, het wegwerken van - vaak onzichtbare - drempels in de sportclub en federatie. Iedereen hoort erbij en dat gaat niet vanzelf. "Iedereen is welkom" is niet voldoende, je moet actief werken zodat mensen uit een doelgroep zich welkom zouden voelen in de club of federatie. Die thema's invullen is niet vanzelfsprekend, maar werkt heel verrijkend.

Richtsnoeren federaties:

De federatie levert de nodige inspanningen:

1. om alle vormen van discriminatie uit de jeugdsport te bannen,
2. om vormen van racisme uit de jeugdsport te bannen ,
3. om financieel zwakkere personen aan te sluiten bij de sportclubs,

4. om personen met een cultureel-etnisch diverse achtergrond aan te sluiten bij de sportclubs ,
5. om personen met een handicap aan te sluiten bij de sportclubs ,
6. om personen uit doelgroepen aan te sluiten bij de sportclubs,
7. om de bestaande drempels bij de sportclubs te minimaliseren (mogelijke drempels: financieel, onbekend met het aanbod, mobiliteit, taal, verblijfstatuut) ,
8. zodat jeugdleden, trainers, ouders, bestuursleden en anderen respect hebben voor elkaars diversiteit

3.2.4 Participatiedecreet

Het participatiedecreet - voluit het decreet houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport - beoogt de ondersteuning, verrijking en versterking van de participatie in het cultuur-, jeugd- en sportbeleid. Het is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. Het participatiedecreet stelt de participatie, in zijn verschillende dimensies, steeds als eerste en belangrijkste aandachtspunt.
2. Het participatiedecreet werkt aanvullend en ondersteunend voor de sectoraal georganiseerde decreten en beleidsvoering in de domeinen cultuur, jeugd en sport.
3. Het participatiedecreet werkt sectoroverschrijdend en zal zich niet beperken tot ofwel het cultuur-, ofwel het jeugd-, ofwel het sportbeleid.
4. Het participatiedecreet biedt een combinatie van ondersteuningsmaatregelen, waarin vervat het structureel inbedden van de beleidsaandacht voor een aantal specifieke doelgroepen, de verankering van enkele specifieke en sectoroverschrijdende participatie-instellingen en het creëren van een subsidiekader voor vernieuwing rond participatie.

Het participatiedecreet is een mix van structurele en projectmatige ondersteuning, van initiatieven gericht op de participatie van een breed publiek en van bepaalde kansengroepen, van bestaande maatregelen en nieuwe initiatieven, van subsidies voor publieke en particuliere initiatieven, ...

De diverse maatregelen kunnen evenwel aan twee centrale kapstokken worden opgehangen. Het participatiedecreet wil op vele manieren een nieuwe hefboom zijn voor meer gemeenschapsvorming en voor meer kansen voor het brede publiek in de samenleving om van cultuur, jeugdwerk en sport te kunnen proeven.

Daarnaast wil het participatiedecreet een stevige partner zijn voor kansengroepen. Voor de kansengroepen zijn er een aantal specifieke acties. De algemene projectenregeling wil goede, vernieuwende projecten zien geboren worden die inzetten op deze kansengroepen.

Belangrijk is om steeds voor ogen te houden dat dit een flankerend en stimulerend decreet wil zijn. In tegenstelling tot de meeste andere decreten regelt het participatiedecreet dus niet een specifieke sector of een gerichte en afgebakende vorm van ondersteuning. Dit decreet is een bescheiden flankerder: het staat aan de kant en probeert zijn rol te spelen om wat er zich in de verschillende sectoren ontwikkelt, te versterken en te verbeteren. Tegelijk is het een stimuleerder: het wil aanwakkeren, nieuwe methodes en verrassende samenwerkingen mogelijk maken,... Tegelijk betekent dit dat elk domein, elke sector, elk decreet binnen cultuur, jeugdwerk en sport vandaag al zijn eigen participatiedoelstellingen en –inspanningen kent. Die blijven ook morgen overeind. Het participatiedecreet wil deze niet opzuigen of inkapselen.

4. Een diverse sportsector

Het Vlaamse sportlandschap op lokaal niveau wordt gekenmerkt door drie prominente sportaanbieders: sportclubs, gemeentelijke sportdiensten en commerciële sportaanbieders zoals fitnesscentra. De sportclubs nemen het grootste deel van het sportlandschap in. Vlaanderen telt naar schatting 23.900 sportclubs die ongeveer een anderhalf miljoen leden hebben. Ongeveer 85% daarvan zijn sportclubs in de strikte zin van het woord. De overige clubs kunnen bestempeld worden als socio-culturele verenigingen met een sportaanbod. Het aantal commerciële sportaanbieders en het aantal sportdiensten ligt beduidend lager. Ieder van de 308 Vlaamse gemeenten heeft een gemeentelijke sportdienst, al dan niet als een dienst die specifiek bevoegd is voor sport of als onderdeel van een gemeentelijke dienst die meerdere beleidsdomeinen combineert (vb. jeugd, cultuur, vrije tijd, enz.). Daarnaast zijn er nog een aantal andere lokale actoren die een sportaanbod organiseren. Jeugddiensten, welzijnsdiensten, buurwerkingen, scholen en andere lokale organisaties organiseren in sommige steden en gemeenten ook een sportaanbod. Deze activiteiten vallen meestal onder de verzamelnaam ‘andersgeorganiseerd sporten’. Dit zijn laagdrempelige sportactiviteiten die meestal op buurtniveau worden georganiseerd.

Lokale sportdiensten, sportclubs en commerciële sportaanbieders verschillen in de rol die ze opnemen in het sportlandschap. Zo zijn sportclubs en commerciële sportaanbieders louter actief als aanbieder van diensten en producten. Lokale sportdiensten daarentegen combineren de rol van aanbieder met die van regisseur van het lokale sportlandschap. De rol van regisseur in het lokale sportbeleid werd recent nog versterkt door het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid. Van gemeentelijke sportdiensten die instappen in het Sport voor Allen-beleid wordt verwacht dat zij een gevarieerd aanbod opzetten met ruime aandacht voor de ondersteuning van sportclubs, voor het

anders georganiseerd sporten (buurtsport, schoolsport, ...) en voor toegankelijkheid en diversiteit van het aanbod. Het opnemen van deze dubbele functie zorgt voor enige rolambigüiteit en creëert een mogelijk gevaar voor rolvermenging. Lokale sportdiensten treden immers op als rechter en betrokken partij⁵.

Sportclubs draaien vrijwel uitsluitend op vrijwilligers. Ze maken weinig tot geen gebruik van betaalde professionele krachten, maar maken wel gebruik van semi-agorale arbeid: heel wat clubs betalen vergoedingen aan hun sporttechnische begeleiders. De commerciële sportaanbieders doen uitsluitend beroep op betaalde krachten. Gemeentelijke sportdiensten kunnen rekenen op de inzet van door de lokale overheid betaalde krachten, maar doen voor hun activiteitsaanbod (bv. sportkampen, lessenreeksen, sportpromotionele activiteiten, buurtsport, enz.) ook een beroep op occasionele medewerkers, jobstudenten en vrijwilligers.

Maar liefst 42% van de sportclubs zijn een feitelijke vereniging, zonder rechtspersoonlijkheid en met onbeperkte aansprakelijkheid voor de leden. 49% is een vzw, een vereniging zonder winstoogmerk, met rechtspersoonlijkheid en een beperkte aansprakelijkheid voor de leden. De vzw structuur vindt men hoofdzakelijk terug bij de grotere sportclubs. Bijna 4 op 5 gemeenten beschikt over een autonome sportdienst, 22% van de sportdiensten opereren als onderdeel van een dienst die bevoegd is voor meerdere beleidsdomeinen.

Scheerder en Vos (2010) vroegen sportclubs en gemeentelijke diensten of er specifieke sportactiviteiten werden georganiseerd voor senioren, personen met een handicap en mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Daaruit blijkt dat er onderling grote verschillen zijn. 21% van de sportclubs heeft een specifiek aanbod voor senioren terwijl 89% van de sportdiensten een dergelijk aanbod heeft. Activiteiten voor personen met een handicap worden veel minder georganiseerd: 7,8% van de sportclubs heeft een specifiek aanbod voor personen met een handicap, bij de sportdiensten is dat 43,8%. Activiteiten voor mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond worden het minst georganiseerd: 7% bij de sportclubs en 12,4% bij de gemeentelijke sportdienst. Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond krijgen duidelijk minder aandacht wat een specifiek aanbod betreft.

Uit bovenstaande kunnen we concluderen dat de sportclubs het grootste deel van het sportlandschap innemen, maar dat zij het minst geprofessionaliseerd zijn. Sportclubs werken bijna uitsluitend met vrijwilligers. Daardoor zijn zij niet altijd in staat om bijkomende inspanningen te

⁵ Vos, S., Scheerder, J. (2011) De aanbodzijde van de sportmarkt op lokaal niveau. Eigenheid, gelijkenissen en interorganisatiele verhoudingen. Acco.

leveren om nieuwe doelgroepen te bereiken. De sportdiensten zijn gezien hun rol als regisseur het best geplaatst om ondersteuning aan de sportclubs te bieden bij het werken aan diversiteit en toegankelijkheid.

Wanneer we in deze nota over de sportsector spreken hebben we het in de eerste plaats over de sportclubs en de lokale sportdiensten. De private sportaanbieders laten we hier buiten beschouwing.

5. Onderzoek en cijfers

5.1 Cijferboek Lokaal Sportbeleid 2008-2010

Activiteiten voor specifieke doelgroepen

Om een zicht te krijgen op welke doelgroepen de sportdienst wenst te bereiken, werd gevraagd voor welke specifieke doelgroepen de sportdienst in 2007 activiteiten (initiaties, lessenreeksen, ...) organiseerde. De antwoordmogelijkheden bevatten zowel indelingen op basis van leeftijd (kleuters, lagere schoolkinderen, middelbare schoolkinderen, hogeschool/universiteit en senioren) als een indeling op basis van andere kenmerken (personen met een handicap, mensen in armoede, personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, obesen). Er was ook de mogelijkheid om zelf een doelgroep toe te voegen.

Van de 286 gemeenten die deze vraag beantwoordden gaven er 27 aan dat ze activiteiten voor personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond organiseerden. Wat betreft activiteiten georganiseerd voor personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, ligt het aandeel sportdiensten dat dit voorzag in 2007 het hoogst in de provincies Antwerpen (12%) en Vlaams-Brabant (14%). In de overige provincies schommelen de percentages rond 7%. Ook op het vlak van gebiedsindeling zijn er onderlinge verschillen. Daar liggen de percentages het hoogst in de kleinstedelijke en regionaalstedelijke gebieden (elk 21%). In de grootstedelijke gebieden en het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel schommelen de percentages rond 11%. In de categorie 'buitengebied' zakt het percentage tot 5%. Aangezien er geen gegevens beschikbaar zijn over het aandeel mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond per provincie waarbij dezelfde definitie als in de vraagstelling voor dit cijferboek gehanteerd werd, is het aandeel sportdiensten met activiteiten voor deze doelgroep vergelijken met de aanwezigheid van deze doelgroep niet mogelijk.

De doelgroep 'personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond' wordt bij 17% van de respondenten die initiatieven nemen rond de toegankelijkheid van het sportaanbod aangegeven als beoogde doelgroep. Tegenover de 9% gemeenten die voor deze doelgroep activiteiten organiseren ligt dit percentage wat hoger. Bij de indeling volgens gebiedsklassen zijn het de gemeenten uit de stedelijke gebieden die inspanningen doen om het sportaanbod toegankelijk te maken voor personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond (circa 30%). Voor gemeenten gelegen in buitengebied bedraagt dit slechts 10%.

Voor alle doelgroepen samen is het werken via toeleiding het meest voorkomend (54%), gevolgd door het aanwenden van kortingsystemen (38%).

5.2 Gelijkheid van kansen en sport⁶

Hoe kan de sport - als vorm van menselijke ontplooiing en met een sociaal-integratieve functie - zich ontwikkelen in een veranderende samenleving? Wat zijn de invloeden van de verschillende maatschappelijke ontwikkelingen op de sport? Wat verwacht de ruimere samenleving, zowel actieve sporters, als passieve sporters en nietsportievelingen van de sport? Met deze vragen in het geheugen voerde de Koning Boudewijnstichting een toekomstgerichte reflectie over de relatie samenleving – sport. Op de eerste plaats kregen verschillende onderzoeksinstituten de opdracht van de Stichting om over diverse thema's, telkens gelinkt aan de sport, een rapport te maken op basis van bestaande studies en onderzoeken.

Sport en sociale integratie: voor iedereen hetzelfde?

- Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond sporten over het algemeen minder dan autochtonen, waarbij de sportdeelname verschilt per nationaliteit.
- Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond zijn minder vaak lid van een sportvereniging.
- Verschillen in verband met sociale klasse, leeftijd en sekse (ouderen, vrouwen en personen uit lagere sociaal-economische klassen sporten minder) zijn sterker bij mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond dan bij autochtonen.

⁶ De Knop, P., Elling, A. (2000) Gelijkheid van kansen en sport. Rapport in opdracht van de Koning Boudewijnstichting voor haar toekomstreflectie "Samenleving en Sport".

- Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond zijn meer geconcentreerd in een beperkt aantal sporten dan autochtonen (wel veel voetbal, vechtsporten, atletiek, aerobics en honkbal, maar relatief weinig volleybal, hockey, tennis, schaatsen en wielrennen).
- In professionele sportbeoefening (voetbal, boksen) zijn mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond soms relatief gezien oververtegenwoordigd als sporter, maar sterk ondervertegenwoordigd in kaderfuncties.
- Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond sporten relatief vaak in ongeorganiseerd verband met elkaar.
- Vanwege culturele en religieuze tradities zijn vooral islamitische Turkse en Marokkaanse vrouwen en meisjes weinig geïntegreerd in de Nederlandse/Vlaamse sportcultuur.

Uit dit onderzoek⁷ blijkt onder andere dat veel individuele sporters de competitiesport bij autochtone sportclubs beoefenen en daarnaast, 'voor de sfeer' recreatief met elkaar sporten. Ook uit onderzoek van Brassé blijkt dat ongeorganiseerde sport vaker dan georganiseerde sport beoefend wordt samen met personen uit de 'eigen' of een andere etnische groepering. Zo bleek 75% van de ondervraagde Turken en 50% van de Marokkanen, in ongeorganiseerd verband, hoofdzakelijk of uitsluitend, in eigen kring te sporten. Bij de georganiseerde sport is dit percentage slechts 9%. Maar ook autochtonen sporten vaak recreatief én ongeorganiseerd.

Op lager wedstrijdniveau of ten aanzien van recreatieve sportbeoefening zijn er grote verschillen tussen allochtone jongens en meisjes en deze verschillen zijn nog groter bij volwassen mannen en vrouwen. Uit onderzoek van Bakhtali & Ramsahai bleek dat allochtone mannen vaker dan vrouwen actief waren in georganiseerd verband. Maar ook dat bij allochtone mannen de jongeren vaker dan volwassenen in georganiseerd verband sporten en bij de vrouwen juist de volwassenen vaker dan de jongeren.

In al het onderzoeksmateriaal wordt geconstateerd dat vooral een groot aantal islamitische meisjes en vrouwen op geen enkele wijze geïntegreerd is binnen de sport. Wel blijkt er bij veel niet-sportende islamitische, voornamelijk Turkse en Marokkaanse, vrouwen interesse te bestaan voor (recreatieve) sportbeoefening. Naast wandelen en fietsen blijkt zwemmen onder bepaalde voorwaarden (o.a. geen mannen en overdag) ook voor deze groep vrouwen een aantrekkelijke

⁷ De Knop, P. & Theeboom, M. (1992) Sport als integratiemiddel voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. In P. De Knop, & L. Walgrave (Eds.), Sport als integratie. Kansen voor maatschappelijk kwetsbare jongeren (pp. 37-58), Brussel: Koning Boudewijnstichting.
De Knop, P., De Martelaer, K., Theeboom, M., Van Engeland, E., & Van Puymbroeck, L. (1994) Sport als integratie voor migrantenjongeren. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

bewegingsactiviteit. Bij andere (o.a. Surinaamse, Zuid-Europese) allochtone vrouwen zijn, evenals bij autochtone vrouwen, 'fitness/gezondheidssporten' zoals aerobics/keep fit/conditietraining het meest populair. Maar ook sporten als basketbal, volleybal en in Nederland als 'mannelijke' geassocieerde takken van sport zoals voetbal en vechtsporten.

Eenzijds leidt sportbeoefening voor enkelen tot verbetering van hun maatschappelijke status en kan sport een voorbeeldfunctie vervullen en bijdragen tot emancipatie van zwarte of gekleurde mensen. Door gezamenlijke sportbeoefening kunnen vooroordelen over mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond worden weggenomen. Vanwege de structurele integratie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond binnen het profvoetbal kunnen ook de media bijdragen aan veranderende beeldvorming over etnische minderheden. Anderzijds echter kan hoge sportparticipatie leiden tot belemmering van sociaal-culturele integratie door versterking van stereotype ideeën en eenzijdige stimulatie op het gebied van sport. In België en Nederland is er sprake van een relatief hoge zichtbaarheid van zwarte mannen in de professionele sport in vergelijking tot andere maatschappelijke sferen, waardoor stereotype ideeën over mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond (als hoofdzakelijk 'natuurlijke' en snelle atleten, maar weinig intellectueel) kunnen worden versterkt.

Uit de studie van Meloen en Eersteling naar discriminatie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in de georganiseerde wedstrijdsport (voor amateurs) bleek dat er geen sprake was van een structurele vorm van (expliciete) discriminatie. In het onderzoeksrapport, 'Er wordt wel eens wat geroepen', wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van discriminatie en komt onder andere de discrepantie naar voren tussen wat autochtonen en mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond onder discriminatie verstaan.

Eenzijds kunnen bepaalde (racistische) uitlatingen zonder discriminerende bedoelingen, die 'in het heetst van de strijd' worden geroepen door mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond als discriminerend worden ervaren, terwijl autochtonen dit ervaren als 'tactisch' spel en vergelijkbaar met het roepen van 'rooie' of 'kale'. Anderzijds kunnen schijnbaar neutrale maatregelen met betrekking tot lidmaatschap, toegankelijkheid of contributie mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond extra treffen en daarom discriminerend van aard zijn. Juist in takken van sport waar mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in relatief sterke mate 'geïntegreerd' zijn, komen de meeste meldingen van discriminatie voor. Uit ander onderzoek blijkt 33% van de ondervraagden ooit discriminatie te hebben ervaren rondom sport. De percentages waren verschillend voor diverse etnische groeperingen, waarbij het percentage Marokkanen dat

discriminatie heeft ervaren het hoogste was en het percentage Turken het laagste. Dit is opvallend, aangezien uit onderzoek naar beeldvorming over etnische minderheden blijkt dat beide (hoofdzakelijk islamitische) groepen het minst positief beoordeeld worden door de autochtone Nederlandse bevolking

Niet-acceptatie of al dan niet bewuste discriminatie binnen reguliere sportverenigingen met voornamelijk of uitsluitend autochtone leden blijkt voor mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond soms aanleiding om in 'eigen' kring (club of team) te sporten. Niet alleen 'negatieve' ervaringen zijn aanleiding voor het ontstaan van categorale sportbeoefening. Sommige sportinitiatieven met een 'bredere' doelstelling dan alleen sportbeoefening, dit zijn hoofdzakelijk sociaal-culturele instellingen en organisaties, zien sport vooral als middel om de allochtone jeugd te integreren in de samenleving en ze bijvoorbeeld 'van de straat te houden'. Bij specifieke sportorganisaties is sportbeoefening de doelstelling, maar gaat het tevens om de beleving van een 'eigen' cultuur en sfeer. Zo wordt in Hooft de 'eigen' sfeer en cultuur en het spreken van de eigen taal genoemd als reden om te sporten in 'eigen' kring. Uit het onderzoek van De Jong blijkt dat sommige categorale sportverenigingen onder andere een 'sociaal-culturele' en emancipatorische functie worden toegekend. Vooral voor de laatste functie is contact met de Nederlandse samenleving een voorwaarde. Een andere sociale functie van 'eigen' sportverenigingen is contact met 'eigen' mensen. Voor sociaal-affectieve integratie tussen autochtonen en mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond is 'gemengde' sportbeoefening echter een voorwaarde.

Veel onderzoek in binnen- en buitenland naar ras- en etniciteitsrelaties in de sport is distributief van aard. De veronderstelling is dat gelijke kansen tot een geïntegreerde sport zullen leiden. Tot nu toe verloopt de structurele integratie binnen de sportwereld echter niet op alle terreinen even snel. Behalve verschillen in takken van sport, zijn er ook verschillen in bepaalde posities binnen teamsporten en gaat de toename aan georganiseerde sportbeoefening door mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond niet gelijk op aan een toename van allochtoon sportkader. Sportverenigingen zijn soms "zwarte lichamen met een wit hoofd". In het bijzonder bij voetbalverenigingen in de grote steden, waaronder ook de topclubs is er niet alleen sprake van directe integratie van allochtone spelers, maar vaak zelfs van overrepresentatie. Gevraagd kan worden of deze gedeeltelijke 'etnische verzuiling' van de sportpraktijk een bijdrage kan leveren aan emancipatie en een gelijkwaardiger multi-culturele samenleving. Of blijft de sociale mobiliteit en veranderende beeldvorming beperkt tot de kleine groep topatleten en biedt zij slechts schijnoplossingen voor processen van uitsluiting, ghetto-vorming en isolement?

Twee studies werden uitgevoerd naar de relatie tussen migrantenjongeren en de georganiseerde sport. De eerste studie bekeek de rol van de georganiseerde sport in de sociale integratie van migrantenjongeren. De resultaten toonden aan dat, hoewel de meeste federaties en clubs aangeven dat zij openstaan voor migrantenjongeren, zij geen extra inspanningen willen leveren om deze jongeren aan te trekken. Dit ondanks het feit dat uit de resultaten eveneens bleek dat migrantenjeugd in het algemeen en migrantenmeisjes in het bijzonder in mindere mate participeren aan georganiseerde sport in vergelijking met autochtone leeftijdsgenoten. Op basis van deze resultaten werd een tweede studie uitgevoerd om specifiek de situatie van migrantenmeisjes met betrekking tot sport te bekijken. De federatie- en clubverantwoordelijken waren wel van mening dat sport een rol kan spelen in de sociale integratie van jonge migranten. Op basis van deze onderzoeken, waarin diverse beleidsaanbevelingen werden geformuleerd, werd een aantal initiatieven genomen om de deelname van migrantenjongeren aan de georganiseerde sport te stimuleren. Zo werd ondermeer de campagne “Sportclubs bekennen kleur” opgestart (vergelijkbaar met de Nederlandse Sport=Gaaf projecten), gericht op werving en behoud van migrantensporters en -kader.

5.3 Sport als vorm van sociale activering⁸

Deelname aan sport bevordert de integratie! Deze positieve boodschap wordt zowel door het beleid als het werkveld regelmatig en gemakkelijk uitgeroepen alsof het een wondermiddel is tegen de sociale en maatschappelijke problemen in onze samenleving. Elling plaatst hierbij een relativerende kanttekening: “Sport is niet betekenisloos, maar het proces is veel ingewikkelder en paradoxaler dan men op het eerste zicht vermoedt ...”. Vooraleer we sport in de context van sociale activering kunnen plaatsen, dienen we dus eerst te kijken naar wat er precies onder sport verstaan wordt en welke sociale functies en betekenissen er onderscheiden kunnen worden.

De sociale functies en betekenissen van sport

Tot het eind van de twintigste eeuw heeft het negentiende-eeuwse begrip sport standgehouden als een overkoepelend begrip voor georganiseerde sportieve lichaamsbeweging. In de huidige maatschappij is dit begrip echter ontoereikend. Door de postmoderniserings- en individualiseringstrend heeft sport zich de laatste vier decennia opgewerkt van een randfenomeen tot een cultuuruiting die permanent aanwezig is in en vervlochten is met de hedendaagse samenleving. Sport is geëvolueerd tot een maatschappelijke trend die andere sectoren in de samenleving beïnvloedt: mode, televisie, wetenschap, politiek, toerisme, opvoeding, entertainment

⁸ Bottenburg, M. van & Schuyt, K. (1996) De maatschappelijke betekenis van sport. Arnhem: NOC*NSF.

en gezondheid. Vandaag de dag worden verschillende activiteiten onder de noemer sport geplaatst, of het nu gaat om wedstrijdsport, skaten in het park, fitnessen in een sportschool of schaken, al dan niet in competitieverband. Kortom: "Sport is een bont lappendeken van verschillende activiteiten waarbij diversiteit meer in het oog springt dan eenduidigheid".

Sport is een containerbegrip voor verschillende activiteiten die met elkaar verwant zijn. Kenmerkend voor deze activiteiten is het competitief of recreatief karakter, de fysieke inspanning en het gebruik van vaardigheden zoals coördinatie, balans, snelheid en uithouding. Sportfilosoof Steenberghe maakt een onderscheid tussen de denksporten (schaken, bridge), de traditionele agonale bewegingsporten in competitieverband (voetbal, hockey, zwemmen), de fysieke activiteiten zonder competitieverband (wandelen, fitness) en de speelse bewegingsactiviteiten (rafting, scubaduiken). Hiernaast is sport ook een verzamelbegrip voor verschillende uitdrukkingen van cultuur die verschillende functies en betekenissen aan sport toeschrijft.

1) Een eerste relevante functie van sport die De Knop en Hoyng onderscheiden, betreft het bevorderen van de algemene gezondheid. Sportdeelname heeft een positieve invloed op de lichaamsvorming, de lichamelijke fitheid en het psychisch evenwicht. Sportieve activiteiten zijn dus veel meer dan enkel ontspanning, ze hebben ook een antidepressieve werking. Bovendien doet sport de weerstand en de levensverwachting toenemen en verhoogt ze de kwaliteit van leven.

2) Een tweede functie heeft betrekking tot de beleving van plezier. Kijken naar en deelnemen aan sport wekt emoties, spanning en opwinding op. Deze gevoelens worden toegeschreven aan de piekervaringen (flow) die ontstaan door het evenwicht tussen de capaciteiten van de persoon en de uitdaging van de te verrichten handelingen. De persoon tracht met andere woorden het beste uit zichzelf te halen zodat er een tijdelijke zelfactualisatie mogelijk is.

Andere factoren die bijdragen tot plezier zijn vriendschappen, competitieve prikkeling, sociale bevestiging, groepsidentificatie en verbondenheid. Kortom, plezier kan voortkomen uit de eigen vaardigheid, de uitdaging en de ondersteunende omgeving.

3) Ten derde kan men door sport bewust of onbewust een identiteit ontwikkelen. Het zelfbeeld en de identiteit van een persoon worden in hoge mate bepaald door de manier waarop 'belangrijke anderen' zich tegenover de persoon gedragen. Dit kan echter ook leiden tot deviant gedrag zoals hooliganisme, chauvinisme en racisme.

4) Integratie is een vierde functie dat aan sport toegeschreven wordt. De relatie tussen sport en sociale integratie is complex, meerduidig en pluriform. Er kunnen drie dimensies van het proces van sociale integratie onderscheiden worden:

1. de structurele dimensie (gelijke kansen en behandeling, het tegengaan van discriminatie)
2. de sociaal-culturele dimensie (respect voor pluriformiteit van waardenoriëntaties, identiteitsvorming en -beleving)
3. de sociaal-affectieve dimensie (sociale contacten, vriendschappen en partnervorming).

De verbanden tussen deze drie dimensies zijn niet altijd lineair en éénzijdig: samen sporten leidt dus niet automatisch tot vriendschap.

5) De vijfde functie, sport als mogelijkheid tot interactie, spreekt eigenlijk voor zich. Vanwege de gedeelde sportieve interesses komt men in contact met anderen. Sport biedt enerzijds mogelijkheden om nieuwe vrienden te maken, bestaande vriendschapsrelaties te continueren en te verdiepen, anderzijds kunnen er ook negatieve relaties tussen verschillende personen of groepen ontstaan door bijvoorbeeld conflicten, verraad en het uitdagen van mensen.

6) Een zesde functie betreft de ontlading of catharsis. Sport is een uitlaatklep, een afleiding voor agressie en seksuele problemen. Maar voor diegenen die sport gebruiken om zichzelf te bewijzen in plaats van zichzelf te uiten, kunnen net zo goed negatieve emoties opgeroepen worden. Bij een verloren wedstrijd maken gevoelens van blijheid en voldoening plaats voor gevoelens van boosheid, teleurstelling en irritatie.

7) Een zevende functie heeft betrekking tot de persoonlijke ontwikkeling. Sport kan als mogelijkheid worden gezien tot ontplooiing, zelfkennis en uiteindelijk tot persoonlijke ontwikkeling. Dit kan vervolgens leiden tot een gevoel van eigenwaarde en zelfactualisatie. Hoewel deze functie gebaseerd is op theoretische concepten uit de literatuur, is deze tot op heden niet empirisch onderbouwd. Longitudinaal onderzoek is dus nodig om een oorzaak-gevolgrelatie van persoonlijke ontwikkeling te kunnen vaststellen.

8) Ten achtste wordt aan sport een ordescheppende functie toegeschreven. Het houdt jongeren van de straat en kan worden ingeschakeld voor de correctie van afwijkend gedrag. Maar ook hier zijn de empirische gegevens schaars en niet consistent. In het algemeen wijst onderzoek uit dat deviant gedrag onder sporters gelijk of minder is dan onder niet-sporters. Bovendien kan er een onderscheid gemaakt worden tussen de graad van delinquentie en de aard van de beoefende sport. Zo plegen vechtsporters en voetballers vaker delicten dan sporters uit andere categorieën.

9) Een negende functie van sport betreft de socialisatie. Dit is een complex ontwikkelingsproces waarbij kennis, waarden en normen worden geleerd die essentieel zijn voor de deelname aan het sociale leven. Aan sport wordt dus een opvoedkundige functie toegeschreven waarbij een veelzijdige vorming, zoals omgaan met misverstanden, sportiviteit en eerlijkheid, wordt nagestreefd. Er is echter weinig empirisch bewijsmateriaal dat sport een belangrijk element is in het socialisatieproces.

10) Tenslotte kan sport een middel zijn om erkenning en sociale status te verkrijgen. De waardering hangt waarschijnlijk wel af van de prestaties die de persoon zelf levert en/of van zijn club. Ook deze betekenis van sport is niet empirisch onderbouwd.

Parallel wordt in de sportsociologie verwezen naar het belang van 'sociaal kapitaal' bij de maatschappelijke integratie van individuen en groepen. Deze term verwijst volgens Putnam naar "... connections among individuals - social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them ... Social capital calls attention to the fact that civic virtue is most powerful when embedded in a sense network of reciprocal social relations ...". Sportdeelname kan in dit perspectief gezien worden als een vorm van burgerschapsparticipatie. Het versterkt immers de sociale binding tussen mensen en verbreedt het persoonlijke sociale netwerk.

In het eerste geval spreekt Putnam van 'bonding'-netwerken, in het tweede van 'bridging'-netwerken. Bonding kan omschreven worden als "een naar binnen gericht proces en wijst naar 'sterke onderlinge niet-verzakelijke bindingen tussen mensen, ... maar ook naar een positieve band met zichzelf als persoon". Bridging daarentegen is een "naar buiten gericht proces en verwijst 'naar netwerken die mensen met externe hulpbronnen verbinden (financiële hulpbronnen, arbeidsmarkt, huisvesting) en die hen de toegang tot informatiebronnen verschaffen".

5.4 Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in Vlaanderen

In het decreet van 28 april 1998 betreffende het Vlaamse Integratiebeleid rekent men tot de doelgroep van het beleid: de hele Vlaamse samenleving met daarbij, naar gelang het geval, specifieke aandacht voor volgende personen:

1) personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens een van de ouders bij geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat, in het bijzonder diegenen die zich in een vaststelbare achterstandspositie

bevinden; daarbij is een langdurig verblijf elk legaal verblijf dat niet beperkt is tot maximaal drie maanden, zoals bedoeld in hoofdstuk 2 van de eerste titel van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

2) personen die legaal in België verblijven en die wonen of woonden in een woonwagen als vermeld in artikel 2, 33°, van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, of waarvan de ouders dat deden, met uitzondering van bewoners van campings of gebieden met weekendverblijven.

Daarnaast richt het integratiebeleid zich ook op vreemdelingen zonder wettig verblijf, meer bepaald vreemdelingen die zich in België bevinden zonder wettig verblijfsstatuut en die wegens een noodsituatie begeleiding vragen.

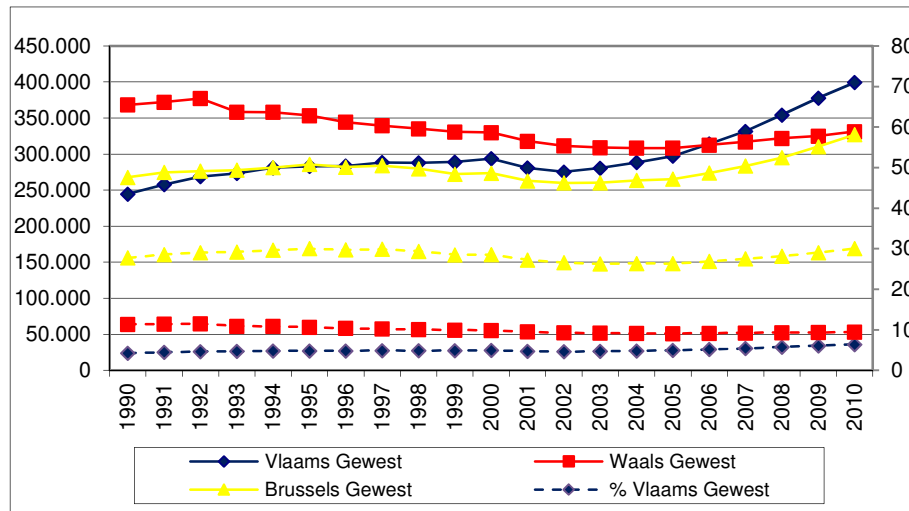
Wanneer we over mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond spreken hebben we het dus over een zeer diverse groep mensen. Het gaat over mensen die in de jaren '50 en '60 als gastarbeider naar België zijn gekomen, ook wel eerste generatie mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond genoemd. Hun kinderen (tweede en derde generatie) zijn in België opgegroeid en hebben de Belgische nationaliteit. Het gaat ook over nieuwkomers, mensen die recent in België zijn aangekomen, en ook vluchtelingen en mensen zonder papieren vallen onder die noemer. Wanneer we in deze nota over mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond spreken gaat het hoofdzakelijk over personen bedoeld in punt 1 van de definitie van het Vlaamse integratiebeleid. In sommige gevallen verwijzen we ook naar mensen die een inburgeringstraject volgen. Dit zijn mensen die recent naar België zijn gemigreerd zijn en zich in Vlaanderen gevestigd hebben.

Begin 2010 woonden er in het Vlaamse Gewest 399.433 vreemdelingen (personen met vreemde nationaliteit), goed voor 6,4% van de bevolking. Het aantal vreemdelingen is de laatste 20 jaar bijna onafgebroken gestegen. Enkel begin jaren 2000 daalde dat aantal in beperkte mate. Vooral de voorbije jaren is de stijging van het aantal vreemdelingen telkens behoorlijk groot. Het Vlaamse Gewest is vandaag het gewest waar in absolute aantallen het meeste vreemdelingen wonen. Het relatieve aandeel vreemdelingen ligt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (30,0%) en het Waalse Gewest (9,5%) wel nog een pak hoger. Alles samen woonden er begin 2010 in België 1.057.666 personen met een vreemde nationaliteit of 9,8% van de totale bevolking.

De meest recente cijfers over de opdeling van de vreemdelingen naar nationaliteit dateren van 2008. Bijna 1 op de 3 vreemdelingen in het Vlaamse Gewest had in 2008 de Nederlandse nationaliteit (31%). Daarna volgen de Marokkanen (8%), de Italianen (7%), de Turken (6%) en de Fransen (5%). Terwijl het aandeel van de Nederlanders tussen 1998 en 2008 behoorlijk is toegenomen, is het

aandeel van de Marokkanen en Turken aanzienlijk gedaald. Dat laatste vooral doordat een groot deel van hen in de afgelopen jaren Belg is geworden. Anno 2008 had bijna 2 op de 3 vreemdelingen de nationaliteit van een lidstaat van de Europese Unie.

Figuur: Vreemdelingen naar gewest

Evolutie van het aantal personen met vreemde nationaliteit in de gewesten (linker as) en aandeel personen met vreemde nationaliteit in de totale bevolking in % (rechter as), van 1990 tot 2010, telkens op 1 januari. Bron: ADSEI.

Als bij het aandeel vreemdelingen (personen met een vreemde nationaliteit) ook de personen wordt geteld die de Belgische nationaliteit hebben verkregen, komt men tot het aandeel personen dat geboren is met een andere dan de Belgische nationaliteit. Begin 2004 ging het samen om bijna 9% van de Vlaamse bevolking. Telt men daarbij ook de nog thuiswonende personen die Belg zijn vanaf hun geboorte maar een moeder hebben die zelf bij haar geboorte een vreemde nationaliteit had, komt men in 2004 in totaal aan goed 10% van de bevolking (bron: Rijksregister, bewerking SVR).

In al deze cijfers wordt geen rekening gehouden met asielzoekers waarvan de procedure loopt en personen die onwettig in ons land verblijven. In 2010 werden in België 19.941 asielaanvragen ingediend. Het aantal asielaanvragen zit daarmee de laatste jaren weer in stijgende lijn, maar blijft nog steeds een pak onder het niveau van de periode 1999-2000. Aangezien slechts één aanvraag per gezin wordt ingediend, ligt het aantal betrokken personen wel hoger. In 2010 ging het in totaal om 26.560 personen. De cijfers worden ook vertekend doordat eenzelfde persoon een aanvraag meerdere keren na elkaar kan indienen. Als enkel rekening wordt gehouden met nieuwe aanvragen, daalt het aantal tot 16.532 asielaanvragen. Een bijzondere groep vormen de 860 niet-begeleide minderjarige asielzoekers. Dat aantal neemt de jongste jaren behoorlijk toe.

Slechts een minderheid van de asielzoekers wordt uiteindelijk ook als vluchteling erkend. In 2010 werden in België 2.107 dossiers - met in totaal 2.740 betrokken personen - positief beoordeeld. Bij

de niet-begeleide minderjarige asielzoekers werden in 2010 290 personen als vluchteling erkend en kregen 123 personen een subsidiair beschermingsstatuut.

Naast de vele duizenden personen die op eigen kracht ons land verlieten, werden in 2010 in totaal 8.791 personen op een door de overheid georganiseerde of begeleide manier van het Belgische grondgebied verwijderd. Het gaat onder meer om personen wiens asielaanvraag werd afgewezen of die hun procedure voortijdig beëindigden en personen die onwettig in ons land verblijven. Het aantal verwijderingen blijft de jongste jaren vrij stabiel. (VRIND 2011)

Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond zijn dus geen homogene groep. Een laaggeschoolde migrant van het Turkse platteland heeft andere problemen dan een Iraanse politiek vluchteling of geadopteerd weesjongetje afkomstig uit Haïti. Ook de groep mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond wordt gekenmerkt door diversiteit. Een interculturaliseringsbeleid moet dan ook rekening houden met andere factoren zoals sekse, leeftijd, afkomst, opleiding, enz.

Het doel van het sportbeleid is het effectief en in gelijke mate bereiken van alle burgers. Dit geldt eigenlijk voor het beleid op alle beleidsdomeinen: van ruimtelijke ordening tot onderwijs en van mobiliteit en openbaar vervoer tot milieu. Elk van deze terreinen moet op zijn beurt in alles effectiviteit en gelijkheid in beleid uitstralen. Er moet kortom sprake zijn van een institutionele aanpak waarbij alles en iedereen tot in de poriën doordrongen is van het genoemde doel. Een interculturaliseringsbeleid is dus in de eerste plaats inclusief van karakter: iedereen hoort erbij, iedereen wordt ermee bereikt en op een evenredige manier.

Een interculturaliseringsbeleid start in eerste instantie bij het onderwerp of het beleidsterrein en gaat in tweede instantie na welke groepen al dan niet of minder betrokken worden. Het uitgangspunt voor interculturaliseren van het sportbeleid is dus niet een groep met bepaalde problemen. De eerste vraag is dus: hoe zit het beleidsterrein in mekaar en wat zijn knelpunten? De daarop volgende vraag is dan: welke groepen hebben daarmee te maken en op welke manier? Uit de antwoorden zal blijken of en welke bepaalde groepen meer of minder betrokken zijn bij het beleidsterrein. De consequentie hiervan kan zijn dat het noodzakelijk is om voor bepaalde groepen een (specifiek) beleid te ontwikkelen gericht op het beter bereiken van deze doelgroepen.

Een voorbeeld ter illustratie. Vanuit het beleid wordt nog vaak vertrokken vanuit een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld: 'aandacht voor de problemen van laagopgeleide mannen uit de groep mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond'. Een structurele en inclusieve aanpak in het beleid daarentegen definieert (langdurige) werkloosheid eerst als probleem en onderzoekt daarbij welke sociale-economische kenmerken werklozen vertonen. Daarbij wordt vastgesteld dat met name

laagopgeleide mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en Vlamingen boven de 50 jaar langdurig werkzoekend zijn. Om dit te doorbreken zal voor hen een vorm van specifiek beleid kunnen en moeten worden ontwikkeld.

Een inclusief beleid voeren betekent niet dat iedereen gelijk is, maar dat in beleid (naast overeenkomsten) rekening wordt gehouden met relevante verschillen. Om een weloverwogen beleid te kunnen ontwikkelen is voor alles gedegen kennis en informatie over het onderwerp en over de betrokken burgers nodig.

Ook een interculturaliseringsbeleid impliceert, naast rekening houden met overeenkomsten, rekening houden met verschillen: het ontwikkelde beleid moet immers alle Vlamingen in gelijke mate bereiken. En daarvoor kan specifieke aandacht voor bepaalde groepen nodig zijn. Lukt het je niet om iedereen in gelijke mate te bereiken kun je beschuldigd worden van (institutionele) discriminatie, wat overigens bij wet verboden is.

6. Praktijkvoorbeelden

In wat volgt geven een overzicht van enkele voorbeelden hoe er in de sportsector, vaak in samenwerking met andere sectoren, gewerkt wordt rond interculturaliteit

6.1 Projecten ter bevordering van sportparticipatie van kansengroepen

Gedurende de periode 2008-2010 werden slechts 12 projecten ter bevordering van participatie van kansengroepen aan sport ingediend in het kader van het participatiedecreet, waarvan 6 zich richtten op de doelgroep mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond.

Jespo vzw – participatie Jespo (2010) =>2008/2009 : armoede

Jespo vzw geeft jongeren tussen 3 en 18 jaar in en rond Antwerpen de kans om kennis te maken met en te participeren aan het reguliere sportaanbod in Antwerpen, waaronder 30 verschillende sporten, ook wintersporten. Met de slogan 'Gek op sporten' wil de organisatie aantonen dat sport niet alleen draait om prestaties, maar ook om plezier.

Dit wil Jespo realiseren door:

het organiseren van een aanvullend laagdrempelig naschools sportaanbod op initiatie- en recreatieniveau, waar mogelijk in samenwerking met sportclubs

Sportstimulerende evenementen te organiseren die doorgaan op openbare en toegankelijke locaties
Het verzorgen van een sportaanbod tijdens de schoolvakanties onder de vorm van sportweken, -
speelpleinen, -initiaties en workshops in samenwerking met verschillende partners
Samen te werken met het Algemeen Onderwijsbeleid in het kader van de sportklassen in het
openluchtdomein 'Het Veen' en sportstimulering op de scholen
Te werken aan het betrekken van kansengroepen bij de organisatie via het participatieproject 'Jespo
Spo(o)rt Aan'.

Jespo focust al sinds haar start vooral op mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en
kinderen of jongeren in armoede. Van alle kinderen in Antwerpen t.e.m. 9 jaar, is 56,40 procent
allochtoon. Bij het ontstaan van Jespo in 2005 waren er 1792 inschrijvingen, dit seizoen zijn dat er
2487. De organisatie telt ongeveer 60 procent jongens en 40 procent meisjes. Het valt op dat 83,14
procent van de jongeren die deelnemen, jonger is dan 12 jaar. Jespo werkt ook met 200 vrijwilligers
die zich wekelijks inzetten bij een van de sportgroepen. Zeven sportgroepen nemen deel aan 'Jespo
on stage'. Met dat project willen de medewerkers van Jespo de ouders meer betrekken bij de
organisatie.

Buurtdiensten Gent Noord – Sport voor iedereen (2008)

Buurtdiensten Gent Noord wil laagdrempelige voorzieningen uitbouwen en uitbaten in de wijk Gent
Noord (de buurten Sluizeken, Tolhuis, Ham, Blaisantvest, Voormuide, Muide, Meulestede en
Afrikalaan. In deze buurt-diensten kunnen wijkbewoners, die elders moeilijk aan het werk kunnen,
aan de slag (met een arbeidscontract of als vrijwilliger). Een sterke betrokkenheid van wijkbewoners,
medewerkers en partners (bedrijven en organisaties) is hierbij hun handelsmerk. Buurtdiensten
dragen op een eigen, specifieke manier bij tot een omgeving waar het aangenaam is om te wonen, te
spelen en te werken.

Momenteel omvat Buurtdiensten Gent Noord vier initiatieven: het Sportnetwerk, 't Oud Postje, de
buurttuin en de pc-hoek.

De sportschuur is een bedrijfsparking, uitgerust met sportfaciliteiten. Elk weekend van 11u tot 19u
kunnen buurtbewoners in de Sportschuur gratis komen sporten (voetbal, tennis, badminton,
pingpong, volley, basket). Er lopen ook een aantal open cursussen, begeleid door professionele
sportmonitors en vrijwilliger-sportanimatoren. In 2001 werd de Sportschuur omgevormd tot
Sportnetwerk omdat sinds dan ook activiteiten worden georganiseerd op andere locaties (sporthal

Tolhuis, buurtscholen, buurtcentra). Het Sportnetwerk wil een laagdrempelig sportaanbod uitbouwen in Gent-Noord. In het sportnetwerk kunnen vrijwilligers en betaalde medewerkers aan het werk. Wijkbewoners, medewerkers en partners worden sterk betrokken bij de werking. Duidelijk is dat het Sportnetwerk niet of nooit de bedoeling zal hebben om te concurreren met andere privé sportclubs of sportorganisaties. Sport wordt, in deze context, gehanteerd als middel tot sociale cohesie en integratie.

Jongeren en diversiteit vzw – Sport tussen de hoogbouw (2008)

Jongeren & Diversiteit vzw heeft als doel kinderen en jongeren uit Nieuw Gent binnen hun vrije tijd te empoweren door hen jeugdwerk aan te bieden met een doordachte methode voor het stimuleren van een non- en informeel leerproces. Naast de leesgroepen en de media-opleiding organiseert de vzw Jongeren en diversiteit een werkgroep ‘Sport tussen hoogbouw’. Ook sportieve activiteiten zijn volgens de visie van de vereniging van groot belang voor het meegeven van bepaalde waarden en voor het opbouwen van een zekere discipline. Het liefst van al biedt de organisatie een mix aan van die verschillende stimuli. Een ‘les’ ziet er idealiter uit als een opeenvolging van activiteiten die de kinderen moeten stimuleren. Zo kan de groep het ene moment met een leesactiviteit bezig zijn, om dan over te gaan tot een sportieve opdracht, afgewisseld met een quiz. Het feit dat de werkgroepen (noodgedwongen) plaatsvinden in een turnzaal, is in deze optiek misschien eerder een voordeel dan een nadeel.

De8 vzw – diversiteitsbeleid in de sportclub (2009)

De deelname van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aan sport piekt vooral bij voetbal-en gevechtssportclubs. De8 begeleidt voetbalclubs bij het interculturaliseren, om op een duurzame manier om te gaan met hun divers publiek. De 8 luistert eerst naar het verhaal van de club en werkt op maat van en samen met de club een stappenplan uit. Het is de bedoeling om op termijn tot een methodiek te komen die door sportclubs kan toegepast worden.

Wijkcentrum De Kring – het HIPproject (2010)

Vanuit Wijkcentrum De Kring willen we extra inspanningen doen om mensen (met een Kom Uit Pas) te doen bewegen en te laten deelnemen aan activiteiten van de sportdienst en Eeklose sportverenigingen.

Met HIP – Herbakker in perfecte staat – biedt Wijkcentrum De Kring verschillende sportmomenten aan, in groep of alleen en stippelt sportbegeleidingstrajecten uit. Er is bewegingsuurtje op maandagnamiddag, fietsgroep op dinsdagavond, omnisport op woensdagvoormiddag, petanque op woensdagnamiddag, stappentellers worden uitgeleend, grotere sportevenementen, etc. Dit project is een samenwerking tussen de sportdienst, de Kring, het OCMW & LOGO.

6.2 Proeftuinen sport in het participatiedecreet

Binnen de regelgeving van het participatiedecreet van de Vlaamse overheid worden 5 proeftuinen sport gefinancierd:

- proeftuin Open Stadion
- proeftuin Sport in Grootsteden
- proeftuin buurtsportbegeleiders
- proeftuin brede school
- proeftuin verenigingsondersteuning

6.2.1 Proeftuin open stadion

Tijdens het seizoen 2008-2009 vond voor de eerste keer een projectoproep plaats in het kader van de Vlaamse proeftuinen sport om profvoetbalclubs te stimuleren tot het opnemen van een kwaliteitsvol en duurzaam sociaal-maatschappelijk engagement in de buurt of stad waar ze werken. Voor 2011 zijn 16 clubs geselecteerd voor deze proeftuin. Met de proeftuin Open Stadion wil de Vlaamse minister van Sport het sociaal-maatschappelijk engagement van onze voetbalclubs prikkelen, versterken en verankeren. De Vlaamse en Brusselse voetbalclubs uit eerste en tweede klasse kregen de kans om een projectvoorstel in te dienen waaruit hun participatiebevorderend en kwaliteitsvol sociaal-maatschappelijk engagement blijkt. De clubs zetten diverse lokale projecten op die zich richten tot verscheiden doelgroepen. Hierbij worden duurzame samenwerkingsverbanden aangegaan en wordt de community werking een transparant gegeven voor stakeholders.

Uit ervaring in het buitenland en uit de Open Stadionpraktijk in ons land, blijkt dat een voetbalclub de gangmaker kan zijn van acties die buiten de lijntjes kleuren van de klassieke sportief-commerciële werking. Het gaat dan over projecten met een maatschappelijke meerwaarde, opgezet in samenwerking met diverse partners en op tal van actieterreinen. Deze initiatieven leveren een win-win-situatie op voor de lokale overheden, verenigingen, bedrijven en - niet in het minst - de samenleving en de clubs zelf. De projectoproep had tot doel om het aanwezige sociale potentieel van voetbalclubs beter te benutten. Deelnemende clubs werden aangemoedigd om voorstellen te doen

die de participatie van kansengroepen (personen met een handicap, gedetineerden, personen in armoede, gezinnen met kinderen en mensen van een diverse etnisch-culturele achtergrond) aan sport, jeugdwerk en cultuur bevorderen.

6.2.2 Proeftuin Sport in Grootsteden: JES Stadslabo 'Kort op de bal' en 'Vecht en dans'

'Kort op de bal'

Via het project Kort op de bal wil JES samen sleutelen aan de kwaliteit van het Brusselse Voetbal, brugjes maken tussen de jeugdwerkingen rondom de clubs, de ouders betrekken in de voetbalgemeenschap, een sportief loopje met de Nederlandse taal, laagdrempelig kwaliteitsporten... Kort op de Bal verleent ondersteuning op drie niveaus:

1. Sociaal en educatief: het voetbal als draagvlak voor de persoonlijke ontwikkeling van jongeren: conflictbeheersing, taal, groepsvorming, discipline, fair-play, persoonlijke begeleiding, culturele vorming, Nederlandse taal.
2. Sporttechnisch: vorming en coaching van trainers en sportcoördinatoren om het Brusselse voetbal kwalitatief te verbeteren, vanaf de basis.
3. Organisatorisch: het clubmanagement adviseren en ondersteunen op het gebied van communicatie, administratie, organisatiestructuur, uitbouw sociaal weefsel in de buurt, ontwikkelen van een gedegen ouderwerking (t.o.v. verschillende doelgroepen) en aanwakkeren vrijwilligerswerk.

'Vecht en dans'

Vecht & Dans!, een initiatief van JES stadslabo vzw, wil Antwerpse jongeren stimuleren om meer én beter aan vecht- of danssport te doen. Danssport: meer sporten! Voor vele jongeren is de stap naar het verenigingsleven te groot. Zeker meisjes vinden niet al te vaak de weg naar het gestructureerde sport- en vrijetijdsaanbod. Voor dans bestaan weinig initiatieven die inspelen op hun specifieke noden. Vecht en dans! wil deze drempels wegwerken door een verruiming van het dansaanbod te creëren. In samenwerking met scholen en andere partners worden dansprojecten voor meisjes opgericht. Onze uiteindelijke doelstelling daarbij is zelfstandige danswerkingen op te richten waar jongeren op een laagdrempelige, maar toch geëngageerde manier aan danssport kunnen doen.

- **Vecht**

JES Stadslabo ondersteunt Antwerpse Thaiboxclubs bij het versterken van hun organisatie. Dit gebeurt op verschillende manieren: vormingen op maat, trajecten ter versterking van competenties

van jongeren en trainers, een stageweekend, train de trainerdagen , informatieverstrekking, het uitbouwen van netwerken,...

Tegelijk zorgt JES Stadslabo voor een meer positieve beeldvorming via initiatieven die op een correcte, aantrekkelijke manier berichten over alle aspecten van de vechtsport.

Zo verscheen bijvoorbeeld Kaboem, een magazine met informatie, interviews en duiding over trainingsprogramma's, voeding, organisatorische aspecten van het sporten in clubverband...

- **Dans**

JES Stadslabo stimuleert meisjes uit minder kansrijke wijken tot het beoefenen van dans in hun eigen buurt. Dat gebeurt via de oprichting van danscollectieven in samenwerking met partners zoals scholen, culturele centra,... Daarbij is sport niet enkel een doel, het is ook een middel tot versterking van competenties bij de deelnemende meisjes.

Het Thaiboxproject focust vooral op clubs uit een sporttak die door het structurele sportbeleid wat in de kou blijft staan, vaak omwille van een onterecht kwalijke reputatie.

Voor het dansproject gaat de aandacht uit naar meisjes die niet of nauwelijks aansluiting vinden bij het bestaande vrijetijdsaanbod. Door zeer laagdrempelig en dicht bij hun vertrouwde omgeving te werken, bereiken we ze toch.

6.2.3 Proeftuin Buurtsportbegeleiders

'De linken tussen sport en sociale samenhang en de noodzaak om aan een meer toegankelijkheid te werken zijn reeds gekende en uitgeteste concepten. Het ijveren om meer spel en sportieve recreatie in de onmiddellijke woon- en leefomgeving kan terugblikken op meer dan een decennia van trial en error' (Koning Boudewijnstichting, 'Meer samen, beter toegankelijk'). BuurtSport in Vlaanderen doet aan sportstimulering rechtstreeks verbonden met de woon- en leefomgeving. In het voorbije decennium, in de trail en error, werd knowhow opgebouwd, werkvormen ontwikkeld. Er was steeds aandacht voor de thema's als toegankelijkheid en sociale samenhang. Van hieruit werd volgende missie verwoord: "Het stimuleren en bevorderen van de sportieve recreatie van mensen in de eigen woon- en leefomgeving, met het accent op sportkansarmen." Buurtsport was een Vlaamse campagne en viel onder de bevoegdheid van de Vlaamse Minister van Cultuur, Jeugd en Sport. De lokale overheid behoudt nog steeds de autonomie om BuurtSport te organiseren volgens de aard van de gemeente, volgens de noden en behoeften van de bewoners. Gezien de aard van het onderwerp is het logisch dat de lokale sportdienst een centrale rol opneemt, in een netwerk met andere gemeentelijke diensten als jeugddienst, welzijnsdienst (bestuurlijk) en private (club)initiatieven

(sectoraal). De missie is sterk in zijn eenvoud. Steden en gemeenten, particuliere initiatieven stellen een programma samen om doelgroepen aan het sporten te krijgen. Er wordt vrijheid en ruimte gegeven om dit naar eigen vermogen in te vullen.

Krijtlijnen Buurtsport:

- De buurt als uitgangspunt: Naast de traditionele clubsport, de schoolgerichte sport, en andere contexten van sport, kiest buurtsport om de buurt, de wijk, de straat als context te beschouwen om sport aan te bieden. Een sportaanbod wordt opgebouwd vóór de buurt, maar het kan ook mét en dóór de buurt op- en uitgebouwd worden. De buurt wordt gezien als interessant communicatiekanaal waarin verschillende spelers vanuit een eigen achtergrond en invalshoek een rol kunnen spelen om iedereen mee te laten bewegen.
- Sport als doel: Vanuit buurtsport wil men in de eerste plaats mensen aan het sporten krijgen. In die zin maakt het niet uit vanuit welke hoek (jeugd, welzijn, integratie ...) sport aangeboden wordt. Het is voldoende maatschappelijk relevant dat er kan gesport worden in veilige en kwaliteitsvolle omstandigheden. Het effect dat je kan meten is hoeveel mensen er aan het bewegen zijn. Of die mensen zich op dat moment aan het integreren zijn? Dit is moeilijk na te gaan. Sport heeft het in zich om een potentieel aan positieve neveneffecten te bereiken. Een beleid kan kiezen om daarop te focussen. De consequentie dan is dat er voldoende en bekwame personeelsinzet is om dit doel te bereiken.
- Gericht op het bereiken van doelgroepen: In de missie wordt gesproken over 'sportkansarmen'. Dit zijn geen kansarmen in de strikte zin van het woord. Het gaat om mensen die door omstandigheden niet aan sport kunnen doen, maar dat eigenlijk wel willen. De term 'doelgroepen' mag niet te eng geïnterpreteerd worden. Het kan gaan om autochtonen - mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, jongeren - senioren, werklozen - druk werkenden, vrouwen - mannen. Het kan ook gaan om specifieke groepen als bijvoorbeeld achtergestelde wijken e.d. Men gaat activiteiten zo selecteren dat het doelpubliek dat men voor ogen heeft sterk aangesproken wordt. Een voorbeeld: wil men vrouwen aan het sporten zetten, kan men kiezen voor dans. Door dit te organiseren in een eerder gesloten omgeving creëert men alvast goede voorwaarden om de doelgroep comfortabel aan het bewegen te krijgen.

- Verlagen van drempels: Het is niet de bedoeling om een aanbod uit te bouwen dat concurrentieel is aan het bestaande aanbod. Vanuit buurtsport wordt steeds werk gemaakt van het verlagen van drempels (mobiliteit, financiële, referentiekaders).

6.2.4 Proeftuinen verenigingsondersteuning: Dynamo-project

Binnen de sportsector heerst een duidelijke behoefte aan ondersteuning op administratief en beheersmatig vlak van het vrijwillige bestuurskader in sportverenigingen. Onder meer de steeds complexere regelgeving, een dalend aantal vrijwilligers, verhoogde concurrentie met commerciële initiatieven... zorgen voor een toenemende bewustwording van de nood aan praktijkgerichte bestuurlijke ondersteuning. De proeftuin verenigingsondersteuners, beter gekend onder de naam 'Dynamo Project' is een proeftuin die via verenigingsondersteuning een duurzame professionalisering en kwaliteitsverbetering, zowel qua organiserend vermogen als qua laagdrempelig en toegankelijk sportaanbod, van de sportclubs tot doel heeft.

De hoofdopdrachten van het Dynamo Project zijn:

- Informatie verstrekken onder de vorm van een gebruiksvriendelijke brochures, flyers, of tools.
- documentatiecentrum en centraal aanspreekpunt zijn voor sportclubs; de helpdesk.
- managementvormingen en bijscholingen organiseren.
- individuele ondersteuning voorzien.

Dynamo Project focust zich dus louter op managementondersteuning van sportclubs.

Sporttechnische ondersteuning behoort dus niet tot de kerntaak van Dynamo Project.

6.2.5 Proeftuinen brede school

De proeftuin Brede School met Sportaanbod richt zich op een verhoogde sportparticipatie van kinderen en jongeren. De proeftuin beoogt een laagdrempelig sportaanbod dat kinderen en jongeren stimuleert om een life-time sportief engagement aan te gaan. Die doelstelling wordt bewerkstelligd via de uitbouw van een breed netwerk waarin scholen, lokale overheden en lokale sportactoren een geïntegreerde sportieve leer- en leefomgeving vormen.

Deze proeftuin beoogt volgende doelstellingen:

- De interactie tussen de scholen en de lokale sportwereld (sportclubs en andere sportaanbieders) bevorderen met het oog op het realiseren van een brugfunctie tussen de sport op school en de life-time sportbeoefening.
- Het organiseren en bieden van meer sportkansen in naschools verband aan zoveel mogelijk kinderen en jongeren en dit: op maat en volgens de mogelijkheid van iedere jongere onder bekwame begeleiding in kwaliteitsvolle omstandigheden gericht op een participatieverhoging zowel aan activiteiten in naschools verband als aan sportactiviteiten buiten de school.
- Drempelverlagende sportinitiatieven ontwikkelen teneinde de mogelijkheden van kansengroepen te bevorderen.
- Stimuleren van kinderen en jongeren tot een sportieve en fitte levensstijl.

De reeds bestaande FOLLO (flexibele opdracht leerkrachten LO)-werking, wordt ingeschakeld om deze doelstellingen te bereiken.

6.3 Initiatieven met raakvlakken sport

Integratie door Sport

In 2003 werd door de toenmalige minister van Maatschappelijke Integratie een nieuw Koninklijk Besluit uitgevaardigd waarbij elk OCMW een subsidie ter bevordering van de sociale, culturele en sportieve participatie van hun cliënten. Na een jaar werken met de extra middelen, bleek uit evaluatie dat veel van de gelden naar culturele initiatieven gingen. Dit terwijl de cliënten even graag en vaak meer voor sport kiezen. Om de sportparticipatie een extra stimulans te geven, werd door minister van Maatschappelijke Integratie Christian Dupont het startsein voor het project 'Integratie door sport' gegeven.

Sportmix - Kleurrijk Sporten

In 2007 organiseerde Bloso het nieuwe sportevenement sportmix – kleurrijk sporten. Kleurrijk sporten is een nieuw Vlaams multicultureel sportevenement voor jongeren (12 - 16j) uit de hele wereld die thuis zijn in Vlaanderen. Het is een sportgebeuren dat aan autochtone en allochtone jongeren de kans biedt om met en tegen elkaar te sporten. Sport is hét bindmiddel bij uitstek waarlangs jongeren interactief kunnen leren om op een faire manier met elkaar om te gaan. Respect creëren voor en tussen verschillende culturen is een belangrijke maatschappelijke doelstelling waar ook sport zijn steentje toe wil bijdragen.

Het SPOEKt in de gemeente

Het steunpunt Zuid-West Brabant van het Provinciaal Integratiecentrum Vlaams-Brabant organiseerde samen met de gemeentelijke sportdienst en de sportclubs in de gemeente initiaties voor allochtone kinderen. Dit kan via speciaal daarvoor georganiseerde initiaties of door aan te sluiten bij de gewone lessen. SPOEK staat voor Sporten Op Een Kier. SpoeK liep gedurende twee jaar in Halle. In 2008 werd de actie herhaald in Sint-Pieters-Leeuw. In 2009 plande men soortgelijke actie met de jeugddienst van de gemeente Beersel.

DE8 VZW

- **Brochure Supporteren voor diversiteit**

Een tekort aan allochtoon voetbaltalent? Absoluut niet. Hoe komt het dan dat er zo weinig allochtoon talent het eerste elftal haalt? En wat kan je er aan doen? Deze brochure geeft een voorzet voor meer diversiteit in het voetbal. In deze brochure wordt een aanpak gepromoot waarin alles en iedereen samenhangt: spelers, ouders, publiek en wijkbewoners.

De brochure stelt drie uitdagingen voorop:

UITDAGING 1: EEN STERK MULTICULTUREEL JEUGDVOETBAL

Jeugdvoetbal is heel divers. Zeker de stedelijke voetbalclubs tellen veel allochtone leden. Deze diversiteit verandert het jeugdvoetbal grondig. Laten we het multicultureel jeugdvoetbal als een kweekvijver vol talent beschouwen, niet als een probleem.

UITDAGING 2: MEER ALLOCHTONE ROLMODELLEN IN HET EERSTE ELFTAL

Hoeveel eigen opgeleide spelers van andere herkomst in het eerste elftal in eerste klasse of een lagere reeks ken jij? Exact, er hapert iets aan de doorstroming van allochtone jongeren binnen het voetbal. Dit heeft invloed op de motivatie van jeugdspelers en het gedrag van supporters.

UITDAGING 3: SUPPORTEREN VOOR DIVERSITEIT

Supporters willen zich amuseren. Jammer genoeg soms met racistisch getinte spotliederen en beledigingen. "Het hoort er nu eenmaal bij." Maar frustrerend voor allochtone spelers die dit elke wedstrijd opnieuw moeten aanhoren.

- **Brochure Scoren met diversiteit**

Heb jij ook vragen over omgaan met etnisch-culturele diversiteit in je sportclub? In de brochure "Scoren met diversiteit: veel gestelde vragen over islam en sport" vind je concrete antwoorden, tips, achtergrondinformatie over de islam... doorweven met getuigenissen van trainers en ouders.

- **Mankracht en Zonen (2001)**

Het project 'Mankracht en Zonen' ontstond in 2001 op het Koxplein in Borgerhout. Marokkaanse kinderen tussen zeven en veertien jaar hingen op het plein rond vaak tot ongenoegen van de buurt. De8 en Samenlevingsopbouw Antwerpen Stad tekenden een brede en integrale aanpak uit voor het plein. Het project Mankracht en Zonen koos voor sport om aan deze problemen te werken in combinatie met een intensief welzijnsluik en responsabilisering van de hele allochtone buurtgemeenschap. Mankracht en Zonen doet dat samen met de kinderen, ouders, sportclubs en buurtbewoners van het Koxplein in Borgerhout.

- Met de kinderen. De medewerkers van de8 en Samenlevingsopbouw leggen op het Koxplein en omliggende straten contact met de kinderen om te zoeken naar een zinvolle vrijetijdsbesteding. Het is belangrijk de kinderen in een positieve spiraal te brengen. De medewerkers van de8 en Samenlevingsopbouw stappen met de kinderen naar een sportclub voor een kennismaking. Na de eventuele inschrijving worden deze kinderen nog opgevolgd en begeleid.
- Met de ouders. Via de kinderen leggen de medewerkers contact met de ouders. Mankracht en Zonen werkt vooral met de vaders. In een Vadergroep bespreken ze gemeenschappelijke problemen en ideeën die op een heus Vadercongres zelfs werden voorgesteld aan de beleidsmakers. Aangezien veel kinderen rond het Koxplein uit kansarme gezinnen komen, is het ook belangrijk deze gezinnen verder te helpen en door te verwijzen.
- Met de sportclubs. Allochtone kinderen en jongeren vinden de weg niet naar het bestaande vrijetijdsaanbod van sportclubs en jeugdverenigingen. De informatie is versnipperd en moeilijk bereikbaar. Mankracht en Zonen probeert de drempels van de sportclubs te verlagen en de toegankelijkheid te verhogen. Het project probeert het bestaande aanbod ook uit te breiden met bijvoorbeeld wekelijkse voetbaltrainingen.
- Met de buurt. De allochtone zelforganisaties, moskee en buurtbewoners worden betrokken in de projectgroep. Deze groep van geëngageerde vaders en buurtbewoners geven richting aan het project en zorgen ervoor dat het project gedragen en mee uitgevoerd wordt door de allochtone gemeenschap. Dit draagvlak is essentieel om de gemeenschap de sensibiliseren en responsabiliseren voor het gedrag van de kinderen.
- Met respect. Alle partijen worden met respect benaderd. Een sleutelwoord in dit project. Mankracht en Zonen streeft ook altijd naar een win-winsituatie voor iedereen: de kinderen, ouders en de buurt.

Resultaten:

- Betere situatie op het plein voor de jongeren en de buurt.
- Jongeren sporten. 60% van de ingeschreven kinderen sporten nog altijd in clubverband, 64 in totaal.
- Beleidsresultaten. Mankracht en Zonen maakte het beleid duidelijk dat de situatie op het Koxplein wijten was aan een complexe problematiek van kansarmoede.
- Thuisituatie in de gezinnen verbeterd. In totaal werden 150 gezinnen verder geholpen.
- Sport- en vrijetijdsaanbod in de buurt vergroot. Naast wekelijkse voetbaltrainingen, doen de stedelijke diensten nu meer inspanningen de kinderen van Borgerhout te bereiken. Buurtsport verzorgt de toeleiding van kinderen naar de clubs. Bovendien wordt op lokaal en stedelijk niveau bekeken hoe het vrijetijdsaanbod in Borgerhout kan uitgebreid worden.
- Hecht netwerk rond het Koxplein.
- Vaders sterker betrokken bij de samenleving.

De8 startte begin 2006 ook een tweede project Mankracht en Zonen op in de Antwerpse wijk Kiel. De ruggengraat van dit project is hetzelfde, maar focust meer op de toegankelijkheid van het sport- en vrijetijdsaanbod voor mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond.☒

Sport voor allen – breng kleur in sport

Houthalen-Helchteren (Vrijetijdswinkel - dienst Welzijn, Cultuur en Jeugd) organiseert een affichecampagne die moet zorgen voor meer diversiteit in de sportclubs. Het is niet alleen de bedoeling om meer nieuwe Belgen naar de sportverenigingen te brengen. Het gaat om diversiteit op alle fronten: afkomst, sociale achterstelling of handicap. De campagne gaat van start met het verspreiden van affiches. Deze affiches zijn een eerste aanzet om het thema bespreekbaar te maken en om de betrokkenheid van de ouders bij het sporten te verhogen. Daarnaast wordt ook een groene kaart geïntroduceerd. Hiermee kunnen sportclubs in het subsidiereglement punten verdienen als ze bijvoorbeeld een recreatieve afdeling voor gehandicapte sporters oprichten. Tenslotte werkt de dienst welzijn, cultuur en jeugd nog vormingen uit. Vanaf 2009 kunnen clubs investeren in kwalitatieve opleidingen voor hun jeugdtrainers en sportbegeleiders. Omgaan met diversiteit en uitsluiting voorkomen staan centraal in deze opleiding.

Sport in alle straten: Lommel

Sport in alle straten is een gezamenlijk project van verschillende Lommelse diensten en

voorzieningen (coördinatie Integratiedienst Lommel). Werken aan sociale vaardigheden en groepsdynamiek staat centraal. De jongeren participeren in de organisatie en de planning. Vier groepen jongeren in de leeftijdsgroep 11 tot 18 jaar (tienermeisjes en -jongens, adolescente meisjes en jongens) nemen wekelijks deel aan sportactiviteiten. Elke groep beschikt over een bepaald bedrag waarmee ze een programma voor het werkjaar kunnen samenstellen. De regels worden in groep bepaald. Zo kan een groep beslissen om een heel jaar alleen binnenhuis te sporten om aan het einde een overlevingstocht te doen in de Ardennen. Iedere groep krijgt een begeleider. Op woensdagmiddagen is er een activiteit met een sporttak en vorming. Wat levert het op? Jongeren maken kennis met de verscheidenheid aan sporttakken. Naast sporten als zaalvoetbal en badminton maken ze ook kennis met capoeira en karate. De jongeren scherpen ook hun sociale attitudes aan, zoals respectvol omgaan met elkaar; met tegenstanders en met verschillen, omgaan met reglementen, afspraken en strategie. Er is een doorstroming naar het reguliere sportaanbod. Ouders zijn betrokken bij de vrijetijdsbesteding van hun kinderen en de doorstroming naar het hoger onderwijs verbetert, door de onderlinge contacten tussen jongeren van allerlei slag. De ruime deelname van migrantenmeisjes is een positieve evolutie.

7. Zes thema's besproken in de werkgroep sport en interculturaliteit

Via overleg met het kabinet en een aantal sleutelfiguren zowel uit de sportsector als de integratiesector en een brainstorm met de werkgroep werden zes thema's geïdentificeerd waarrond zou worden gewerkt.

1. Discriminatie op en naast het veld
2. Ouderbetrokkenheid
3. Vrouwenparticipatie
4. Sectoroverschrijdende samenwerking
5. Competentie-ontwikkeling door sport
6. Vrijwilligers bereiken, behouden en opleiden

We starten met algemene vaststellingen uit onderzoek en literatuur. Daaropvolgend beschrijven we de visie en meningen omtrent het thema in de werkgroep. Tenslotte formuleren we aanbevelingen die door de werkgroep naar voor werd geschoven. Soms worden meningen weergegeven die gebaseerd zijn op de ervaring van de experts binnen de werkgroep en zijn niet noodzakelijk algemene wetmatigheden. Toch gaat het over bevindingen van mensen die dagelijks in de

sportsector of met de doelgroep en interculturaliseringsprocessen bezig zijn en die dus in die zin een grote waarde hebben als praktijkkennis. Na de visies en meningen worden aan aantal voorstellen geformuleerd op verscheidene niveau: concrete beleidsaanbevelingen ten aanzien van de Vlaamse overheid, concrete oproep tot actie en engagement op het veld en concrete verantwoordelijkheden van de actoren. Bepaalde voorstellen keren terug bij verscheidene thema's omdat die voorstellen voor meerdere thema's relevant zijn en ook als hoogdringend of noodzakelijk worden ervaren. In dit opzicht moeten terugkerende voorstellen dan ook als prioritair worden beschouwd. Zij tonen duidelijke behoeften en knelpunten aan die de synergie tussen sport en interculturaliteit positief kunnen beïnvloeden .

7.1 Discriminatie op en naast het veld

7.1.1 Vaststellingen

Hoewel sport een gelegenheid is om vreugde en passie met elkaar te delen, zijn discriminatie en racisme evengoed een spijtige realiteit in het sportverhaal. Zo worden bepaalde bevolkingsgroepen soms geweerd uit sportclubs en zijn er racistische opmerkingen op het veld of in de tribunes. Ondanks een aantal anti-discriminatie-initiatieven in de voorbije jaren, blijft het thema nog steeds actueel. In wat volgt willen we eerst stilstaan bij wat discriminatie is en welk wettelijk kader er bestaat ter bestrijding ervan.

7.1.1.1 Wat is discriminatie?

Wat volgt is gebaseerd op een uiteenzetting van Dajo De Prins⁹ die door de werkgroep werd uitgenodigd om zijn expertise omtrent de juridische aspecten van discriminatie te delen.

Er is sprake van discriminatie als iemand benadeeld wordt ten opzichte van iemand anders die zich in een vergelijkbare situatie bevindt en als dit verschil in behandeling niet objectief en redelijk gerechtvaardigd kan worden. Er is sprake van discriminatie wanneer iemand onrechtvaardig behandeld wordt op basis van een door de wet beschermd criterium (discriminatiegrond). In het licht van de werkgroep sport en interculturaliteit beschouwen we discriminatie op basis van geloof of levensbeschouwing, huidskleur, etnische afkomst, nationaliteit als vormen van discriminatie.

⁹ Dajo De Prins is licentiaat in de rechten (KUL) en Master of Laws (King's College London). Hij is wetenschappelijk medewerker bij het Universitair Centrum voor discriminatie en diversiteitsrecht. Voordien werkte hij onder andere als beleidsmedewerker bij de Liga voor de Mensenrechten. Hij is auteur van talloze wetenschappelijke en populariserende bijdragen. Voorts zetelt hij onder meer in de raden van bestuur van Kif Kif en van het European Network Against Racism.

We onderscheiden directe en indirecte discriminatie. Er is sprake van directe discriminatie als iemand op grond van een door de wet beschermd criterium in een vergelijkbare situatie ongunstiger behandeld wordt dan een ander. In het alledaagse leven vindt discriminatie evenwel op subtielere wijze plaats. Daarom is er in de wetgeving ook aandacht voor indirecte discriminatie. Er is sprake van indirecte discriminatie als een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelswijze mensen op grond van een door de wet beschermd criterium benadeelt, tenzij die bepaling, maatstaf of handelswijze objectief door een legitiem doel te rechtvaardigen is.

Voorbeelden van discriminatie in de sportsector:

- Iemand wordt de toegang tot een sportclub of gemeentelijke sportinfrastructuur ontzegd omwille van zijn of haar etnische afkomst (directe discriminatie).
- Een moslima wil het gemeentelijk zwembad betreden met een burkini (zwempak dat het volledige lichaam bedekt) maar wordt de toegang ontzegd. De uitbater verwijst naar het reglement waarin staat dat je alleen met gepaste zwemkledij het zwembad mag betreden. Nochtans bestaat de burkini volledig uit dezelfde stof als die voor badpakken (indirecte discriminatie, de ogenschijnlijk neutrale bepaling "geschikte kledij" sluit moslima's uit die met het lichaam volledig bedekt willen zwemmen).

In de praktijk is discriminatie vaak moeilijk te bewijzen, er worden ook weinig klachten ingediend en bijgevolg wordt er ook weinig overgegaan tot vervolging. De strafbaarheid van discriminatie heeft ook zijn beperkingen:

- 1) Het is heel moeilijk om discriminatie te bewijzen. Wanneer er een vermoeden van discriminatie is moet men daar de rechter van zien te overtuigen. De dader heeft dan het recht om het tegendeel te bewijzen. Maar omdat er weinig mogelijkheden voor bewijsmateriaal zijn (opnames van gesprekken zijn bijvoorbeeld niet rechtsgeldig) is het zeer moeilijk om discriminerende uitingen te bewijzen.

Er kan alleen worden overgegaan tot vervolging wanneer er een sluitend bewijs is van discriminatie. In de zaak Eurolock bijvoorbeeld weigerde het bedrijf een sollicitant met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Door een per vergissing doorgestuurde mail was er wel een schriftelijk bewijs van de weigering omwille van zijn achtergrond. Ook in de zaak Feryn waarbij de zaakvoerder op televisie verklaarde geen mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te willen aanwerven omdat zijn klanten dat niet willen, was er sprake van een duidelijk bewijs.

2) Rechtspraak: de Belgische rechters zijn nog zeer conservatief op het vlak van discriminatie. Aangezien het vrij moeilijk te bewijzen is zijn rechters vaak niet geneigd om uitspraken te doen in het voordeel van het slachtoffer. De zaak Feryn bijvoorbeeld, heeft men tot bij het Europees hof van Justitie moeten brengen.

3) Cultuur: er is in België geen cultuur van procederen in zaken m.b.t. discriminatie. Er bestaat eerder een cultuur van onderhandelen en bemiddelen. Dit is ook de piste die het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding doorgaans bewandelt.

Toch is het belangrijk dat de antidiscriminatie wetgeving er is. Zo zijn er een aantal precedentes (Vb.: Eurolock, Feryn) die een educatief effect hebben voor de rest van de samenleving. Het is belangrijk dat er een omslag komt in de cultuur waarbij het niet-discrimineren de norm wordt. De wet op discriminatie is dus geen stormram voor sociale verandering maar wel een stok achter de deur bij de meest flagrante gevallen van discriminatie.

We vroegen het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding naar het aantal klachten over discriminatie in de sport die in 2010 bij het centrum zijn binnengekomen. Het gaat hier om slechts 10 dossiers waarvan er 5 over discriminatie op basis van nationaliteit, huidskleur, nationale afstamming zijn.

Discriminatiecriterium	Aantal	%
Joodse afkomst	1	10%
Nationaliteit, huidskleur, nationale afstamming	4	40%
Geloof of levensovertuiging	1	10%
Handicap	1	10%
Leeftijd	2	20%
Seksuele geaardheid	1	10%
Totaal	10	100%

Concreet gaat het om volgende dossiers:

- Een antisemitische belediging tegen een jongen van 10 jaar in een zwemclub.
- Het stellen van een leeftijdsvoorwaarde voor een afgevaardigde in de algemene vergadering of raad van bestuur van een federatie (2 dossiers).

- Een jongen van 11 jaar wordt uitgesloten in een voetbalclub naar aanleiding van een ruzie. Er wordt een link met zijn religie verondersteld.
- Negatieve houding van een scheidsrechter ten aanzien van jongeren van 12 jaar die van buitenlandse origine zijn.
- Weigering van een 'paardrijden-stage' aan een kind met trisomie.
- Ruzie tussen jongeren tijdens een voetbaltornooi op school, naar aanleiding van uitlatingen van racisme.
- Weigering om een voetbalterrein te voorzien voor jongeren, omdat er teveel mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in de ploeg zijn.
- Racistische uitlatingen van een speler tijdens een basketbalmatch (jongeren van 13 jaar).
- Aan een jonge voetbalkeeper met een horrelvoet vraagt men om van ploeg te veranderen, nadat zijn ploeg naar een hogere klasse gaat
- Een scheidsrechter zou een te zwak lichaamsgestel hebben om te fluiten.
- Discriminerende praktijk bij de toegang van een fitnesscentrum.

Er werden ook drie dossiers van discriminatie in de sport overgemaakt via Gelijke Kansen Vlaanderen: één uit Gent, één uit Sint-Niklaas en één uit Leuven.

- In Leuven ging het om een tienjarige jongen van Marokkaanse afkomst die gepest werd door de trainer. De club heeft besloten niet langer meer samen te willen werken met de trainer.
- In Gent werd er een klacht ingediend omdat er bij de indeling van de voetbalploegen in het amateurvoetbal de ploeg van de klager (bestaande uit allochtone spelers) met andere allochtone ploegen in één reeks werden ingedeeld en Vlaamse ploegen in een andere reeks. Volgens de melder is dit om te vermijden dat Vlaamse ploegen tegen allochtone ploegen moeten spelen. Via een bemiddeling met de verantwoordelijke van de Belgische voetbalbond Oost-Vlaanderen en de voorzitter van de Turkse voetbalploeg zal men voor het volgende voetbalseizoen meer rekening houden met de 'diversiteit' bij de samenstelling van de voetbalkalender.
- In Sint-Niklaas betrof het een klacht van allochtone jongeren die de huur van een sportzaal werd ontzegd omwille van wangedrag van andere mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond (hadden huurgeld van zaal niet betaald). Algemeen stelde de klager dat er een gebrek is aan beschikbare zalen, ook de beschikbaarheid is niet transparant.

7.1.2 Visies en meningen

Signalen over discriminatie komen voornamelijk vanuit de competitie clubsportsector en hoofdzakelijk van het veldvoetbal (dit is vrij logisch gezien in deze sporttak veel meer mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aanwezig zijn dan in andere sporttakken). Vele lokale en provinciale ploegen zouden niet optreden tegen racistisch gedrag van de eigen leden of supporters. Er komen ook signalen van clubs met veel spelers uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond dat ze bij uitwedstrijden (vooral op plaatsen waar weinig mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond wonen) slecht en racistisch ontvangen worden. Zo klinken er oerwoudgeluiden bij aankomst en tijdens de wedstrijd, afkomstig van zowel spelers, supporters als ploegafgevaardigden van de gastclub. De spelers uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond ervaren dit als een provocatie waardoor conflicten kunnen ontstaan. De voetbalbond neemt een beperkte rol op in het structureel aanpakken van discriminatie. De campagnes van Fair Play kaarten het thema wel aan en maken het bespreekbaar.

Discriminatie wordt vaak genegeerd omdat men niet weet hoe men er moet mee omgaan. Er zijn charters, brochures, campagnes enz. maar veel van deze initiatieven blijven vaak papieren acties waarmee de praktijk weinig aan de slag gaat. De anti-discriminatiecampagnes zijn op zich positief maar er is een duidelijk gebrek aan opvolging. De sportsector kan nochtans haar bijdrage leveren aan de nodige cultuurverandering zodat niet discrimineren de norm is. Bijvoorbeeld door in clubs of gemeentelijke sportinfrastructuur affiches op te hangen die herinneren aan het bestaan van de discriminatiewetgeving en het sensibiliseren van clubleden om discriminatie te melden. Campagnes moeten levendig blijven door er telkens opnieuw aan te herinneren. Ook het versterken van de sociale controle door overtreders op discriminatie aan te spreken houdt het thema onder de aandacht.

Wanneer zich gevallen van discriminatie op en naast het veld voordoen moet er ook tegen opgetreden worden. Bij kwetsende spreekwoorden kan de scheidsrechter de wedstrijd stilleggen. Een terreinafgevaardigde of trainer kan een speler van het veld halen die discriminerend gedrag vertoont. Het is belangrijk dat er opgetreden wordt daar waar het mensen raakt.

Niet enkel op het vlak van gedrag van spelers en supporters is discriminatie aanwezig. Zeker in gebieden waar veel mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aanwezig zijn, treden in de sportclub soms subtiele en minder subtiele vormen van discriminatie op:

Eén van de factoren die subtiele en expliciete discriminatie in de hand werkt is de ondervertegenwoordiging van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in de sportsector. Uit het cijferboek lokaal sportbeleid 2008-2010 blijkt dat slechts 8% van de diensthoofden sport een etnisch-cultureel diverse achtergrond heeft. Slechts 1 van de 350 sportfunctionarissen is van etnisch-cultureel diverse achtergrond. Ook bij de sportpromotoren is dat slechts 3,6% (9 op 253). Er zijn geen coördinatoren, coaches, leidinggevenden,... uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Ook onder trainers en scheidsrechters zijn mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond ondervertegenwoordigd. In een aantal steden (Antwerpen, Brussel, Gent,...) is de instroom van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond in de sportsector groter. Daar zijn zij vooral vertegenwoordigd in functies zoals zaalwachter en buurtsportbegeleider.

Sommige clubs hanteren een inschrijvingsstop voor mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond uit schrik dat ze zullen evolueren naar een 'zwarte' club. Dit moet echter ruimer gekaderd worden. Door geringe participatie van ouders en het minder opnemen van vrijwilligerstaken door mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond vermindert de draagkracht van sommige clubs waardoor zij de instroom van nieuwe leden niet meer de baas kunnen. Andere clubs geven aan dat zij vrezen dat autochtone leden zullen wegblijven wanneer het aantal mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te groot wordt.

Sommige clubs weren leden uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond omdat zij negatieve gevolgen vrezen. Zo zijn er verhalen van clubs die jeugd ploegen, bestaande uit hoofdzakelijk jongeren uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, hebben geschrapt omdat zij zich onvoldoende gewapend voelen om met de jongeren om te gaan.

Sommige scheidsrechters en trainers zijn vooringenomen tot racistisch tegenover mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Anderen weten niet om te gaan met omgangsvormen onder bepaalde etnisch-culturele groepen.

Leden uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond stromen niet door of krijgen onvoldoende speelmogelijkheden. Dit kan te maken hebben met onvoldoende informele contacten tussen de ouders en de club (trainer, bestuur). Leden waarvan de ouders veel betrokkenheid tonen en dus ook aanwezig zijn op matches worden sneller geselecteerd.

Wanneer etnisch culturele minderheden zich toch inzetten voor de club moeten zij zich vaak dubbel bewijzen en krijgen ze soms te maken met vooroordelen of achterdocht.

7.1.3 Aanbevelingen

Op basis van de bovenstaande vaststellingen en discussies in de werkgroep identificeerden we drie centrale werklijnen om acties te enten. De lijn 'preventie van discriminatie' omvat de acties waarmee we discriminatie kunnen voorkomen. 'Signaleren' betreft acties over het melden van discriminatie en het optreden ertegen. De 'sportinterne factoren' omvat acties die verandering kunnen brengen in de organisatie van het aanbod.

7.1.3.1 Preventie van discriminatie

1) Interculturaliteit in de VTS opleidingen

In de opleiding initiator krijgen deelnemers in het vak didactiek doelgroepenfiches mee. Deze fiches worden soms gedoceerd maar vaak ook gewoon meegegeven 'om eens te lezen'. Nochtans zou in de huidige diverse samenleving het thema omgaan met interculturaliteit deel moeten uitmaken van het vak didactiek. De Vlaamse Trainersschool zou het thema interculturaliteit moeten opnemen in de opleidingen als een actief te kennen onderdeel van de cursus. Het thema moet ook aangehaald in alle opleidingen van de VTS.

2) Vormingsaanbod voor clubs

Clubs moeten stimulansen en begeleiding krijgen om rond discriminatie te werken. Een cultuurverandering zal in belangrijke mate plaats vinden op het terrein, dus in de sportclub. Het is daarom essentieel dat een club een actief beleid voert rond discriminatie. De sportfederaties en sportdiensten ontwikkelen daarom in samenwerking met het Kruispunt Migratie en Integratie een vormingsaanbod over discriminatie. VSF spoort de sportfederaties in de toekomst aan om deze vorming aan hun leden aan te bieden.

3) Zichtbare diversiteit in sportpromotiecampagnes

De sportpromotiecampagnes gebruiken vooral foto's van blanke, sportieve en meestal jonge mensen op de affiches en in de brochures. Dit scheidt het beeld dat sport enkel voor de fitte, competitieve sporter is, terwijl sport voor iedereen een plezier zou moeten zijn. De sportsector moet meer aandacht hebben voor interculturaliteit (leeftijd, huidskleur, handicap,...) in haar sportcampagnes en dit specifiek opnemen in haar beleid op het vlak van interculturaliteit.

4) Rolmodellen

Rolmodellen hebben een positieve invloed op de beeldvorming van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en kunnen een aanmoediging zijn voor personen met een etnisch-

cultureel diverse achtergrond om een rol op te nemen in de sportsector. Rolmodellen (trainers, scheidsrechters, bestuurders, topsporters) moeten worden geïdentificeerd en in de kijker gezet.

7.1.3.2 Signaleren

1) Meldpunten discriminatie

Om adequaat te kunnen inspelen op discriminatie in de sportsector moet de huidige situatie gekend zijn. Dit kan enkel door het aantal gevallen van discriminatie te monitoren. Maar om te kunnen monitoren moeten gevallen van discriminatie gemeld worden. De vaststelling is nu dat de sportsector weinig tot melding over gaat. Dit is te wijten aan het feit dat men vaak niet weet dat melden kan en hoe men dat moet doen. Het decreet “houdende een kader voor het Vlaamse gelijkheids- en gelijkebehandelingsbeleid” zet vier Europese richtlijnen om in Vlaamse regelgeving en vormt een aanvulling op de federale wetgeving. Art 41 en 42 van dit decreet voorziet in de oprichting van 13 meldpunten discriminatie. Bij die meldpunten kan al wie een klacht heeft rond discriminaties op grond van gender, seksuele geaardheid, gezondheidstoestand of handicap, leeftijd en etnische afkomst in de verschillende bevoegdheidsdomeinen terecht. Deze meldpunten zijn door de sportsector te weinig gekend. Verschillende actoren uit de sportsector moeten dus een actief communicatiebeleid voeren over het melden van discriminatie. Daarbij is het noodzakelijk gebruikers van het sportaanbod aan te sporen discriminatie te melden.

2) Scheidsrechtersverslagen

Na de wedstrijd moeten de scheidsrechters verslag uitbrengen over al de onregelmatigheden die zich voordeden gedurende de wedstrijden die ze begeleiden. In het reglement over het opstellen van scheidsrechtersverslagen zouden ook incidenten m.b.t. discriminatie moeten worden gemeld. In sommige federaties gebeurt dit al. Scheidsrechters moeten hierin opgeleid en aangemoedigd worden.

3) Vertrouwenspersonen

Een vertrouwenspersoon of duidelijke contactpersoon bij federaties of sportdiensten kan de drempel voor het melden van discriminatie verlagen (in sommige gevallen bestaat deze al). De federaties en sportdiensten installeren daarom een vertrouwenspersoon met betrekking tot ethisch verantwoord sporten. Bij deze vertrouwenspersoon kunnen leden terecht met betrekking tot kwesties aangaande discriminatie, seksueel misbruik, enz. Vertrouwenspersonen moeten de klachtindieners gericht doorverwijzen.

7.1.3.3 Sportinterne factoren

1) Jeugdsportcoördinatoren

In heel wat sportverenigingen is een kwaliteitsvolle omkadering van de jeugdsport een belangrijke doelstelling. Om dit te realiseren is de functie van jeugdsportcoördinator (bij de sportdienst ikv impulssubsidie) in het leven geroepen. Het functieprofiel van de jeugdsportcoördinator bevat op dit moment sporttechnische en organisatorische competenties. Dit functieprofiel moet worden uitgebreid met een aantal sociaal-maatschappelijke vaardigheden zodat de aandacht voor interculturaliteit in de jeugdsportwerkingen van clubs stijgt.

2) Professionele clubondersteuning

Vooraleer clubs rond interculturaliteit kunnen/willen werken moeten er heel wat randvoorwaarden vervuld zijn op organisatorisch en administratief vlak, op het vlak van vrijwilligers, draagkracht, enz. Het is van belang op clubs te identificeren die zin hebben om rond interculturaliteit te werken en het ook aankunnen. De Vlaamse Sportfederatie stelt typologieën op van clubs. Op basis hiervan kunnen clubs geïdentificeerd worden die mogelijks rond dit thema willen werken. Zij worden via hun federatie aangesproken om een voortrekkersrol op het vlak van interculturaliteit op te nemen. In vergelijking met de cultuur- en jeugdsector, die de afgelopen jaren sterk geprofessionaliseerd zijn, loopt de sportsector achter wat betreft de inzetbaarheid van professionele krachten. Nochtans is er een grote nood aan professionele clubondersteuning, onder meer om het thema interculturaliteit sterker op te nemen.

7.2 Ouderbetrokkenheid

7.2.1 Vaststellingen

Ouderbetrokkenheid wordt gedefinieerd als het tonen van een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het kind door de ouders, wat tot uiting komt in zichtbare gedragingen. Betrokken ouders tonen belangstelling, ondersteunen hun kind waar nodig en scheppen hiervoor de voorwaarden. Een betrokken ouder is niet per se een participerende ouder. Ouders kunnen heel erg betrokken zijn bij het sportgebeuren van hun kind (uitrusting is piekfijn in orde, ze stimuleren hun kind,...) zonder taken in de sportclub op te nemen. Wanneer we het in het licht van deze nota over ouderbetrokkenheid hebben gaat het hoofdzakelijk over ouderparticipatie.

Zeker ouders met een lage sociaaleconomische status ervaren verschillende drempels om hun kind te laten deelnemen aan sport: het is te duur, de tijdstippen en behoeften sluiten niet goed aan, men schaamt zich over de eigen situatie, enz. Sommige ouders uit sociaal economisch zwakkere groepen zien de meerwaarde van sport voor de ontwikkeling en opvoeding van hun kind ook niet onmiddellijk. Vooral presteren op school is belangrijk. Bovendien is het aanbod zo veelzijdig dat het onoverzichtelijk en vaak onbekend is. Daarnaast is het verenigingsleven in Vlaanderen zo georganiseerd dat het zeker niet door iedereen gekend is. Dit geldt in het bijzonder voor ouders uit etnisch-culturele minderheden. Het gevolg van die onbekendheid is dat mensen vaak verkeerde verwachtingen hebben van een sportvereniging. Zij betalen voor de diensten van de sportclub en verwachten dan ook dat alles door de sportclub geregeld wordt. Clubbesturen en andere sportaanbieders gaan te vaak uit van evidenties, waardoor verwachtingen onuitgesproken blijven en ouders heel vaak niet geïnformeerd zijn over de werking van de club of andere sportaanbieders. Sporten wordt ook vaak als duur beschouwd (lidgelden, uitrusting, vervoerskosten,...). Gezinnen met meerdere kinderen krijgen het financieel, noch praktisch georganiseerd om hun kinderen aan activiteiten buitenshuis te laten deelnemen. Laat staan dat ze er zelf een taak in kunnen opnemen.

Veel vrijwilligers in sportclubs vinden het ook moeilijk om naast alle andere taken ook nog te investeren in contacten met ouders uit etnisch-culturele minderheden. Vaak zien zij deze ouders minder dan de al betrokken ouders en wil men die ouders ook niet 'lastig vallen' met taken die door autochtone ouders ook al niet worden opgenomen. Bovendien vraagt contacten uitbouwen met ouders uit etnisch-culturele minderheden extra inspanningen. Huisbezoeken bijvoorbeeld kosten tijd. En ook al betaalt deze investering zich later terug, heel veel clubs hebben simpelweg niet de tijd of de mankracht om deze investering te doen. Daarnaast speelt het vooroordeel dat ouders uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond toch niet zullen willen participeren omdat dit 'niet in hun cultuur zit'. We komen hier nog op terug in het thema 'vrijwilligers'.

Ouderbijeenkomsten organiseren en hierbij ouders uit etnisch-culturele minderheden actief uitnodigen is een vruchtbare piste. Bij het inschrijven van de jongere kunnen clubs aan de ouders vragen om aanwezig te zijn op de eerste training en een infomoment na de training. Deze ouderavonden kunnen nog beter en dus minder traditioneel worden ingevuld. Zo is de insteek van ouderavonden nu vaak te algemeen. Een ouder moet het gevoel hebben dat het tijdens de ouderavond over zijn of haar eigen kind gaat. Er moeten ook meerdere thema's aan bod komen waar ouders oprecht in geïnteresseerd zijn. Het is ook een optie om de kinderen een actieve rol te geven tijdens deze bijeenkomsten. Bijvoorbeeld een ouderavond die de kinderen zelf organiseren en

waar ze zelf vertellen waarom ze van hun sport houden. Dit zal aanslaan, omdat ouders voor de eigen kinderen wel tijd maken.

In het kader van het programma 'Meedoen allochtone jeugd door sport' heeft men in Nederland geëxperimenteerd met 'intakegesprekken'. Jongeren die willen lid worden van de sportclub moesten voor een intakegesprek komen en daarbij was de aanwezigheid van minstens één van de ouders verplicht. Deze inschrijvingsgesprekken hadden een heldere agenda. Zo werden onder meer de regels van de sportclub uitgelegd. Die hebben niet alleen betrekking op het gedrag van jeugdleden tijdens de trainingen en wedstrijden maar ook op het gedrag in en rond de kantine. Meteen ook het moment om uit te leggen wat vrijwilligers zijn en wat hun bijdrage voor de club betekent. Deze persoonlijke manier van communiceren heeft een belangrijk voordeel: de club kon onmiddellijk nagaan of de ouders alle informatie goed begrepen. Een professionele clubondersteuner en een vrijwilliger van de club voerden de inschrijvingsgesprekken. De inschrijvingsgesprekken vervulden een duidelijke behoefte, bijna alle ouders gaven aan de inschrijvingsgesprekken sterk op prijs te stellen. Opvallend is dat zo'n gesprek ook het vertrouwen in de club sterk ten goede kwam. Net omdat de ouders iemand van de club leerden kennen tijdens het gesprek kwamen ze nadien zelf spontaan met allerlei vragen, zoals advies over de beste sportuitrusting voor hun kind. Een cruciale factor voor het slagen van dergelijke methodiek was de betrokkenheid van het bestuur. In clubs waar het bestuur een uitgesproken maatschappelijke visie heeft, werkte dit vlotter dan daar waar besturen enkel op de sportprestaties focussen.

Om actieve participatie van ouders te stimuleren moeten we de beperktheden van ouders erkennen en respecteren. Om verschillende redenen is niet elke ouder in staat om een even groot engagement op zich te nemen. Het is daarom van belang te diversifiëren in verschillende vormen van participatie. Er kan een opdeling gemaakt worden in kortlopende taken, éénmalige taken en langere engagementen zoals bijvoorbeeld een bestuursfunctie. Het is ook aangewezen om verschillende ouders zich te laten opgeven voor één bepaalde taak zodat er kan geroteerd worden wanneer er een ouder niet beschikbaar is. Door te diversifiëren in taken zal het gemakkelijker zijn om ouders aan te spreken die zich niet kunnen of willen langdurig engageren. Ouders zullen zich sneller aangesproken voelen om taken op te nemen wanneer ze een mede-eigenaarschap krijgen. In plaats van de taken gewoon te verdelen kan de sportclub een groep ouders samenbrengen om met elkaar te praten over hoe ze kunnen samenwerken en ze hoe andere ouders kunnen stimuleren om ook taken op zich te nemen. Activiteiten in het kader van anders georganiseerd sporten werken drempelverlagend en zorgen voor een grotere betrokkenheid van de ouders. Het aanbod is toegankelijker en er wordt minder van de ouders verwacht.

7.2.2 Visies en meningen

Als we meer ouders uit etnisch-culturele minderheden willen betrekken bij de sportactiviteiten van hun kind, moeten we op zoek gaan naar de juiste formulering van onze vragen. We lopen immers het risico teveel vanuit een negatieve formulering te vertrekken in plaats van te focussen op de mogelijkheden. We stellen ons volgende vragen:

- Hoe kunnen we meer ouders betrekken van kinderen aangesloten bij een sportclub? I.p.v. Hoe verhogen we de betrokkenheid van ouders uit etnisch-culturele minderheden?
- Hoe kunnen we de clubwerking afstemmen op de verwachtingen van ouders en de verwachtingen van de club? I.p.v. Hoe kunnen we meer ouders betrekken bij de club zoals ze is?
- Wat zijn wij als club bereid te veranderen en wat niet (grenzen stellen en grenzen verleggen)? I.p.v. Hoe kunnen we ouders veranderen zodat ze meer participeren?

Betrokkenheid van ouders uit etnisch-culturele minderheden vraagt om inzicht in en gevoeligheid voor de leefwereld van bepaalde gemeenschappen en specifieke vorming daaromtrent. Samenwerking met het middenveld en federaties van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond zorgt voor een andere dynamiek of synergie. Om werk te maken van een integraal sportbeleid dringen zich duidelijke afspraken tussen integratiesector, sociale sector, het middenveld van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, ... en sportsector op. Professionals uit alle werkvelden hebben te maken met dezelfde uitdagingen. De mogelijkheden tot samenwerking met andere organisaties moeten vanuit de sportsector actief worden opgezocht en uitgewerkt. Ook binnen de sportsector zelf moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over de taakverdeling.

We moeten een appèl doen op alle ouders en niet enkel de ouders uit etnisch-culturele minderheden. Daarbij moet de betrokkenheid bij de sportclub op een positieve manier benadrukt worden. Ouders moeten zich bewust zijn van de meerwaarde en belang van sport voor de ontwikkeling van hun kind en welke invloed hun betrokkenheid kan hebben op de sportbeleving van hun kind. Het is belangrijk om actief naar de ouders toe te stappen en niet te wachten tot de ouders zelf met vragen komen.

Communicatie is een cruciale factor om ouders uit etnisch-culturele minderheden te bereiken. Klassieke communicatievormen zoals flyers, clubtijdschrift, brieven en website hebben te weinig impact. Mondelinge en nabije communicatie is de sleutel om ouders uit etnisch-culturele

minderheden aan te spreken. Clubs kunnen ouders bij inschrijving al heel wat informatie geven door een kort intake gesprek met hen te voeren. Zoals hierboven al vermeld weten ouders uit etnisch-culturele minderheden niet altijd goed hoe een sportclub werkt en wat er van hen verwacht wordt. Bovendien bestaan er veel ongeschreven regels en gedragscodes. Het is belangrijk om deze te identificeren en te expliciteren. Daarnaast kan taal een barrière zijn. Indien de ouders het Nederlands niet machtig zijn, komt men met wat Frans en Engels en veel gebarentaal al een eind verder. Daarnaast kennen de kinderen meestal wel voldoende Nederlands zodat zij voor hun ouders kunnen vertalen.

Het is veel moeilijker om de ouders aan te spreken van jongeren die niet in clubverband sporten maar buiten op buurtpleintjes. Deze jongeren komen meestal alleen en uit zichzelf naar pleintjes. Niettemin zijn zij potentiële deelnemers voor het aanbod van de sportdienst, zeker daar waar het anders georganiseerde sport betreft. De ouders van deze jongeren bereik je enkel via huisbezoeken, buurtwinkels of moskee ... Dit veronderstelt een breed netwerk en contacten bij gemeenschappen van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Brugfiguren binnen onderwijs hebben contact met deze ouders. Een medewerker vanuit de dienst welzijn of de integratiedienst zal makkelijker contact maken met deze ouders, dan een 'witte' sportfunctionaris. Het is dus van belang dat de sportdienst over het muurtje leert kijken en op zoek gaat naar minder voor de hand liggende partnerschappen. Via het concept 'brede school' bijvoorbeeld waarbij op school buiten de lessen ook andere activiteiten aangeboden worden kan men het sportaanbod van de gemeente binnenbrengen en bekendmaken. In scholen kunnen oudergroepen opgezet worden waar gewerkt wordt rond ouderbetrokkenheid. Ook het inzetten op activiteiten waarbij zowel de ouders als kinderen samen aan sport en beweging doen kunnen ouders warm maken om hun kinderen meer te laten participeren aan het sportaanbod.

7.2.3 Aanbevelingen

Op basis van de bovenstaande vaststellingen en discussie hierover in de werkgroep, identificeerden we drie centrale werklijnen en bijbehorende acties. De lijn 'rol van de ouders' betreft acties die de ouders moeten aanspreken om actiever betrokken te zijn bij de sportieve ontwikkeling van hun kind. 'Communicatie' betreft de acties die moeten leiden naar een beter afgestemde communicatie naar de ouders. 'Brede aanbod' betreft acties om ouders te betrekken bij andere vormen van sportbeleving voor hun kind dan de klassieke sportclub.

7.2.3.1 Rol van de ouders

1) Verenigingsondersteuners

Sportclubs worden meer en meer aangesproken om de sociale aspecten van sport mee te nemen in hun werking. Het ontbreekt clubs vaak aan tijd en mankracht om dit op te nemen. In tegenstelling tot de jeugd- en cultuursector heeft de professionalisering in de sportsector zich nog niet doorgezet. De sector en vooral de sportclub draait hoofdzakelijk op vrijwilligers. Wil de sportsector haar maatschappelijke rol opnemen, dan is professionele ondersteuning van de clubs noodzakelijk. De Vlaamse overheid moet in samenwerking met lokale overheden een systeem van verenigingsondersteuning opzetten. Deze opgeleide professionals nemen een aantal clubs onder hun hoede die zij begeleiden in het werken rond sociale thema's (diversiteit, ethisch verantwoord sporten, gelijke kansen,...). Deze ondersteuners zetten actieve projecten op binnen de sportclub en zoeken daarvoor de juiste partners.

2) Projectsubsidie aanwenden voor initiatieven met betrekking tot ouderbetrokkenheid

a. Proeftuinen

Het participatiedecreet geeft de Vlaamse overheid de mogelijkheid om jaarlijks één of meer projectoproepen voor proeftuinen te lanceren waarin participatie in cultuur, jeugdwerk of sport vanuit een specifiek thema of voor een bepaalde doelgroep centraal staat.

Via deze proeftuinen kan voor sport een project gesubsidieerd worden dat als een doel heeft de ouderparticipatie bij de sportclub te stimuleren. Zo kan er een projectoproep gelanceerd worden voor projecten die inzetten op ouderparticipatie.

b. Participatieprojecten kansengroepen

Om diverse, duurzame en actieve participatie van kansengroepen aan cultuur, jeugdwerk en sport te bevorderen, subsidieert de Vlaamse overheid jaarlijks projecten om kansengroepen te betrekken bij het cultuur-, jeugdwerk- en sportaanbod. We merken echter dat er vanuit de particuliere sportsector zeer weinig projectaanvragen worden ingediend. De Vlaamse overheid en de sportsteunpunten gaan actieve promotie voeren voor projectoproepen en diverse sportactoren stimuleren om projectaanvragen in te dienen. Daarbij kunnen een aantal prioriteiten naar voren geschoven worden zoals bijvoorbeeld projecten die inzetten op ouderparticipatie.

3) Ontsluiting goede praktijken

Het heeft geen zin om telkens opnieuw het warm water te willen uitvinden. Voorbeelden van sportclubs en –aanbieders moeten ontsloten worden naar de brede sector. Dit kan bijvoorbeeld via de website www.sportendiversiteit.be

7.2.3.2 Voldoende gedetailleerde en laagdrempelige communicatie

De communicatie over het sportaanbod moet zo eenvoudig mogelijk zijn met extra uitleg over vervoer (hoe er geraken, plannetje bijvoegen,...) en het wat en hoe van een bepaalde activiteit. Er komen algemene richtlijnen met betrekking tot communicatie over het aanbod. Waar mogelijk wordt deze informatie mondeling toegelicht. Algemene principes van laagdrempelige communicatie worden toegepast in alle communicatie van sportaanbieders.

7.2.3.3 Brede aanbod

1) Combinatiefuncties

Combinatiefuncties bij de lokale en Vlaamse overheid (die specifiek sectoroverschrijdend zijn, bij welzijn/sport) worden mogelijk gemaakt. Er is nood aan mensen die zicht hebben op verschillende sectoren en vanuit die positie door een sectoroverschrijdend netwerk kunnen lopen. Mensen die bijvoorbeeld vanuit een welzijnsperspectief naar de sportsector kunnen kijken en de ruimte krijgen in hun takenpakket om concrete intersectorale acties op te zetten: bijvoorbeeld vanuit een integratiewerking projecten binnen de sportsector opzetten, vanuit de sportsector binnen sportclubs toelichting kunnen geven bij mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, of vanuit een professionele welzijnscontext met sport kunnen bezig zijn, Via de geïntegreerde gemeentelijke beleidsplannen worden combinatiefuncties mogelijk waarbij professionelen een brugfunctie tussen verschillende domeinen kunnen uitoefenen.

2) Uitbreiding sportdienst met medewerker met een sociaal profiel

Elke gemeente zet best een sportfunctionaris én een maatschappelijk werker (of iemand van een andere dienst met een sociaal profiel) in op een intercultureel sportaanbod. ISB zou haar ondersteunende rol moeten combineren met visitaties om aanbevelingen te doen op dat vlak. ISB zit in de juiste positie t.o.v. de sector en kan die positie perfect aanwenden om steden en gemeenten te sensibiliseren. Dat brengt met zich mee dat ISB haar interculturele competentie verder moet uitbouwen of op een professionele manier versterken en zo hun rol opnemen naar de sector (via interne opleidingen). Om dit mogelijk te maken moeten personeelsmiddelen voor sportdiensten die

zich specifiek toeleggen op diversiteit en toegankelijkheid uitgebreid worden, en dit niet uitsluitend in grote steden.

7.3 Participatie van vrouwen

7.3.1 Vaststellingen

Uit de resultaten van het participatiesurvey 2009 blijkt dat de graad van sportparticipatie een duidelijke samenhang vertoont met de leeftijd en het geslacht van deelnemers: ouderen doen minder aan sport dan jongeren en in alle leeftijdscategorieën sporten mannen meer dan vrouwen. De geslachtsverschillen worden zelfs groter als je ook rekening houdt met de intensiteit van de sporten. Daarnaast wordt ook vastgesteld dat de sportparticipatie nog steeds sociaal gestratificeerd is. Belangrijke determinanten zijn de gezinsstatus, de woonplaats en de opleiding. De sociale gelaagdheid in de samenleving vraagt om een blijvende aandacht van de publieke overheden. Zowel op regionaal als (boven)lokaal niveau is het belangrijk om de nodige beleidsinstrumenten te blijven inzetten om zoveel mensen te kans te geven om op een kwalitatieve manier deel te nemen aan sport. Differentiatie naar leeftijd, gezinsstatus, woonplaats en sportieve ervaring is daarbij aangewezen. Een gedifferentieerde beleidsbenadering van doel – en aandachtsgroepen dringt zich op, waarbij zowel aandacht moet gaan naar participatieverhoging, participatieverbreding als participatieverdieping. Daarenboven is ook het sportlandschap zelf in ‘beweging’, naast de georganiseerde sport wint zowel de geplande als niet-geplande recreatieve sport aan terrein. Diverse locaties worden ook aangewend voor sportbeoefening.

Het verenigingsleven in Vlaanderen kent een groot bereik, maar niet iedereen wordt bereikt. De deelname aan het verenigingsleven is ongelijk gespreid over de bevolking:

- “Hoogopgeleiden participeren meer dan laagopgeleiden”
- “Mannen participeren meer dan vrouwen.”
- “Werkenden participeren meer dan werklozen.”

De formele en informele sociale integratie blijkt een belangrijke voorwaarde te zijn voor het engagement in het verenigingsleven. Een tweede vaststelling is dat het bereik en de sociale samenstelling van de leden afhankelijk is van de soort vereniging. Sportverenigingen rekruteren meer bij de mannelijke bevolking. Vrouwen zijn sterker vertegenwoordigd in de doelgroepgerichte verenigingen, lokale verenigingen en sociale bewegingen.

7.3.1.1 Materiële en culturele belemmeringen in de participatie van jongeren

Opvallend bij de jeugdparticipatie aan sport is de interactie tussen etnische en seksspecifieke beeldvorming en sportkeuzes. Agnes Elling (2009) van het Mulierinstituut stelt dat, ondanks de geringere sportparticipatie van meisjes uit etnisch culturele minderheden, de traditionele mannensporten relatief populair zijn. Blijkbaar is de toegankelijkheid van deze sporten via mannelijke familieleden groter dan bij meisjessporten zoals paardrijden en handbal. Lid worden van een sportvereniging is voor etnisch culturele minderheden minder vanzelfsprekend dan voor autochtone kinderen. Allochtone kinderen en jongeren sporten dan ook vaak op straat. Sportkeuzes worden van jongsaf aan door diverse factoren beïnvloed en leiden uiteindelijk tot groepsgebonden verschillen in sportgedrag naar onder andere sekse, etniciteit en sociaal-economische status. Jongeren hebben een grotere keuzevrijheid dan vroeger, maar worden in hun keuze en deelname ook belemmerd door verschillende materiële en culturele factoren.

7.3.1.2 Maatschappelijke participatie van vrouwen

De participatiegraad van vrouwen uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond blijft nog steeds beduidend laag. Het is een uitdaging om hun sportparticipatie te verhogen, maar ook hun maatschappelijke participatie in de sport, bijvoorbeeld betrokkenheid als vrijwilliger, participatie in raad van bestuur. In Nederland werden twee pilootprojecten bij twee bonden opgezet rond de participatie van allochtone vrouwen in de sport in het kader van 'meer kansen voor vrouwen'. Een onderzoek van het Mulierinstituut ging dieper in op kritische succesfactoren bij de werving en ondersteuning van allochtone vrouwen. De projecten bleken te ambitieus en formeel. De afstand tussen de doelgroep en de bonden was te groot: te weinig sleutelfiguren en rolmodellen, een beperkte deskundigheid over de doelgroep en onvoldoende communicatie met de doelgroep. De nood aan vraaggestuurd werken en het belang van contact en vertrouwen werd benadrukt in de conclusies van het onderzoek. Het is een werk van een lange adem zowel op vlak van kennis opdoen als van vaardigheden ontwikkelen. Ondanks de teleurstellende resultaten van de pilootprojecten zijn er toch enkele relevante aanbevelingen op microniveau. Initiatieven houden best rekening met de capaciteit van verenigingen. Om de doelgroep te bereiken kan een club sleutelfiguren inschakelen die tot dezelfde etnische groep behoren om zo vertrouwen te creëren en toegankelijkheid te stimuleren. In een eerste fase is contact en kennismaking essentieel. Vrouwen moeten persoonlijk aangesproken worden en de club moet aansluiten bij hun leefwereld. Participatie wordt gestimuleerd door rekening te houden met bepaalde randvoorwaarden zoals kinderopvang, aanbod voor vrouwen alleen, overdag, locatie in de buurt. Het is belangrijk om de doelgroep goed te leren kennen en in te schatten in plaats van de competenties van vrouwen te overschatten of

onderschatten. Een maatgerichte groepsaanpak levert succesresultaten op. In de interactie met de doelgroep zijn communicatie en bekrachtiging noodzakelijk.

7.3.2 Visies en meningen

Dat vrouwen van een andere origine minder deelnemen aan sport is geen verrassing, maar het blijft verontwaardiging opwekken. De discussie rond sportparticipatie wordt er snel één rond discriminatie van vrouwen in het algemeen en allochtone vrouwen in het bijzonder. Vanuit die invalshoek wordt de koppeling gemaakt met positieve discriminatie van vrouwen waarbij het inlassen van specifieke zwemuurtjes voor allochtone vrouwen een typerend praktijkvoorbeeld is.

De focus ligt nochtans beter op het verhogen van sportparticipatie van vrouwen en niet specifiek op vrouwen uit etnisch culturele minderheden. Op die manier worden zij niet continu aangesproken en gecatalogiseerd als allochtoon. ‘Allochtoon’ is een gevoelige benaming waar mensen zich niet mee identificeren. Bovendien creëren algemene vrouwenuurtjes minder ophef en vertrekken we vanuit een gelijkheid en gelijkwaardigheid. Een tweede voorbeeld: fietslessen waarbij men vrouwen wil leren fietsen, kan men beter niet benoemen als fietslessen voor allochtone vrouwen, maar gewoon als fietslessen voor vrouwen. Stigmatisering wordt op die manier vermeden.

Afhankelijk van de situatie en de vraag kunnen afzonderlijke vrouwenmomenten voorzien worden, voor alle vrouwen. Exclusief sporten voor vrouwen is nuttig daar waar de vraag groot genoeg is. Dit vergt de bereidwilligheid om te luisteren naar wat vrouwen willen: ruimte voor inspraak bieden is belangrijk. De ervaring leert dat damessport een succesnummer is. Het publiek moet duidelijk geïnformeerd worden rond het gemengd sporten en de mogelijkheid tot niet-gemengd sporten. Het is belangrijk dat ook bij meisjes afspraken rond gemengd of niet-gemengd sporten gecommuniceerd worden, bijvoorbeeld in het onderwijs, in het jeugdwerk, op kamp, in de sportclub...

Bij het stimuleren van sportparticipatie van vrouwen wordt de nadruk sterk gelegd op het aansluiten bij de leefwereld van vrouwen. De motivatie om te sporten moet intrinsiek opgewekt worden en de reden beargumenteerd. De benaderingen zijn uiteenlopend en gaan van ‘het is goed voor je gezondheid’, ‘een ontspannend moment voor jezelf’ en ‘een leuke tijd met andere vrouwen’. Sport wordt niet in elke cultuur als een zinvolle vrijetijdsbesteding gewaardeerd. Bovendien speelt de sociaal-economische status ook een grote rol. Vrouwen moeten bewust gemaakt worden van het nut van sport op objectief en subjectief vlak. Ze moeten de kans krijgen om deel te nemen aan sport en te bewegen op hun eigen tempo en niveau. Sportaanbieders moeten hierin ook een bewustwording – en interculturaliseringsproces doorlopen om vrouwen kansen te geven. Naast unisporten en recreatieve sporten moet er ook aandacht zijn voor ‘bewegen’.

Binnen sportpromotie is de beeldvorming van sportende vrouwen bepalend. De beelden van jonge blanke afgetrainde vrouwen zijn niet representatief en zijn eerder demotiverend. Het is belangrijk dat in beeldmateriaal diverse vrouwen, in diverse maten, leeftijden en etnische afkomst vertegenwoordigd worden. Met afbeeldingen van voorbeeldfiguren zullen vrouwen zich sneller identificeren. Daarnaast moet de taal duidelijk en eenvoudig zijn. Dubbele boodschappen worden vaak niet begrepen door mensen die het Nederlands niet als moedertaal hebben. Dialecten en zeggwijzen veroorzaken bijvoorbeeld ruis op de eigenlijke boodschap.

Grootschalige sportpromotie-acties moeten zich lokaal enten en naar iedereen richten. Het bereiken van allochtone vrouwen kan concreet door samenwerking met partners en vindplaatsgerichte acties: tijdens een buurtevenement, op een beurs, in de vorm van een brede doe-dag. Op Vlaams en lokaal niveau moet hier ook een afstemming komen. Vanuit Vlaams niveau moet genoeg ruimte gelaten worden voor een lokale invulling. Het principe 'less is more' moet gehanteerd worden zodat efficiënte en gedragen acties kunnen opgezet worden.

Het beste kanaal om sport te promoten en potentiële gebruikers toe te leiden blijft de mond aan mond reclame. Zo kunnen vrouwen via scholen, het verenigingsleven, via de integratiesector aangesproken worden, kortom via kanalen waar vrouwen reeds vertoeven. Inburgeringscoaches kunnen anderstalige nieuwkomers informeren over het bestaand vrijetijdsaanbod en de meerwaarde van vrijetijdsbesteding op vlak van integratie. Deze acties gaan verder dan sportpromotie en sensibiliseren daadwerkelijk aandachtsgroepen rond de maatschappelijke rol en meerwaarde van sport. Promotie richt zich veelal naar de hele bevolking. Algemene campagnes moeten ook kansengroepen aanspreken en bereiken.

Een samenwerking tussen de sportsector en de integratiesector zou de in – en doorstroom naar sport moeten vereenvoudigen waarbij het andersgeorganiseerd sporten een bijzondere rol kan spelen door zijn vindplaatsgerichte en recreatieve aanbod. Buurtsport is een ideale partner om de participatievraag van allochtone vrouwen in kaart te brengen vanuit hun betrokkenheid en contact met allochtone vrouwen in hun eigen omgeving.

Bij het toeleiden van vrouwen tot het sportaanbod wordt rekening gehouden met drempels. Om vrouwen te behouden en duurzaam te laten participeren is het belangrijk om hier blijvend op in te spelen. Binnen de georganiseerde sport, de traditionele sportclubs, kunnen vertrouwenspersonen aangesteld worden. De intensiteit van begeleiding van vrouwen bij sportparticipatie kan variëren van laag naar hoog. Naarmate de begeleiding en opvolging groter wordt, is het als club niet meer haalbaar om dit op te nemen. De integratiesector kan in die situaties complementair optreden.

Intensievere begeleidingstrajecten worden eerder opgenomen door professionelen in de integratiesector of sportsector met een specifiek mandaat en functieprofiel. De mogelijkheden zijn natuurlijk afhankelijk van de lokale context. De (mogelijke) inzet van professionelen binnen organisaties in (groot)steden zijn groter dan in gemeenten waar enerzijds minder organisaties vertegenwoordigd zijn en anderzijds de organisaties en diensten minder bemand zijn en de lokale samenleving op een andere manier kampt met maatschappelijke vraagstukken. In steden kan een professioneel model opgezet worden, in gemeenten kan een vrijwilligersmodel opgezet worden waar de vraag en nood waarschijnlijk ook lager is. Sportclubs moeten echter wel de nodige deskundigheid ontwikkelen om hier op in te spelen.

Op Vlaams niveau moeten acties in verschillende beleidsdomeinen gekoppeld worden en andere sectoren gesensibiliseerd over de meerwaarde en maatschappelijke rol van sport. Op welke manier moet een gedeelde verantwoordelijkheid opgezet worden? Welke rol kan het sociaal middenveld op nemen en hoe baken je rollen af? Wie heeft er direct contact met mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en wie werkt op tweede lijn? Op welke groepen zetten we in: diegene die we absoluut niet bereiken of de potentiële groep? De twijfelende of sport-actieve vrouwen zijn het gemakkelijkst bereikbaar en leveren succeservaringen op voor de sportsector. Een gestage groei genereren heeft positieve effecten op de sportparticipatie van vrouwen. De participerende groep fungeert als rolmodel en kan interactief vorm geven aan het aanbod zodanig dat het aanbod ook afgestemd is op anderen. Het is een belangrijk aandachtspunt dat de sportsector doelgroepen niet problematiseert, maar juist inspeelt op kansen en positieve ontwikkelingen in de praktijk. De sportsector moet inzetten op positieve haalbare projecten.

De sportsector kan rekening houden met drempels die vrouwen ervaren op financieel of praktisch vlak en zo het eigen aanbod vanuit een andere invalshoek bekijken, om van daaruit de toegankelijkheid van het sportaanbod te vergroten. Sportactiviteiten kunnen gekoppeld worden aan andere activiteiten waar vrouwen reeds aan deelnemen zoals bijvoorbeeld een kook – of naailes, taalles en overdag, ouder-kindactiviteiten voor moeders. Flexibiliteit van het sportaanbod zowel op vlak van vormgeving, als locatie, als sporttechnisch niveau maakt mogelijk een aanbod op maat creëren.

De focus op meetbare resultaten binnen de sportbeleidsplannen maakt het moeilijk om te experimenteren en kwalitatieve processen met partners op te zetten die op lange termijn winst genereren. De nadruk ligt op zichtbare en kwantificeerbare resultaten op korte termijn. Hierdoor worden in de praktijk traditionele werkingen niet in vraag gesteld en uitdagingen uit de weg gegaan om zeker kwantitatieve successen te boeken.

Op dit moment is weinig gekend over de participatie van meisjes en vrouwen uit etnische culturele minderheden. Nemen allochtone meisjes minder deel aan sport dan autochtone meisjes? Aan welke sporten nemen allochtone meisjes deel en is deze verschillend dan autochtone meisjes? Huidige good practices moeten ondersteund en ontsloten worden zodat het echte succesverhalen worden. Elementen die kunnen leiden tot succesverhalen zijn: een nabij en vindplaatsgericht aanbod waar ontmoeting, spel, beweging en sport centraal staan, een sportruimte voor meisjes maar ook voor moeders om tijdens de sportactiviteiten kennis te maken met het sport en om een vertrouwen te ontwikkelen die duurzame sportparticipatie stimuleert.

De impact van allochtone trainers, vrijwilligers en medewerkers is één van de sleutels om etnisch culturele minderheden te bereiken. Ze zijn echter beperkt in aantal, ze worden bovendien overbevraagd en krijgen veel verantwoordelijkheid toegeschoven. Allochtone medewerkers zien we het meest binnen buurtsport en enkele proefprojecten, maar het gaat hier doorgaans niet om vrouwelijke begeleiders.

7.3.3 Aanbevelingen

1) Structurele samenwerkingsverbanden

De koppeling op Vlaams niveau tussen de sportsector en andere sectoren fungeert als rolmodel en motivatie voor een samenwerking op lokaal niveau. In de vorm van een intentieverklaring of engagementsverklaring krijgt een gedeelde verantwoordelijkheid rond de maatschappelijke rol van sport vorm.

Zowel op Vlaams niveau als op lokaal niveau moet structurele samenwerkingsverbanden mogelijk worden rond:

1. Sensibilisering rond de meerwaarde van sport.
2. Toeleiden van aandachtsgroepen naar sport.
3. Deskundigheidsbevordering van sportactoren.

2) Verenigingsondersteuning

Er is nood aan een systeem van verenigingsondersteuners voor de klassieke sportclubs. Verenigingsondersteuning moet op maat gebeuren binnen een systeem dat rekening houdt met de lokale context. De inzetbaarheid van verenigingsondersteuners is afhankelijk van verscheidene objectieve criteria (schaalgrootte, populatie, ...).

3) Combinatiefuncties

Combinatiefuncties binnen lokale besturen zijn noodzakelijk, gezien de gebrekkige deskundigheid bij sportaanbieders wat betreft sportparticipatie van allochtone vrouwen bij sportaanbieders en de nood om samenwerking tussen divers sectoren. Binnen een combinatiefunctie werkt een persoon op het kruispunt tussen sport en welzijn of tussen sport en integratie of tussen sport en jeugd of tussen sport en onderwijs enz. Lokale sportdiensten moeten in staat zijn een breed netwerk uit te bouwen en op die manier deskundigheid te bevorderen en de competentie ontwikkelen om in te spelen op lokale noden en behoeften. Bovendien moeten sportdiensten diverse professionelen inschakelen die niet enkel een sportopleiding hebben gevolgd.

4) Experimenteerruimte

Zowel het Vlaamse als het lokale beleidskader moet mogelijkheden bieden aan sportaanbieders om flexibel in te spelen op noden en behoeften door experimenteerruimte te creëren en in te zetten op kwalitatieve processen in plaats van kwantitatief meetbare resultaten. Om een gedifferentieerd aanbod te voorzien moeten de mogelijkheden benut en gecreëerd worden om een aanbod buiten het reguliere aanbod op te zetten dat rekening houdt met de leefwereld van allochtone vrouwen. Samenwerking is een output-indicator op zich. Nieuwe initiatieven moeten gegenereerd worden, waarbij de nodige ruimte voorzien wordt en een gedeelde verantwoordelijkheid opgenomen wordt. Sportaanbieders mogen daarbij niet afgeremd worden door beoordeeld te worden op basis van het behalen van kwantitatieve data, maar moeten gemonitord worden op basis van een kwalitatief proces.

5) Afstemming m.b.t sportpromotiecampagnes

Promotie-campagnes vanuit de Vlaamse administratie moeten lokaal geënt worden en de ruimte bieden om een gedragenheid op lokaal niveau te creëren. Een betere afstemming en meer vrijheid voor eigen invulling kan dit mogelijk maken.

7.4 Sectoroverschrijdende samenwerking

Om de participatiegraad van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te verhogen is het van belang dat de sportsector aansluiting zoekt bij ervaringen en expertise van andere organisaties en diensten die door de eigenheid van hun werking reeds mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond bereiken (scholen, buurtwerkingen, ocmw's, zelforganisaties, onthaalbureaus...). Door samenwerkingsverbanden op te zetten kan men gericht werken aan de toeleiding naar de sportclub of het gemeentelijk sportaanbod. We willen dit thema in de werkgroep

behandelen om te bekijken wat de randvoorwaarden zijn voor samenwerkingsverbanden, welke stimulansen er aan de sector kunnen gegeven worden om het samenwerken te stimuleren en welke de prioritaire partners zijn die organisaties kunnen aanspreken.

Inburgering: tijdens het primaire inburgeringstraject worden inburgeraars begeleid naar zelfredzaamheid. Ze worden daarvoor doorverwezen naar het reguliere dienstenaanbod. De kwaliteit van het resultaat van deze doorverwijzing hangt echter sterk af van de beschikbaarheid en toegankelijkheid van de reguliere voorzieningen in kwestie. Het secundaire inburgeringstraject is een vervolgetraject in functie van werk, verder studeren, sociale redzaamheid, enzovoort. Reguliere voorzieningen zijn verantwoordelijk voor de secundaire trajecten, al is voorlopig alleen het secundair traject naar werk uitgewerkt (VDAB).

→ We willen met de werkgroep bekijken welke verbindingen er kunnen gemaakt worden tussen het inburgeringstraject en de sportsector in het kader van het secundaire traject.

7.4.1 Vaststellingen

Samenwerking tussen organisaties, sectoren en diensten is een middel om tot betere resultaten te komen, door te verwijzen, maatwerk te leveren, onderling af te stemmen... Het is een bijzonder breed begrip dat verschillende ladingen dekt. Verschillende samenwerkingsvormen worden ingezet op basis van een strategische keuze. Samenwerken als trend krijgt vaak de betekenis dat 'de neuzen in dezelfde richting moeten worden gezet'. Het harmoniemodel domineert en het consensusmodel dringt zich zelf op. Dit is echter geen realistische invulling van samenwerken. Er horen wrijvingen, conflicten en meningsverschillen in een samenwerking aanwezig te zijn.

We kunnen drie vormen van samenwerken onderscheiden die evenwaardig zijn in hun soort en inzetbaar binnen de juiste context. We spreken van "overleg" als het gaat over een eerder vrijblijvende samenwerkingsvorm. Hierbij gaat het niet over complexe kwesties, er zijn weinig verplichtingen en de inzet is beperkt. "Ad hoc samenwerking" is een eenmalige, losse en occasionele samenwerkingsvorm. Rond een specifiek thema wordt samengewerkt met partners voor een afgebakende periode. De meest complexe vorm is samenwerken in een "netwerk". In deze samenwerking wordt er een langdurig engagement gevraagd van de partners. De organisaties blijven autonoom functioneren, maar er ontstaat ook een vorm van gemeenschappelijke entiteit, van gemeenschappelijke doelstellingen en van netwerkbelang.

De band met het onderwijs: combinatiefuncties

Sinds 2008 wordt in Nederland volop ingezet op combinatiefuncties werkzaam op het snijvlak tussen onderwijs (basisschool of voortgezet onderwijs), cultuur en sport. Een structurele 'Impulsregeling brede scholen, sport en cultuur' van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) maakt tegen 2012 de komst van 2250 fte's combinatiefuncties mogelijk met als doel een betere samenwerking tussen school, sport en cultuur en daarmee een beter aanbod.

De gemeenten die een beroep doen op deze impulsregeling, coördineren en ondersteunen de uitvoering ervan. De sportbonden en het NOC*NSF vormen het informatieloket voor de sportsector. Ze stimuleren de sportsector om combinatiefuncties mogelijk te maken bij de sportverenigingen. Het NOC*NSF adviseert de gemeenten in overleg met de sportbonden over selectie en inzet van potentieel sterke sportverenigingen. De Ondersteuningsorganisatie Combinatiefuncties (OOCF) helpt namens de sportbonden sportverenigingen en bestuurders van gemeenten bij de inzet en aansturing van een combinatiefunctionaris in de sport en ondersteunt bij het initiëren van nieuwe samenwerkingsverbanden of het begeleiden van combinatiefunctionarissen in de praktijk.

Eén van de doelen van dit Nederlands impulsbeleid is het versterken van sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie. Tegen 2012 moet circa 10% van de sportverenigingen zodanig 'sterk' zijn dat zij naast het bedienen van de eigen leden, zich ook richten op het onderwijs, de naschoolse opvang, de wijk en/of op de (vaak kwetsbare) doelgroepen die in verhouding minder aan sport deelnemen. Om dit te realiseren worden zo'n 1125 combinatiefunctionarissen ingeschakeld in de sportsector. Met één been in de school en het andere in de sportvereniging, vormen zij de brug tussen beide sectoren. Combinatiefunctionarissen hebben één werkgever (en dus één contract binnen één cao) maar zijn actief voor de sectoren sport en onderwijs. Een combinatiefunctionaris is bijvoorbeeld een vakleerkracht bewegingsonderwijs en tegelijkertijd trainer bij een sportvereniging.

Een combinatiefunctie biedt een aantal rechtstreekse voordelen voor zowel docenten als leerlingen. Enerzijds vergaart de school meer expertise over sport en bewegen door uitwisseling van kennis tussen docenten en combinatiefunctionarissen. Anderzijds raken leerlingen meer geënthousiasmeerd met (on)bekende sporten waardoor ze meer gaan bewegen. Het is belangrijk dat kinderen in een vroeg stadium hun 'fysieke alfabet' voldoende ontwikkelen voor een levenslang sporten en bewegen. In een schoolse omgeving worden 'alle' kinderen bereikt, ook diegenen die van nature uit een desinteresse vertonen of vanwege diverse sociaal-economische redenen niet kunnen

participeren aan sport. De combinatiefunctionaris verbreedt het sportaanbod, waardoor alle leerlingen iets kunnen doen wat ze leuk vinden. Hun betrokkenheid bij de school kan zich uitstrekken tot na schooltijd. De school krijgt hierdoor extra mogelijkheden om zich te profileren in de wijk of in de stad. De combinatiefunctionaris stuurt aan op doorstroom van leerlingen naar het sportverenigingsleven, maar ook samenwerking met andere scholen uit de wijk, (buurt)verenigingen en kinderopvang biedt mogelijkheden. De combinatiefunctionaris is ook vaak een makkelijk en herkenbaar aanspreekpunt voor ouders.

Hoewel de regie bij de gemeenten ligt kunnen sportverenigingen dus zelf ook acties ondernemen om hun kans op een combinatiefunctie te vergroten. Het NOC*NSF heeft hiervoor een vijfstappenplan opgesteld. Dat plan begint met het bepalen van de lokale uitgangssituatie. Wanneer komt de gemeente in aanmerking voor de combinatiefunctie? Is er al een inhoudelijk plan en heeft het college of de gemeenteraad al een besluit genomen? De volgende stap bestaat uit het ontwikkelen van een verenigingsvisie op combinatiefuncties. Hoe wil de sportvereniging de combinatiefunctionaris inzetten? En hoe past dit binnen de gemeentelijke sportnota? Samenwerking en afstemming zoeken met partners is een cruciale voorwaarde om de inzet van een combinatiefunctionaris tot een succes te laten uitgroeien. Met welke scholen of culturele instellingen wil of kan de sportvereniging samenwerken? Tenslotte wordt een gezamenlijk projectvoorstel opgesteld of een plan van aanpak opgemaakt met ondersteuning van de desbetreffende sportbond.

De vele praktijkvoorbeelden tonen aan dat de aanpak en inzet van combinatiefunctionarissen vaak loont. De Rotterdamse Hockeyclub participeert via de combinatiefunctionaris in de schoolsportverenigingen en ziet haar aantal allochtone leden groeien. In Breda begeleiden de combinatiefunctionarissen door middel van "clinics" allochtone jongeren naar de sportvereniging.

Vlaanderen startte reeds in 2001 met een proefproject 'Brede school met sportaanbod' dat grote gelijkenissen vertoont met de Nederlandse combinatiefuncties. Een medewerker Brede School of Follo-leerkracht is een vastbenoemde leerkracht lichamelijke opvoeding die voor de helft van zijn lestaken wordt vrijgesteld en gedetacheerd bij het Vlaams Bureau Schoolsport. Momenteel zijn er in Vlaanderen nog 23 medewerkers (10 fte) Brede School actief in diverse Vlaamse gemeenten. Op het eerste zicht lijkt dit schril af te steken tegen de Nederlandse 2250 fte combinatiefuncties (1125 fte's in de sportsector). Elk systeem kent zo zijn voor- en nadelen. In Nederland neemt de combinatiefunctionaris gelijktijdig zowel een coördinerende als een uitvoerende rol op. In Vlaanderen vervult de Brede School-medewerker een puur coördinerende, ontwikkelende en regisserende rol. Het uitvoeren en begeleiden van de naschoolse sportactiviteiten gebeurt door

anderen. Het Nederlandse model wordt gekenmerkt door lokaal maatwerk en een gemeentelijke aansturing. Vlaanderen kiest voor meer centrale aansturing en ondersteuning en een uniform minimumaanbod.

7.4.2 Visies en meningen

Sectoroverschrijdende samenwerking is noodzakelijk in functie van de doelgroep om maximale ontplooiingskansen te bieden aan alle mensen met een andere etnisch-culturele achtergrond. Op buurtsport na, kent immers het leeuwendeel van de sportclubs en sportdiensten de doelgroep niet. Ze zijn wel vaak van goede wil maar hebben beperkte ervaring.

Het belang van sectoroverschrijdende samenwerking staat ook in functie van de samenleving om in te spelen op complexe processen en tot een uitgesproken gemeenschappelijk doel te komen waar iedereen kan achter staan en gericht kan rond samenwerken. Nu wordt er vooral lokaal in gespreide slagorde vanalles op touw gezet en dingen worden naar elkaar doorgeschoven. Om de complexe uitdagingen het hoofd te kunnen bieden en in te spelen op specifieke problemen en veranderingen, is een multidisciplinaire aanpak vereist. Er zijn ook pragmatische redenen tot samenwerking. Zo is samenwerken vaak een voorwaarde om projectsubsidies te ontvangen.

Het belang van sectoroverschrijdende samenwerking is er ook in functie van de sport – en integratiesector. Door de krachten te bundelen kan de sportsector efficiënter werken en ook tegemoet komen aan de vragen van andere sectoren die via sport hun doelstellingen willen/kunnen bereiken. Voorwaarde hierbij is de betrokkenheid van alle sectoren. Het is noodzakelijk dat andere sectoren naast de verwachte doelstellingen ook hun eigen doelstellingen bekend maken en zeggen wat ze zelf gaan doen. We moeten er rekening mee houden dat de verhoudingen tussen partners onevenwichtig zijn. De sportsector maar ook de doelgroepen op lokaal niveau zijn klein en er wordt in verhouding heel wat van gevraagd op het vlak van middelen en inzet. Sectoroverschrijdende samenwerking is ook belangrijk om het warm water niet telkens opnieuw te moeten uitvinden. Om tot een vernieuwende en bredere kijk te komen op de sportsector. De doelgroepen moeten betrokken worden om te komen tot creatieve oplossingen. Zo kan je ook komen tot quick wins. Een struikelblok in intersectorale samenwerking is het feit dat mensen elkaar niet kennen. Interessant naar ontschotting op lokaal niveau zijn de lokale overlegplatforms waar twee keer per jaar informeel genetwerkt kan worden. Veel mensen uit de sportsector weten bijvoorbeeld niet dat OCMW's ook lidgelden bijpassen. Ook op Vlaams niveau zou meer werk gemaakt moeten worden van ontschotting.

Samengevat zijn er zes belangrijke redenen om sectoroverschrijdend samen te werken:

- 1) Samenwerken om de doelgroep te bereiken en betrekken.
- 2) Samenwerken om kennis en ervaring te delen.
- 3) Samenwerken om te innoveren.
- 4) Samenwerken voor een coherente en constructieve aanpak.
- 5) Samenwerken om samen sterk te staan en middelen te genereren.
- 6) Samenwerken om tegemoet te komen aan noden en behoeften vanuit verscheidene sectoren.

Samenwerken kan leiden tot winst voor zowel de betrokken sectoren en de betrokken doelgroep. Samenwerken kan leiden tot een efficiënte aanpak waarbij een gedeelde verantwoordelijkheid centraal staat. Maar dit is niet vanzelfsprekend, zowel op Vlaams als op lokaal niveau zijn er belangrijke factoren die deze efficiëntiewinst in de weg staan. Nog te vaak is samenwerking iets wat op papier staat en waar te weinig mee gedaan wordt. Je hebt regie nodig, iemand die de doelstellingen van de verschillende partners in zich heeft, die monitort, de processen bewaakt en coördineert.

Sectoroverschrijdende samenwerking binnen lokaal beleid en praktijk

Nu er één lokaal meerjarig strategisch beleidsplan komt in de nieuwe beheers – en beleidscyclus, is dit een uitgelezen kans om de oefening te maken over wat de kerntaken zijn van het lokale beleid en de rol van sport daarin. Immers, welke rol kan sport spelen voor de andere sectoren? Binnen één lokaal plan kan sport makkelijk van tafel worden geveegd. Lokale sportdiensten moeten een pro-actieve houding aannemen en opportune thema's bepalen. Binnen lokale sportdiensten moet een duidelijke kaart getrokken worden voor sport en interculturaliteit, waarbij een koppeling gemaakt wordt met belendende sectoren. Dit moet aangestuurd en gestimuleerd worden vanuit het ISB.

In centrumsteden is het noodzakelijk om een structurele samenwerking tussen de sport (en ruimer ook jeugd en cultuur) en integratiesector in te bedden met betrekking tot het vrijetijdsbeleid. Dit maakt het mogelijk om systematisch trajectbegeleiding voor etnisch culturele minderheden te organiseren op het vlak van vrijetijdsparticipatie in de centrumstad. Dit bevordert een toegankelijk en divers sportaanbod (en vrijetijdsaanbod) in de stad.

In het kader van het inburgeringstraject voor anderstalige nieuwkomers speelt sportparticipatie een belangrijke rol. Het inburgeringstraject voor volwassen nieuwkomers bestaat uit twee delen: het

primair traject is het algemene basisprogramma. Het inburgeringsdecreet regelt de inhoud en de organisatie ervan. Het primair traject wordt gecoördineerd door een onthaalbureau en is verplicht voor sommige nieuwkomers. De onderdelen van het traject zijn een basiscursus Nederlands, een cursus maatschappelijke oriëntatie, een programma loopbaanoriëntatie en individuele trajectbegeleiding. Het secundair traject is een vervolgtraject met het oog op werk, verder studeren, sociale redzaamheid enzovoort. Reguliere voorzieningen zijn verantwoordelijk voor de secundaire trajecten. Voorlopig is alleen het secundair traject naar werk uitgewerkt, waar de VDAB verantwoordelijk voor is. Er liggen heel wat opportuniteiten binnen het secundaire traject voor anderstalige nieuwkomers voor de sport – en integratiesector op lokaal niveau. Hoe gebeurt dit nu? Waar liggen de knelpunten? Zijn acties voldoende inzetbaar? Wordt er genoeg gereflecteerd of blijft het louter bij een eenmalige doorverwijzing? Hoe groot is de ondersteuning en opvolging bij het secundair traject? Kan de sport zijn verantwoordelijkheid opnemen en hoe? Om anderstalige nieuwkomers voldoende binnen de sportsector op te volgen moet het personeel gevormd en gemotiveerd worden om daar extra aandacht voor te hebben. Ervaringen met deze doelgroep moeten zichtbaar zijn en besproken worden bij de sportdienst. De integratiesector zoekt partners rond de follow-up. Het is een taak van de sportdienst om hier op in te zetten.

Vertrekkende vanuit de nood om de sportsector te sensibiliseren en informeren rond 'sport en interculturaliteit' is het aangewezen om een divers vormingsaanbod aan te bieden. Binnen een ad hoc sectoroverschrijdende overleg kan een divers aanbod van workshops of lezingen rond verschillende thema's uitgewerkt worden. Een oplijsting van een bestaand aanbod binnen verschillende sectoren is noodzakelijk. Deze oplijsting kan verspreid worden naar lokale sportdiensten, sportfederaties e.a. en kan ingezet worden als middel om adviesraden, clubs, sportaanbieders, diensten te sensibiliseren, informeren en deskundigheid te bevorderen. Kortom een laagdrempelig aanbod gericht naar lokale aanbieders: de achterban moet geïnformeerd worden, inzicht krijgen, bewust gemaakt worden en voeding krijgen. De verschillende sectoren kunnen daar samen voor instaan en dit verbinden met concrete acties (samen met o.a. jeugd, cultuur,...). Dit is een concrete invulling van een ad hoc samenwerking met een afgebakende doelstelling. Dergelijke ad hoc sectoroverschrijdende samenwerking moeten werken met specifieke doelen zodat daadwerkelijk samen kennis en kunde wordt uitgewisseld en ontwikkeld. Dit zijn ook momenten waar zowel sport en integratie, als cultuur, jeugd en welzijn elkaar ontmoeten op Vlaams niveau en op die manier relevante ondersteuning bieden op lokaal niveau.

Sectoroverschrijdende samenwerking met betrekking tot het Vlaamse niveau

De samenstelling van adviesraden, stuurgroepen, denkplatformen en werkgroepen moet heterogeen en niet louter sectorspecifiek zijn, zodat de participatie van experts uit verscheidene sectoren ingebed is. De samenstelling kan best gebeuren vanuit een grote openheid naar deskundigheden uit andere sectoren en dit principe kan ook best structureel verankerd worden. Bijvoorbeeld rond het platform Sport Voor Allen, adviescommissie, ... Nu blijven denkoefeningen te veel bij de sportsector afzonderlijk hangen en vice versa bij andere sectoren. Het doel van deze brede samenstelling is tweeledig: enerzijds gedragenheid creëren bij belendende sectoren rond het sport voor allen-beleid, en anderzijds beïnvloeding en bewustmaking van de sportsector rond maatschappelijke thema's vanuit andere sectoren met hun specifieke expertise. Er is meer input nodig rond sport(participatie) en vrije tijd vanuit de overkoepelende organisaties zoals bijvoorbeeld samenlevingsopbouw, Kruispunt Migratie-Integratie,... De overheid moet een afdwingbaar kader creëren zodat deze partners gezamenlijk rond deze thema's kunnen werken. Concreet op Vlaams niveau moet sectoroverschrijdende samenwerking ook zichtbaar zijn. Op die manier neemt iedereen een gedeelde verantwoordelijkheid op. De samenwerking en afspraken op Vlaams niveau zullen enerzijds de lokale praktijk positief beïnvloeden en stimuleren en anderzijds bestaande lokale samenwerking erkennen en ondersteunen.

Voorstel van prikkels voor lokaal beleid en praktijk:

- Goede praktijken en een analyse van sportpraktijken rond interculturaliteit moeten verzameld worden binnen één kennisknooppunt. Dit kan gelijkaardig gebeuren zoals dat nu het geval is bij de website sport & diversiteit: ieder brengt zijn eigen praktijk in beeld. Deze actie zou op Vlaams niveau meer gestroomlijnd moeten worden.
- Een congres op Vlaams niveau rond sectoroverschrijdende samenwerking binnen een lokale context waarbij belendende sectoren hun rol en meerwaarde in de kijker komt. Het mag niet gaan om een toevallige kruisbestuiving maar er moeten concepten over regie en samenwerking van sportdiensten worden uitgebouwd. Het ISB kan een dergelijke congres opzetten ter ondersteuning van sportdiensten in het opnemen van hun regierol.

Er is een sterker signaal nodig vanuit de ministers rond sectoroverschrijdende samenwerking. Er zou een intersectorale engagementsverklaring kunnen komen vanuit verschillende ministers samen, op initiatief van minister Muylers bijvoorbeeld, waarbij iedereen zich engageert om samen te werken over de sectoren heen en waar vanuit een gezamenlijk doel acties worden ontwikkeld zodat er

beleidsmatig stappen worden genomen. Op basis van de inhoud moet daarbij aandacht gaan naar projectbegeleiding en -evaluatie.

Het concept Brede School met sportaanbod, oftewel de FOLLO's, is een voorbeeld van een sectoroverschrijdende samenwerking gestuurd vanuit Vlaanderen. Dit systeem is echter te kleinschalig en moet sterk uitgebreid worden, vooral in de centrumsteden, om daadwerkelijk verschil te maken in heel Vlaanderen. Bovendien is er nood aan evaluatie van het systeem en is uitdieping noodzakelijk rond de combinatiefuncties en regierol die opgenomen worden. Is het een verantwoordelijkheid van het onderwijs, de sportdienst, de sportclubs? Hoe zit de vork in de steel?

Een wijziging in het middelenverhaal is noodzakelijk om gedeelde opdrachten efficiënt op te nemen. Vele actoren uit andere sectoren hebben ook een opdracht rond sport. Fysiek opereren zij echter aan de buitenkant van het sportgebeuren waardoor ze vaak op een muur botsen. Wanneer vanuit verschillende sectoren een gelijkaardige opdracht moet worden vervuld, moeten ook middelen uit de verschillende sectoren worden ingezet, weliswaar gekoppeld aan controle op de doelstellingen vanuit deze verschillende sectoren. De professionals die dit realiseren, kunnen ook best fysiek in de sportsector opereren, of er minstens gedeeltelijk actief deel van uitmaken. Dit is een pleidooi om te werken binnen de setting van de sportsector zelf, zodanig dat duurzame initiatieven worden opgezet i.t.t. tijdelijke acties die niet ingebed zijn in de sportsector. Bijvoorbeeld een sportparticipatieproject van samenlevingsopbouw gebeurt samen met buurtsport. De opbouwwerker kan als het ware mee functioneren binnen buurtsport en vandaaruit 'opereren'. De middelen die samenlevingsopbouw voor het project heeft, kunnen ingezet en gedeeld worden met buurtsport. Acties die ingebed en gedragen zijn, bieden meer resultaat en perspectief voor de de toekomst.

De positionering en verscheidenheid van de Anders Georganiseerde Sport dient duidelijker omschreven te worden. Anders Georganiseerd sporten moet een gelijkwaardige positie verwerven ten opzichte van de traditioneel georganiseerde sport en kan ook een opdracht worden voor de georganiseerde sport. In het nieuwe decreet op het lokaal sportbeleid worden de Vlaamse gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel alvast aangespoord om werk te maken van een activeringsbeleid met het oog op een levenslange sportparticipatie via een anders georganiseerd laagdrempelig beweeg- en sportaanbod

De Anders Georganiseerde sport is niet enkel een middel tot doorstroom naar het clubaanbod. Door de opzet en aanpak speelt het aanbod in op duidelijke noden en behoeften van verscheidene doelgroepen. Het is weliswaar belangrijk dat school- en buurtsport een recurrent aanbod verzorgen

daar waar geen clubaanbod is. Op die manier spelen beide complementair op het veld en worden gaten opgevuld. Een wederkerigheid tussen buurtsport enerzijds en clubsport anderzijds is noodzakelijk. Bijvoorbeeld als buurtsport-participatie stijgt en sportclubs te kampen hebben met een dalend ledenaantal, is het aan buurtsport om deze clubs te ondersteunen in het uitbreiden en ook aanpassen van hun werking. Dat moet dan weer gepaard gaan met een grondige verandering van de identiteit van clubs: clubs moeten durven veranderen, innoveren en inspelen op maatschappelijke ontwikkeling. Clubs moeten durven de uitdagingen in de nabije omgeving aan te gaan en bijvoorbeeld inspelen op lichte sportgemeenschappen. Zijn clubs niet in staat om Anders Georganiseerd sporten aan te bieden? Of een concrete samenwerking met Anders Georganiseerd sporten op te zetten? Nemen beide een concurrentiepositie tegenover elkaar aan? Welk kader heeft de Vlaamse overheid hierover uitgetekend? Of is het de lokale overheid die een kader moet scheppen? De schotten moeten doorbroken worden en een meer geregistreerde koppeling tussen verschillende sporen in de sportsector moet gelegd worden tussen enerzijds de competitieve en recreatieve sport en anderzijds de Anders Georganiseerde sport. De huidige ontwikkelingen vragen een nieuwe structuur waarbij complementariteit centraal staat.

De vaststelling is dat veel allochtone sportclubs zich niet altijd aansluiten bij de bestaande federaties. Federaties moeten zichzelf op dat vlak in vraag stellen. Dekkt de vlag de lading nog? Dit is een proces dat tijd, kennis – en ervaringsopbouw vraagt, maar ook good will.

In Vlaanderen moeten we met grote langdurige projecten in het kader van sport & interculturaliteit durven uitpakken, met concrete doelstellingen en voldoende middelen. Bijvoorbeeld door op grote schaal clubs te ondersteunen m.b.t. interculturaliteit. Het vierjarig programma 'meedoen alle jeugd door sport' in Nederland kan een inspirerend voorbeeld zijn. Het doel van het programma was om allochtone jeugd uit kansarme stadswijken toe te leiden naar sportverenigen. Ook Vlaanderen heeft nood aan grootschalige programma's waar praktijkrelevante tools uit gedestilleerd worden.

Via project – of impuls subsidies moeten kleinschalige praktijken expliciet gestimuleerd worden om samen te werken met andere sectoren in het kader van sport en interculturaliteit. Idealiter worden projecten vanuit de overheid flexibel opgevolgd door coachende visitaties op het terrein met aandacht voor reflectie, heroriëntering, telefoongesprekken, eerder dan een loutere controlerende dossieropvolging op papier. Maximaal vraagt dat een ander profiel van dossierbehandelaars. Dit zou de kwalitatieve veranderingsprocessen stimuleren en de kans bieden om in te spelen op knelpunten.

Nood aan sectoroverschrijdende samenwerking in Brussel hoofdstedelijk gewest

Er is nood aan meer samenwerking tussen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap en de VGC op het vlak van sportinfrastructuur in Brussel. Er zou bijvoorbeeld in een sportcentrum kunnen geïnvesteerd worden dat een uitvalsbasis is voor sportkampen.

De VGC zou een netwerk moeten opstarten tussen clubs, buurtsport en de gemeentelijke sportdiensten.

Sportfederaties moet extra incentives krijgen als ze ook investeren in Nederlandstalige sportclubs in Brussel. Immers, de federaties zijn weinig actief in Brussel terwijl er een tekort is aan Nederlandstalige clubs.

VTS proefprojecten: De Vlaamse Trainerschool zou zich meer moeten richten op de Brusselse situatie. Zo kunnen er kleine ad hoc-projecten worden opgezet bijv met zelforganisaties die drempels kunnen identificeren voor de instroom van etnisch-culturele minderheden in de opleidingen. De VGC zou hierbij faciliterend kunnen optreden.

7.4.3 Aanbevelingen

1) Samenwerking sport en integratiesector

Een structurele samenwerking tussen sport – en integratiesector rond

- a. Secundaire inburgeringstrajecten binnen centrumsteden rond vrijetijdsparticipatie
- b. Adviserende functie binnen het ontwikkelen van Vlaamse en lokale plannen en acties
- c. De mogelijkheid om gezamenlijk middelen in te zetten voor gemeenschappelijke acties
- d. Het uitwerken van combinatiefuncties op lokaal niveau.

Deze afspraken kunnen geformaliseerd worden op Vlaams niveau in een intentieverklaring tussen de minister van Sport en de minister van Inburgering.

2) Uitbreiding FOLLO-systeem

Een uitbreiding van het FOLLO-systeem in het kader van Brede scholen met een sportaanbod waarbij sectoroverschrijdende samenwerking centraal staat. Hierbij moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen het sportaanbod van de Brede Scholen, Schoolsport, Buurtsport en de sportdiensten.

3) Kapstokken voor de sportsector

Er moet een duidelijk kader van ontwikkelde sporen in de sportsector komen. Enerzijds vanuit de nood aan een eigen sportstatuut van buurtsport dat hen niet betonneert tot een aparte 'minder gewaardeerde' sector maar wel als een sector complementair aan clubsport. Anderzijds om een bewustzijn van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen en de invloed op de sportsector zichtbaar te maken.

4) Ondersteuning vanuit belendende sectoren

Enerzijds moet de traditionele werking van clubs zich positief ontwikkelen tot een harmonische samenwerking met het Anders Georganiseerd sporten en kunnen ze ook inspelen op veranderingen in de samenleving. Anderzijds hebben de traditionele clubs ook een verantwoordelijkheid rond brede sportparticipatie. Op dit vlak is er nood aan concrete ondersteuning van belendende sectoren naar clubs binnen een lokale context. De integratiesector moet zich meer engageren in de klassieke sportclubs.

5) Sportdiensten als facilitator

In het profiel van sportdiensten moet duidelijk hun rol als facilitator omschreven worden. Hun werking mag niet gelegitimeerd worden op basis van bereikte doelgroepen, maar op basis van kwalitatieve samenwerkingsverbanden die de sportdienst aangaat in functie van concrete doelstellingen.

7.5 Competentie-ontwikkeling door sport

Sport kan een sterke invloed hebben op het aanleren van sociale competenties zoals samenwerken, verantwoordelijkheid opnemen, communicatieve vaardigheden, enz. Door deel te nemen aan sportactiviteiten leren mensen sociale competenties die nuttig zijn voor het functioneren in de samenleving.

Er moet ook aandacht gaan naar talent detectie en –ontwikkeling. Bij talentdetectie gaat men op zoek naar jongeren met potentieel voor een hoog prestatieniveau. Het is belangrijk dat zij vroeg worden ontdekt zodat de talentvolle sporters zo optimaal mogelijk begeleid kunnen worden.

7.5.1 Vaststellingen

Sport als middel voor het ontwikkelen van competenties in een breder sociaal perspectief krijgt het laatste decennia meer en meer aandacht. Het effect van sport op de sociale ontwikkeling is echter moeilijk te definiëren. Het wordt steeds in algemene en vage termen omschreven die verwijzen naar de mogelijk sociale functies en betekenissen van sport. Vaag geformuleerde doelstellingen zijn moeilijk te realiseren. Fred Coalter omschrijft dit als ‘ill-defined interventions with hard to follow outcomes...’ Het meten van de effecten van interventies is bijzonder moeilijk. M. Theeboom pleit voor een helder conceptueel kader rond de onderliggende intermediaire mechanisme van voorbeelden van goede sportplusinitiatieven. Ook Fred Coalter, professor aan de universiteit van Stirling stelt dezelfde kritische vraag. De sociale rol van sport met betrekking tot sociale inclusie is nog te vaag te omschreven. De veronderstellingen worden beperkt gestaafd met vage doelstellingen, weinig analyse en op basis van veronderstellingen. Een labiele basis voor beleid en initiatieven.

F. Coalter spreekt van de Black of Magic Box waar kinderen en jongeren door sportbeoefening een veranderingsproces ondergaan op vlak van gedrag en vaardigheden. Sport kan dit verwezenlijken. Het is niet sport op zich maar de sportervaring die dit mogelijk maakt. De hamvraag is “welke voorwaarden zijn noodzakelijk om gunstige effecten te verkrijgen?” Het gaat hem niet over wat je doet, maar hoe je het doet. Bij de sportbeoefening moet een klimaat van vertrouwen en motivatie aanwezig zijn. De pedagogische deskundigheid van jeugdwerkers gecombineerd met de sporttechnische competenties van sportbegeleiders. Sport kan een bijdrage leveren op sociaal vlak, maar de activiteit moet gekaderd zijn in een langetermijnswerking waar positieve sociale ontwikkeling centraal staat. Er moeten realistische verwachtingen gesteld worden aan de sport. Een belangrijk citaat van F. Coalter: “there’s nothing as practical as a good theory”.

7.5.2 Visies en meningen

Met betrekking tot sport kunnen op drie vlakken competenties ontwikkeld worden:

1. competenties in de sport zelf: sporttechnisch en doorstroom binnen de klassiek georganiseerde sport: trainers, begeleiders, bestuursleden...
2. competenties opgedaan in de sport die invloed hebben op de ontwikkeling van een individu: sociale vaardigheden, talentontwikkeling, communicatieve vaardigheden,...
3. competentie-ontwikkeling door sport die een invloed hebben op de samenleving: bevorderen van sociale cohesie, gemeenschapsvorming, sociaal netwerk bevorderen. Een maatschappelijk model naast het individuele model.

De sportsector wordt aangesproken om mee te werken aan tewerkstellingsprojecten waarbij mensen via sport de stap naar de arbeidsmarkt zetten. Zo gebruikt bijv. Open Stadion de kracht van sport om mensen naar werk toe te leiden. We hebben het hier m.a.w. zowel over tewerkstelling in de sport zelf (vb art. 60) als over competenties die ontwikkeld worden in de sport en een opstap naar werk kunnen betekenen.

Het EVC-verhaal in de sport kent het laatste decennium een wildgroei aan instrumenten, denkkaders en terminologie. Er is een blijvend dilemma rond sporttechnische versus andere competenties, waarbij voornamelijk vastgesteld wordt dat het sporttechnische aspect hoger gewaardeerd wordt dan andere verworven vaardigheden. Hierdoor wordt de maatschappelijk rol en meerwaarde van sport niet erkend en niet optimaal benut. Sport wordt nog te vaak enkel als doel omschreven en niet als middel. Het moet gaan om een EN-EN verhaal: sport als doel en als middel.

Tegelijkertijd zou het naïef zijn te stellen dat men automatisch sociale competenties verwerft door te sporten. Er moeten bepaalde randvoorwaarden vervuld zijn, randvoorwaarden die tegemoetkomen aan de verscheidene participatiedrempels die doelgroepen ervaren. Momenteel is er nog relatief weinig onderzoek naar de sociale aspecten van sport. Kunnen daar gemeenschappelijke factoren worden uit gedestilleerd? Het is zeker niet afhankelijk van structuren (op alle niveaus kunnen projecten slagen of mislukken). Er is nood aan evidence based onderzoek rond kritische succesfactoren waarbij aandacht is voor de interactie van individuen.

Opportunities voor talentdetectie van jonge sporters kunnen bijvoorbeeld gecreëerd via aangepaste, nabije, toegankelijke infrastructuur (bv. zaalvoetballer Borgerhout die via verdere stappen het tot professioneel voetballer heeft gebracht), via samenwerking tussen asielcentra en sportdiensten waardoor goede talenten kunnen doorstromen (bv. gevluchte topsporters), of via het gelijkschakelen van diploma's. Momenteel worden gevluchte topsporters niet doorverwezen, en krijgen jongeren uit kansengroepen minder de kans om door te stromen naar topsport. Voor kwetsbare groepen in het algemeen is het daarenboven niet evident om hun sporttalent te ontwikkelen en verder te professionaliseren.

Hier speelt ook de functie die rolmodellen hebben in het kader van het bevorderen van sportparticipatie (cfr thema discriminatie): de voorbeeldfunctie van jonge mensen die zich positief profileren in de sport zorgt voor een aanzuigefect naar sport, door eenvoudigweg te zorgen voor een grote herkenbaarheid. Hoewel dit principe eenvoudig is, is het niet zo evident om op een genuanceerde wijze in de praktijk te brengen, omdat niet iedereen geconfronteerd wil worden met

zijn of haar negatief verleden. Het mag dus geen propaganda zijn van 'american dream'-stories, maar moet uitgebalanceerd en genuanceerd aangepakt worden.

Welke rol kan het onderwijs opnemen? Er is nood aan een aangepaste opleiding in het tweedekansonderwijs, gekoppeld aan bestaande tewerkstellingsprojecten, bv. binnen buurtsport. Momenteel vinden dergelijke initiatieven geen onderwijspartner om opleidingen te genereren. Het is ronduit onvoldoende om dergelijke projecten toe te wijzen aan de vrijwillige inzet van geëngageerde individuen, een professioneel kader voor deze functies is belangrijk. Dit geldt ook in de twee richtingen: als sport wordt gebruikt als opstap naar tewerkstelling en iemand verschillende opleidingen volgt, kan dit niet uitsluitend resulteren in een job als 'vrijwilliger'. Een concrete mogelijkheid voor professionalisering van de sport kan erin bestaan de ondersteuning van clubs, naast de actuele ondersteuning vanuit sportdiensten, te laten gebeuren door vrijwilligers uit de clubs zelf. Zij zouden als vrijwilliger moeten kunnen doorstromen om clubondersteuning te bieden. Dat kan bijvoorbeeld via een statuut van semi-agorale arbeid. Dat zou goedkoper en efficiënter zijn dan het huidige systeem van betaalde professionals .

Het thema 'competentie-ontwikkeling door sport' werd op basis van bovenstaande losstaande vaststellingen en bedenkingen geclusterd in vier subthema's:

A. Tewerkstelling

Binnen de sportsector kan actief gewerkt worden rond tewerkstelling. Projecten in de sportsector kunnen zorgen voor een in- en doorstroom van etnisch culturele minderheden.

- Projecten als buurtsportbegeleiders en andere die hun nut bewijzen, behouden en versterken
- Pilotprojecten in grote steden vertalen naar kleinere steden en gemeenten die er bewust voor kiezen. Die mogelijkheid moet op Vlaams niveau worden gecreëerd.
- Model rond sport en tewerkstelling: Zien we toeleidingstrajecten als doorstroom naar een ruimere arbeidsmarkt of als permanente tewerkstelling?

Het gaat om het verwerven van competenties binnen de sport om zowel de verworven competenties verder te ontwikkelen in een professionele sportsetting of binnen de ruimere arbeidsmarkt.

B. Rol onderwijs

Bachelor en masteropleidingen binnen lichamelijke opvoeding, sportmanagement – en beleid moeten gestoffeerd worden met programma-onderdelen van sociaal werk en sociale agogiek. In deze sociale richtingen moeten ook sport en haar sociaal agogische meerwaarde geïntroduceerd

worden. Het gaat om tweerichtingsverkeer waarbij kennis en kunde binnen diverse sectoren rond sport en interculturaliteit verworven wordt.

Suggesties:

- Binnen hogescholen in richtingen sportmanagement en 'sport en bewegen' ook vakken als diversiteit en interculturaliteit meenemen en in elk vak meer aandacht geven aan het omgaan met etnisch culturele diversiteit.
- Stages binnen andere settingen. Bijvoorbeeld bachelors LO binnen buurtsport of jeugdwelzijnswerk, maatschappelijk assistenten op een sportdienst of een sportfederatie, etc..
- De inhoud van klassieke vakken is vaak achterhaald en zit vol met oude concepten. Er is samenwerking nodig met de integratiesector die de vakinhouden mee onder de loep neemt en voorstellen kan doen om deze meer aan te passen aan de huidige samenleving.

De sportsector moet verder op zoek naar flexibele onderwijspartners om een specifieke opleiding te voorzien rond sport en bewegen die vlot aansluit bij tewerkstellingsprojecten. Binnen het tweedekansonderwijs zou ook onderwijs rond sport moeten voorzien worden. Is er geen watervalprincipe rond sportonderwijs in het secundair? Zijn er voldoende BSO-scholen die sportopleidingen voorzien? Biedt de kwaliteit van de sportopleidingen in ASO-opleiding voldoende kansen?

C. Rolmodellen en individuele ontwikkeling

Heel wat jongeren vervullen een functie als rolmodel binnen het jeugdwerk of binnen sport. Daar zou meer oog moeten voor zijn. Personen met status, vertrouwenspersonen en ervaringsdeskundigen binnen etnisch culturele minderheden kunnen fungeren als rolmodellen om kinderen en jongeren te stimuleren en mede – eigenaar te worden van sportinitiatieven. Een concrete piste is het bevestigen van een clause in topsportcontracten om een aantal keren per jaar op wijkpleinen te komen waar buurtjongeren sport beoefenen. Dit mag echter geen losstaand gegeven zijn maar moet passen binnen een ruimer sensibiliseringsproces. Ook ex-topsporters zouden deze rol kunnen vervullen. De impact van topsporters is groot, werkt motiverend en geeft de kinderen een zelfwaardegevoel. Op die manier wordt een link gelegd tussen topsport en breedtesport. Ook topsport kan een maatschappelijke rol opnemen en het Anders Georganiseerd sporten waarderen. Jongeren worden zo gemotiveerd om talent te ontwikkelen.

Er is nood aan kwalitatief praktijkonderzoek om acties en gegevens in kaart te brengen m.b.t. persoonlijke ontwikkeling door sportbeoefening. Hoe werken sportparticipatieve initiatieven? Wat zijn randvoorwaarden om tot resultaat te komen? Het is noodzakelijk succesverhalen uit te dragen, positieve en negatieve praktijken te ontsluiten. Er is nood aan concrete tools en omschrijving van kritische succesfactoren. Hierbij twee belangrijke kanttekeningen:

- duidelijke omschrijving wanneer men spreekt over een good practice
- onderzoek moet praktijkrelevant zijn waarbij de praktijk niet enkel leverancier is van data maar ook actief consulteert en aanstuurt zowel bij de aanvang als tijdens het onderzoek. Bijvoorbeeld praktijkwerkers zetelen in een stuurgroep van academisch onderzoek. De brug tussen de praktijk en academici moet gelegd worden.

Wat betreft de link tussen sport en preventiewerk: in Brussel werken veel professionelen in het preventiewerk. Het zou goed zijn om jongeren een alternatief te bieden, een kans om iets te doen, zoals sporten, in plaats van hen voordurend te wijzen op wat niet mag. In dat kader zou het interessant zijn om preventiewerkers in te ruilen voor sportbegeleiders of een combinatie mogelijk te maken. We moeten diversiteitsvriendelijker werken, nagaan wat we als lokaal beleid kunnen veranderen om diversiteit mogelijk te maken in plaats van iets te doen gericht naar doelgroepen. Hierbij moeten alternatieven gezocht worden en kruisbestuiving van sectoren mogelijk gemaakt worden.

D. Competenties

- Welke competenties kan je opdoen door sport? Wat is het verschil met andere takken? Welke link is er met Elders Verworven Competenties? Wat is de effectiviteit op het vlak van tewerkstelling? Ook hier is nood aan onderzoek... zowel op vlak van individuele ontwikkeling, integratie, als maatschappelijke ontwikkeling.
- De verhouding tussen het sporttechnische en het sociale moet meer in evenwicht zijn. Middelen moeten uit verscheidene sectoren komen: met een combinatie van sport als doel en sport als middel.

7.5.3 Aanbevelingen

De werkgroep doet aanbevelingen mbt competentie-ontwikkeling binnen sport op vier domeinen:

1) Onderzoek

Er is longitudinaal praktijkrelevant onderzoek nodig naar kritische succesfactoren voor sociaal-sportieve initiatieven naar kansengroepen waarbij de praktijk actief geconsulteerd wordt.

2) Afspraken tussen ministers van Onderwijs en Sport

Er zijn overeenkomsten wenselijk tussen de minister van sport en de minister van onderwijs rond volgende thema's:

- sportopleiding inrichten binnen tweedekansonderwijs.
- aandacht hebben voor de meerwaarde van sport binnen sociale richtingen. Sociaal cultureel werk verbreden naar sociaal-sportief werk.
- binnen sportopleidingen gastcolleges organiseren rond sociale thema's, interculturaliteit en het werken met doelgroepen.

3) Mogelijkheden van sociale tewerkstelling

Er moeten mogelijkheden onderzocht worden voor sociale tewerkstelling in de sport gekoppeld aan een stevige professionele stam bijvoorbeeld buurtsport. Hierbij kan men zich baseren op huidige ervaringen en vastgestelde hiaten.

4) Professionaliseren van vrijwilligers

De klassieke vrijwilligerssector heeft nood aan professionalisering onder andere door het uitwerken van een statuut voor vrijwilligers als semi-agorale arbeid.

4) Interculturaliteit in opleidingen

Trainers- (zowel initiator als B-niveau) en andere opleidingen (bijvoorbeeld navorming voor docenten of opleidingen georganiseerd door de federaties) moeten intercultureel worden gemaakt door:

a) meer mensen uit de praktijk (met ervaringen op het interculturele terrein) uit te nodigen voor gastcolleges. Deze experts zijn te vinden in al bestaande expertendatabanken.

b) interculturaliteit en voorbeelden daarrond te verweven in de totaliteit van de cursusteksten

c) aspecten van cursus bewegingsanimateur moeten mee opgenomen worden in de VTS opleiding

d) de ervaringen binnen de VTS opleiding moeten doorgegeven worden aan andere initiator-opleidingen. Aandacht moet gaan naar een goede afstemming tussen het sporttechnische en algemene gedeelte. Er moet op zijn minst een aanzet rond diversiteit in deze opleidingen zitten (ruimer dan fiches). Meer gespecialiseerde opleidingen kunnen dan via bijscholingen worden georganiseerd. Er moet via verschillende kanalen op alle niveaus (onderwijs, sport, integratie, ...) rond interculturaliteit gesensibiliseerd worden.

7.6 Vrijwilligers bereiken, behouden en opleiden

Vrijwilligerswerk is een belangrijk onderdeel van de maatschappij. Via vrijwilligerswerk tonen burgers maatschappelijke betrokkenheid en dragen ze bij aan het functioneren van de maatschappij. Vrijwilligerswerk heeft ook een grote economische waarde. In veel sectoren (vb. zorgsector, sportsector) leveren vrijwilligers een onmisbare bijdrage zonder wie de dienstverlening niet naar behoren kan worden uitgevoerd. Dit geldt niet in het minst ook voor de sportsector.

De activiteiten die onder de term vrijwilligerswerk vallen zijn zeer divers. Het fluiten van een amateurvoetbalwedstrijd, zetelen in een raad van bestuur, folders verspreiden voor een politieke campagne, voorlezen op school; het zijn allemaal vormen van vrijwilligerswerk. De topologie van Handy (1988) onderscheidt drie vormen van vrijwilligerswerk. Het uitgangspunt bij deze indeling is de motivatie van waaruit mensen vrijwilligerswerk verrichten.

Een eerste vorm van vrijwilligerswerk vertrekt vanuit de achtergrond van wederzijdse steun. Het principe van voor elkaar, door elkaar staat centraal. De oorsprong van deze vorm van vrijwilligerswerk ligt bij groepen en mensen die met het oog op hun gemeenschappelijke belangen organisaties hebben opgericht om elkaar te helpen (bv. zelfhulpgroepen). Het betreft hier ook organisaties die gericht zijn op het samen uitoefenen van een vrijetijdsbesteding (vb. sportclubs, hobbyclubs).

Bij de tweede vorm van vrijwilligerswerk vanuit de achtergrond van dienstverlening zetten mensen zich vrijwillig in voor anderen binnen organisaties die gericht zijn op dienstverlening voor de bevolking in het algemeen (bv. brandweer, bibliotheken en scholen).

Bij de derde vorm van vrijwilligerswerk vanuit de achtergrond van actief burgerschap staat de maatschappelijke inbreng centraal. Via maatschappelijke, politieke en belangenorganisaties kunnen mensen mee richting geven aan de samenleving (bv. Greenpeace, Amnesty International). Hoewel de achtergronden van waaruit mensen zich vrijwillig inzetten verschillen, zijn er in de aard van de activiteiten een aantal belangrijke overeenkomsten. Bij alle vormen van vrijwilligerswerk geldt dat mensen zich belangeloos en ongedwongen inzetten voor anderen of de maatschappij als geheel. Het gaat om onbetaalde activiteiten in een organisatie. Deze aspecten komen ook naar voor in de formele definitie van vrijwilligerswerk:

1. Vrijwilligerswerk is elke activiteit die onbezoldigd en onverplicht wordt verricht, ten behoeve van één of meer personen, andere dan degene die de activiteit verricht, van een groep of organisatie of

van de samenleving als geheel; die ingericht wordt door een organisatie anders dan het familie- of privé-verband van degene die de activiteit verricht; en die niet door dezelfde persoon en voor dezelfde organisatie wordt verricht in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een statutaire aanstelling.

2. De vrijwilliger is elke natuurlijke persoon die een activiteit verricht zoals omschreven in punt 1.

3. Een organisatie is elke feitelijke vereniging of private of publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk die werkt met vrijwilligers.

Met deze definitie wordt vrijwillige inzet in ongeorganiseerd verband zoals informele hulp en mantelzorg uitgesloten. Deze vormen kan men niettemin zien als vormen van vrijwilligerswerk die evenveel maatschappelijke betrokkenheid tonen.

7.6.1 Vaststellingen en analyses uit onderzoek

Vaak wordt aangenomen dat vrijwilligerswerk in de samenleving in een neerwaartse spiraal zit. Wanneer we echter de resultaten van de beschikbare surveys bekijken, zien we dat de deelname aan het vrijwilligerswerk vrij stabiel gebleven is. Dit geldt zowel voor Vlaanderen als andere Europese landen. Bovendien behoort Vlaanderen met 38% vrijwilligers tot de best presterende landen van de Europese Unie. Het aantal vrijwilligers bleef de afgelopen jaren dan wel stabiel, de aard van de vrijwillige inzet veranderde doorheen de jaren. Een studie uit 2009 van het HIVA (Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving) toont aan dat vrijwilligers vaker dan vroeger een gericht engagement opnemen. Men zet zich in voor korte duur en voor een meer afgebakend engagement. Vroeger waren vrijwilligers leden van een vereniging die bereid waren het hele takenpakket dat daarbij hoort op zich te nemen. Nu komt het vaker voor dat vrijwilligers een specifieke taak opnemen of dat ze zich engageren voor een specifiek project of een afgebakende periode. Vrijwilligers zijn ook kritischer geworden. Ze zeggen sneller waar het op staat en verwachten ook dat er met hen rekening wordt gehouden. Ze doen niet zomaar wat er gevraagd wordt maar willen een onderbouwde vraag. De kritische vrijwilliger moet voortdurend overtuigd worden van zijn engagement. Hiermee samenhangend verwachten vrijwilligers ook een zeker professionalisme en kwaliteitsniveau van een organisatie. Men verwacht duidelijke afspraken en goede informatie.

Sommige organisaties kampen met gebrek aan vrijwilligers en blijken bovendien niet goed in staat om nieuwe doelgroepen zoals jongeren en mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te betrekken. Bij sommige organisaties is de nood zo hoog dat zelfs hun voortbestaan bedreigd wordt.

Dat staat in contrast met andere opvallende voorbeelden zoals voetbalclubs in stedelijke gebieden waar het ledenbestand in sneltempo aan het verkleuren is.

Uit Nederlands onderzoek blijkt dat mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond over het algemeen minder participeren aan georganiseerde vormen van vrijwilligerswerk. Wel blijkt dat tweede generatie mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond een grotere bereidheid tonen om deel te nemen aan het vrijwilligerswerk. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat zij meer vertrouwd zijn met het fenomeen vrijwilligerswerk.

De situatie in Vlaanderen met betrekking tot de participatie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aan het vrijwilligerswerk is vergelijkbaar met de situatie in andere landen. Studies in het Verenigd Koninkrijk laten eveneens zien dat ook daar mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond minder participeren aan vrijwilligerswerk. Zij zijn wel zeer actief in de eigen organisaties maar zij beschouwen deze inzet niet als vrijwilligerswerk. Verklaringen hiervoor zijn zowel aan de kant van de mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond als aan de kant van vrijwilligersorganisaties te zoeken. Vrijwilligersorganisaties zijn vaak minder toegankelijk voor mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. De werk- en omgangsvormen sluiten te weinig aan bij hun achtergrond. Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond zelf zijn vaak niet vertrouwd met het concept vrijwilligerswerk. Daarnaast zijn zij vaker lager opgeleid en hebben vaker een lagere sociaal-economische situatie. Factoren waardoor mensen in het algemeen minder actief zijn in het vrijwilligerswerk. Volgens de VRIND-publicatie van 2003 is de geringe deelname van jongeren uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aan het vrijwilligerswerk grotendeels te verklaren door de scholingsgraad en in mindere mate door etnisch-culturele achtergrond. Ook de mate van maatschappelijke participatie speelt hierbij een rol. Onderzoek toont aan dat mensen die vrijwilligerswerk doen gemiddeld vaker participeren in sociaal-maatschappelijke verbanden.

Niet alleen sociaal-economische factoren zijn van invloed op het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk door mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, ook de bekendheid met en de verwachtingen ten aanzien van vrijwilligerswerk spelen een rol. Uit onderzoek blijkt dat het concept vrijwilligerswerk niet in alle landen van herkomst als zodanig bestaat. Mensen zetten zich wel in voor anderen maar deze vorm is minder geformaliseerd. Vaak wordt gesuggereerd dat de beperkte participatie van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aan vrijwilligerswerk gecompenseerd wordt door een grotere inzet bij informele vormen van hulpverlening. In voormalige communistische landen heeft vrijwilligerswerk zelfs een negatieve

connotatie omdat het geassocieerd wordt met 'vrijwillige verplichting' gestimuleerd door de overheid. Daarnaast speelt het persoonlijk contact een belangrijke rol. De belangrijkste motieven voor een vrijwilliger om aan vrijwilligerswerk te beginnen is simpelweg omdat het je gevraagd wordt.

Ook in hoefde van verantwoordelijken van vrijwilligersorganisaties spelen een aantal drempels waardoor mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond minder geneigd zijn om vrijwilligerswerk te doen. Zo blijkt dat organisaties vaak te rigide blijven vasthouden aan de manier waarop men de dingen al jaren doet (vergaderen, het werk verdelen, de manier waarop iets moet uitgevoerd worden). Mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond zijn welkom om vrijwilligerswerk te doen maar enkel op een manier die door de organisatie is vastgelegd. Daardoor is er weinig ruimte voor de eigen inbreng van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en hebben zij het moeilijker om zich thuis te voelen in een organisatie. Ook de manier waarop organisaties vrijwilligers rekruteren is een belangrijke reden voor de moeizamere instroom van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond als vrijwilliger. De werving van vrijwilligers vindt vooral plaats binnen eigen kringen van familie, vrienden en bekenden. Dit is voor veel organisaties de meest eenvoudige manier van werken die ook voor continuïteit zorgt.

In de studie over de Vlaamse sportclubs (Blosso-enquête 2002-2004) werd aandacht besteed aan de problematiek van het gebrek aan trainers en gekwalificeerde trainers. Hoewel iedereen het er over eens is dat kwaliteit van primordiaal belang is, blijkt dit op het terrein nog niet zo te zijn. 25 procent van de sportclubs heeft helemaal geen trainer. Van alle sportclubs heeft 75 procent minimum één trainer. Maar van deze sportclubs (met 1 trainer) heeft 54 procent van de trainers geen kwalificatie of diploma. Dit betekent dat 62 procent van de Vlaamse sportclubs over niet één gekwalificeerde trainer beschikt. Wat de sportbegeleiding van de jeugd in de sportclub betreft, is het tekort aan gekwalificeerde trainers nog groter. Slechts 47 procent van de clubs (met 1 trainer) beschikt over een jeugdtrainer en van deze jeugdtrainers heeft meer dan de helft (57 procent) geen diploma. In deze studie wordt ook vastgesteld dat meer en meer sportclubs kampen met een tekort aan vrijwilligers en meer nood hebben aan professionele omkadering binnen hun sportclub. Een groter aantal trainers van allochtone origine kan als rolmodel stimulerend werken.

7.6.2 Visies en meningen

Om het interculturaliseringsproces in de sportsector te bevorderen moet de sector tot structurele kennisontwikkeling komen met betrekking tot het thema. Verschillende sectoren moeten daarom bruggen slaan. Hier is een belangrijke rol voor de integratiesector weggelegd. Het Kruispunt

Migratie-Integratie zou een voortrekkersrol kunnen opnemen in het ontwikkelen van specifieke kennis rond sport en interculturaliteit. De bestaande kennis die door bijvoorbeeld De8 werd opgebouwd kan op die manier gedeeld worden met andere integratiecentra zodat sportactoren in heel Vlaanderen hier terecht kunnen voor vorming en begeleiding. Belangrijk hierbij is dat de integratiecentra de ruimte hebben om zich te kunnen onderdompelen in de sportsector door bijvoorbeeld mee te helpen op activiteiten, deel te nemen aan stuurgroepen, enz. Op die manier krijgt de integratiesector voeling met de specifieke eigenheid van de sportsector en kan ze haar aanbod daarop afstemmen.

Lokale sportdiensten zouden de regisseurs moeten zijn van het lokale sportbeleid. Zij moeten lokale organisaties en –diensten samenbrengen en samenwerking initiëren. Sportdiensten zijn echter nog te vaak enkel of hoofdzakelijk bezig met het ontwikkelen van een aanbod (kampen, sportpromotie, ...) en nemen deze regiefunctie te weinig op. Zij zijn ook nog te weinig op de hoogte van de verschillende actoren (integratiedienst, samenlevingsopbouw, enz.) in hun stad of gemeente waarmee kan samengewerkt worden rond sociale thema's. Vooral kleine sportdiensten zijn gebaat bij het smeden van allianties met andere organisaties en diensten. Soms spelen er ook andere factoren mee waardoor sportdiensten moeilijker kunnen werken rond bepaalde sociale thema's. Zo is het belang van het werken rond doelgroepen in kleine gemeenten vaak minder prangend dan in een stad. In kleinere gemeentes bestaan sportdiensten vaak uit slechts één persoon die in sommige gevallen zelfs niet full-time voor de sportdienst werkt. Daarnaast zijn sportdiensten ook afhankelijk van de keuze die het lokale beleid maakt.

Om vrijwilligers in sportclubs te begeleiden is er nood aan verenigingsondersteuning. Dit vraagt opgeleide mensen. Daarnaast zijn vrijwilligers in hoofdzaak bezig met alle kleine taken in de club. Hier liggen mogelijkheden om via sociale tewerkstelling clubs te laten ondersteunen (bijv. logistiek). Dit vraagt echter een goede omkadering voor de mensen die via sociale tewerkstelling aan de slag gaan. De ervaringen uit de proeftuinen, die zich bovendien allemaal in de context van de anders georganiseerde sport afspelen, kunnen in deze verrijkend zijn. Het is dan ook belangrijk dat deze ervaringen met de hele sportsector worden gedeeld.

Campagnes op Vlaams niveau kunnen hun nut hebben maar moeten op maat gebeuren. Nu gebeuren activiteiten in het kader van dergelijke campagnes vaak tijdens de week en overdag. Het heeft ook geen zin om middelen te spenderen aan campagnes om mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te bewegen om vrijwilligerswerk te doen. Wel kan er gerichte informatie over

het wat en hoe van vrijwilligerswerk aan nieuwkomers worden aangeboden via de inburgeringstrajecten.

Sportclubs moeten overtuigd worden van de noodzaak om actief vrijwilligers uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond aan te spreken. Nu gebeurt dit vaak niet omdat men uitgaat van het vooroordeel dat 'ze dat toch niet doen in hun cultuur'. Uit onderzoek blijkt dat 2de en 3de generatie mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond wel een zekere bereidheid tonen om vrijwilligerswerk op zich te nemen. Clubs moeten veel actiever naar deze mensen toestappen.

Daarnaast wordt het werk voor vrijwilligers steeds moeilijker gemaakt. Er moet over allerlei zaken gerapporteerd worden aan de federaties en er is veel administratieve rompslomp. Daardoor blijft weinig tijd over om actief naar mensen toe te stappen om ze te overtuigen vrijwilligerswerk op zich te nemen.

We moeten op zoek naar manieren om interculturaliteit mee te geven in de brede waaier aan opleiding voor vrijwilligerswerk binnen het ruime sportgebeuren. We moeten streven naar een inclusieve manier van werken. Immers, vrijwilligers komen met allerlei mensen in contact, het is van belang dat ze geïnformeerd en gesensibiliseerd worden. Het thema zou ook mee opgenomen moeten worden in opleidingen die niet specifiek over het thema gaan. Daarnaast moet er ook samengewerkt worden met opleidingen in andere sectoren zoals bijvoorbeeld de monitoropleidingen in het jeugdwerk. Deze slagen er bovendien beter in mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond te bereiken dan dat bij de sport-opleidingen het geval is. Ook via buurtsport kunnen mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond richting VTS worden toegeleid.

Er bestaan heel wat opleidingen, vormingen en bijscholingen waar de sportvrijwilliger een beroep kan op doen. Door de weinige transparantie vinden mensen (ook etnisch-culturele groepen) niet altijd hun weg. Ook het (juridisch) taalgebruik en administratieve rompslomp zijn vaak een drempel voor vrijwilligers om aan een opleiding deel te nemen. Dit geldt voor iedereen en niet enkel voor etnisch-culturele groepen. We moeten veel meer trachten te mainstreamen door uit te gaan van concrete noden en knelpunten. Een opleiding vzw wetgeving bijvoorbeeld is voor heel wat vrijwilligers een zware opgave. We moeten dergelijke opleidingen screenen en kijken waar we deze kunnen vereenvoudigen.

7.6.3 Aanbevelingen

1) Samenwerking sport- en integratiesector

Sportdiensten en integratiesector moeten de handen in elkaar slaan. De integratiesector krijgt de opdracht intensiever te werken in de sportsector om vandaaruit interculturaliseringsprocessen op te starten.

2) Regierol van de sportdiensten

Sportdiensten moeten meer een regiefunctie opnemen door zelf bruggen te bouwen met de integratiesector en andere sectoren en zelf interculturele competenties opbouwen. Wel moet er een duidelijke omschrijving gemaakt worden wat de regiefunctie voor sportdiensten precies inhoudt.

3) Toeleiding via inburgering

Via inburgeringstrajecten kunnen nieuwkomers geïnformeerd worden over vrijwilligerswerk in Vlaanderen en toegeleid worden tot het aanbod.

4) Samenwerking sport en onderwijs

Ook in de onderwijsinstellingen die toekomstige sportprofessionals opleiden moet meer aandacht gaan naar interculturaliteit. De minister van sport kan hier een aanzet geven door in samenwerking met de minister van onderwijs de opleidingen aan te passen.

5) Opleidingen animator linken

Mensen met een attest van jeugdanimator zouden best wel eens geïnteresseerd kunnen zijn in sport. We moeten de link leggen met het jeugdwerk door bijvoorbeeld na te gaan welke competenties gemeenschappelijk zijn. Zo zouden mensen met dit attest een aantal vrijstellingen kunnen hebben voor sportanimator en zo makkelijker kunnen doorstromen richting sport. We moeten hier de link leggen met het EVC-verhaal.

6) In kaart brengen van mogelijke opleidingsmogelijkheden voor vrijwilligers

Het vormingsaanbod, de opleidingen en bijscholingen waar sport een beroep op kan doen moeten in kaart worden gebracht en gecommuniceerd naar de sportsector.

8. Een actieplan sport en interculturaliteit

De bevindingen uit deze nota vormden de basis voor het uitwerken van een actieplan waarbij vanuit de aanbevelingen strategische en operationele doelstellingen omschreven worden. Aangezien meerdere aanbevelingen onder verschillende thema's terugkeren, werd bewust de keuze gemaakt om af te stappen van een thematische opmaak. Voorliggende strategische- en operationele doelstellingen werden dan ook thema-overschrijdend opgesteld. De zes thema's hebben een plaats gekregen binnen deze doelstellingen. Op die manier is de werkgroep er in geslaagd om een integraal actieplan op te stellen dat de nood aan een coherente en gelaagde aanpak illustreert. De werkgroep kwam tot de conclusie dat investeren in sport en interculturaliteit een stevige voedingsbodem kan vinden gekoppeld aan een sterk sportbeleid. De werkgroep formuleerde daarbij twee basisvoorwaarden:

- Expliciete aandacht voor de operationalisering van projecten naast de coördinatie. Dit vanuit de idee dat huidige projecten zich vaak te weinig op het concrete actieniveau situeren en de middelen teveel naar coördinatie gaan.
- Expliciete aandacht voor kwalitatieve processen als maatstaf voor de evaluatie van sportinitiatieven. Dit vanuit de idee dat interculturaliseringsprojecten op een kwalitatieve manier moeten beoordeeld worden en niet louter op basis van het dossier.

De werkgroep doet hierbij ook een oproep tot meer professionalisering van de sportsector. Bij de verdere uitwerking van de acties waar de minister verder wil op inzetten, pleit de werkgroep voor een sterke betrokkenheid van zowel de sportsector als de integratiesector.

SD 1: de sportsector voert een anti-discriminatiebeleid.

OD: De sportactoren melden gevallen van discriminatie aan bevoegde instanties.

Actie 1: De lokale en bovenlokale sportactoren promoten actief de meldpunten discriminatie.

Actie 2: Sportfederaties informeren en stimuleren gefaseerd hun scheidsrechters om vanuit hun functie een anti-discriminatiebeleid te voeren.

Actie 3: Federaties en sportdiensten stellen een contactpersoon aan die gericht kan doorverwijzen naar het meldpunt discriminatie en het centrum voor gelijke kansen.

SD 2: De sportsector voert een diversiteitsbeleid.

OD 1: De sport – en integratiesector hebben kennis over de relatie tussen sportdeelname, organisatievorm en herkomst

Actie 1: Bestaande monitoringssystemen zoals de integratiemonitor, de integratiekaart, VRIND en de participatiesurvey moeten ook informatie over de relatie tussen sportdeelname, organisatievorm en herkomst weergeven.

Actie 2: De beleidsvelden sport en integratie investeren samen in verklarend wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen sportdeelname, organisatievorm en herkomst.

OD 2: er is een aanbod voor sportactoren over constructief omgaan met diversiteit

Actie 1: Het kruispunt M-I ontwikkelt in samenwerking met de bovenlokale sportactoren een vormings – en begeleidingsaanbod gericht naar sportclubs waarbij de sportfederaties instaan voor het sportspecifieke en de sportdiensten voor de lokale context.

Actie 2: De VTS ontwikkelt een specifieke module op rond diversiteit en interculturaliteit waar trainers en initiators zich kunnen verdiepen in het thema en interculturele competenties ontwikkelen.

Actie 3: De VTS stimuleert een diverse instroom in de opleidingen en werkt hiervoor samen met intermediairen.

OD 3: het lokale sportbeleid kan beter omgaan met diversiteit.

Actie 1: Stedelijke overheden zetten beroepskrachten in die een brugfunctie uitoefenen tussen sport en andere beleidsdomeinen.

Actie 2: Lokale overheden investeren in het ontwikkelen van interculturele competenties van de professionele sportmedewerkers.

Actie 3: De overheid zet meer in op sociale economie-projecten met aandacht voor diversiteit in de lokale sportsector, bijvoorbeeld proeftuin buurtsportbegeleiders in opleiding.

Actie 4: De lokale sportdienst begeleidt clubs om in samenwerking met partners participatieprojecten op te zetten en in te dienen binnen het participatiedecreet.

Actie 5: De Vlaamse overheid investeert extra in stedelijke sportinfrastructuur in specifieke wijken om verscheidene doelgroepen beter te bereiken en een toegankelijke sportaanbod te voorzien.

OD 4: De sportfederaties en SVS moeten een duidelijk omschreven opdracht krijgen om aan diversiteitsbeleid te werken complementair aan de sportdiensten en hier gefaseerd in gestimuleerd worden

Actie 1: Bloso werkt in samenwerking met de sportfederatiesector een duidelijke omschreven sportspecifieke opdracht en stimulansen om aan een diversiteitsbeleid te werken uit.

Actie 2: Bloso werkt in samenwerking met de SVS een duidelijk omschreven sportspecifieke opdracht en stimulansen om aan een diversiteitsbeleid te werken uit.

OD 5: Vlaanderen versterkt zijn aanwezigheid in Brussel op het vlak van sport

Actie 1: De Vlaamse overheid en de Vlaamse Gemeenschapscommissie investeren met de steun van andere partners in een sportcentrum in Brussel die de basis is voor een werking, analoog aan sportcentra in de rest van Vlaanderen.

Actie 2: De sportfederaties krijgen extra incentives om te investeren in Nederlandstalige sportclubs in Brussel met specifieke aandacht voor personen met etnisch cultureel diverse achtergrond.

Actie 3: SVS continueert en versterkt haar werking in Brussel met specifieke aandacht voor scholen met een grote populatie kinderen met een etnisch culturele achtergrond. .

Actie 4: De Vlaamse Trainersschool zet in samenwerking met VGC een proefproject op in Brussel rond toegankelijke cursussen voor mensen met een andere moedertaal dan het Nederlands en dit naar analogie met het proefproject voor laaggeschoolden van de VTS in Antwerpen.

OD 6: Ouders zijn meer betrokken bij het sportgebeuren van hun kind.

Actie 1: De integratiesector ondersteunt de sportsector bij het betrekken van ouders van diverse afkomst in de sportparticipatie van hun kinderen.

Actie 2: De integratiesector ondersteunt de sportsector bij communicatie op maat van ouders van diverse afkomst.

Actie 3: De lokale sport - en integratiedienst bieden ondersteuning en begeleiding aan clubs rond ouderbetrokkenheid.

Actie 4: Er is een proeftuin binnen de anders georganiseerde EN georganiseerde sport rond betrokkenheid van ouders van diverse afkomst.

Actie 5: De sport – en integratiesector ontsluiten op de website www.sportendiversiteit.be goede praktijken met betrekking tot ouderbetrokkenheid.

OD 7: Vrouwen en meisjes van diverse afkomst nemen meer deel aan het lokale sportaanbod.

Actie 1: Er is een proeftuin rond sportparticipatie van vrouwen en meisjes van diverse afkomst binnen anders georganiseerde EN georganiseerde sport.

Actie 2: Lokale sportaanbieders nemen in overleg met de integratiedienst concrete initiatieven om sportparticipatie van meisjes en vrouwen van diverse afkomst te stimuleren.

OD 8: diversiteit is zichtbaar in de communicatie vanuit de sportsector.

Actie 1: De sportsector houdt in sportpromotiecampagnes rekening met diversiteit en dit is ook zichtbaar in het communicatiemateriaal.

Actie 2: De sportsector zoekt actief rolmodellen van diverse afkomst voor de sportpromotie.

SD 3: De sportsector zet structurele samenwerkingsverbanden op met diverse actoren.

OD 1: de sportsector en de integratie – en inburgeringssector bouwen samenwerkingsverbanden uit op bovenlokaal en lokaal niveau.

Actie 1: Het inburgeringsbeleid besteedt expliciete aandacht aan sport in het primair inburgeringstraject.

Actie 2: Het lokaal bestuur faciliteert in zijn beleid een netwerk tussen de sport - en integratiesector in het kader van sportparticipatie van nieuwkomers.

OD 2: de sportsector bouwt samenwerkingsverbanden uit met andere sectoren.

Actie 1: Het Vlaams Bureau Schoolsport onderzoekt hoe het follo-systeem beter kan ingezet worden op het bereiken van jongeren met een etnisch cultureel diverse achtergrond.

Actie 2: De sportdienst neemt de regierol op door onder andere kwaliteitsvolle samenwerkingsverbanden op te zetten met diverse organisaties bijvoorbeeld zelforganisaties, welzijnsorganisaties, jeugdwezijnswerk...

Actie 3: Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk ontwikkelt binnen haar opdracht in het kader van het participatiedecreet een aanbod op maat van de sportsector.*

Actie 4: De overheid activeert instituten met een sociaal – (ped)agogische opleiding tot een kennisopbouw- en overdracht rond sportparticipatie van personen met een etnisch culturele diverse achtergrond in samenwerking met de sportsector.

OD 3: Een betere samenwerking tussen Brusselse actoren met bevoegdheid en/of werking rond sport en interculturaliteit

Actie 1: de Vlaamse en de Franse Gemeenschap werken samen aan een inhaalbeweging op vlak van sportinfrastructuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Actie 2: De Vlaamse overheid stimuleert het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie in Brussel om in samenwerking met lokale sportactoren een sterkere focus te leggen op sportparticipatie van personen met een etnisch cultureel diverse achtergrond.

Actie 3: De VGC zet een netwerk met sportclubs, buurtsport en de VGC sportdienst in functie van het verhogen van sportclubparticipatie van personen van een etnisch cultureel diverse achtergrond.

SD 4: De sportsector heeft zowel aandacht voor sporttechnische competenties als aandacht voor sociale competenties.

OD: de sportsector heeft aandacht voor en kennis over de ontwikkeling van sociale competenties.

Actie 1: Sociale competenties worden actief gedoceerd in professionele sportopleidingen binnen secundair en hoger onderwijs.

Actie 2: Er wordt longitudinaal praktijkonderzoek opgezet naar kritische succesfactoren van sportieve initiatieven voor de ontwikkeling van sociale competenties.

9. Bibliografie

- Vos, S., Scheerder, J., (2011) *De aanbodzijde van de sportmarkt op lokaal niveau. Eigenheid, gelijkenissen en interorganisationele verhoudingen*. Acco

- Klaver, J.; Tromp, E. en Oude Ophuis, R., (2005) *Allochtonen en vrijwilligerswerk – eindrapport*. Regioplan publicatienr. 1154 Amsterdam

- Mortelmans, D.; Coertjens, L. en Kovalenko, M., (2007) *Autochtone en allochtone vrijwilligers in het jeugdwerk*. Universiteit Antwerpen

- Maxime, L. en Gijssels, C., *Veranderende vrijwillige inzet en hoe sociale bewegingen hiermee omgaan*

- Roumans, M., (2007) *Allochtonen en vrijwilligerswerk: een onderzoek naar de mogelijke motieven en hinderpalen om een engagement op te nemen in een Nederlandstalige organisatie*. Brussel

- Schoenmaker, N., *ouderparticipatie, stapsgewijs naar een bloeiende ouderparticipatie*. Sportfaciliteiten lezersservice 26

- Coalter, F. (2007). *A wider social role for sport. Who's keeping the score?* London: Routledge

- De Knop P. & Hoyng J. "De sociale functies en betekenissen van sport" in "Sportsociologie, het spel en de spelers" van P. De Knop, J. Scheerder & B. Vanreusel (2006)

- L'enfant R. (2008). 'Samenwerking tussen organisaties: handvaten voor een praktijk van netwerkvorming' in *Handboek samenlevingsopbouw in Vlaanderen*. Brugge: Die Keure

- M. Theeboom. (2011). *De sociale waarde van sport. Alternatieven voor kansengroepen op lokaal vlak*. In *Zonder doel kan je niet scoren, momenten met focus op sportparticipatie van kansengroepen*. Demos. EPO

- Artikel meedoen alle jeugd door sport. *Ouderparticipatie begint met kennis over verenigingscultuur*

- Cox, H. , Harlaar M., Hilhorst J., de Vries, P.. *Ouderbetrokkenheid in onderwijs en sport*. CPS Onderwijsontwikkeling en advies, november 2010

- van der Meer, P., Beck, R. *Wat werkt? 15 DO's voor professionals om invloed uit te oefenen op ouders*. NISB, december 2010

- Moolenburgh, E., *Vlaamse combinatiefuncties doen het goed.*, In: vbschrift, februari 2011, nr.02

- Magazine Combinatiefuncties.nl, praktijkvoorbeelden uit onderwijs, sport en cultuur.

- Verweij, A., *Combinatiefuncties veroveren langzaam sport-en cultuurland*. In: Sport, Bestuur & Management, februari/maart 2010.

- Een combinatiefunctionaris: een meerwaarde voor gemeente en sportvereniging, via: www.combinatiefuncties.nl

- Brochure 'Aan het werk met combinatiefuncties in het vo', Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt en Combinatiefuncties onderwijs, maart 2011.

- Cijferboek sport 2008-2010

- Toelichting Dajo De Prins, Centrum Discriminatierecht AU

- Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: the situation in the European Union. European Union agency for fundamental Rights (2010).